

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1939:32
JUSTITIEDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE

ANGÅENDE REVISION AV

TRYCKFRIHETSFÖRORDNINGENS ANSVARIGHETSREGLER

OCH DÄRMED SAMMANHÄNGANDE
FÖRHÅLLANDEN

AVGIVET AV

*INOM JUSTITIEDEPARTEMENTET
TILLKALLADE SAKKUNNIGA*

S T O C K H O L M

1 9 3 9

Statens offentliga utredningar 1939

Kronologisk förteckning

1. Betänkande angående grunder för intagning av enskild väg till allmänt underhåll ävensom angående statsbidrag till enskilda vägar. Svenska Tryckeri a.-b. 59 s. K.
2. Utredning och förslag rörande plats i Stockholms skärgård för förläggning av Stockholms örlogsbas. Beckman. 30, 87 s. 6 kartor. Fö.
3. Betänkande med förslag till taxa för befordring av gods m. m. å statens järnvägar. Beckman. 206 s. K.
4. Svensk namnbok till vägledning vid val av nya släktnamn. Lund, Blom, v. 106 s. Ju.
5. Betänkande angående revision av tjänsteförteckningen i vad avser statens affärsdrivande verk. Norstedt. 163 s. Fi.
6. Underlättandet av kvinnornas arbete i de mindre lanthemmen. Kihlström. 126 s. Jo.
7. Betänkande angående justitiekanslerns, justitieombudsmannens och militieombudsmannens allmänna ämbetsställning m. m. Norstedt. 128 s. Ju.
8. Betänkande med förslag till exporttariffer. Beckman. 20 s. K.
9. 1937 års landsfiskals- och stadsfiskalsutredning. Betänkande med förslag till omorganisation av landsfiskals- och stadsfiskalsbefattningarna m. m. Norstedt. 341 s. Ju.
10. 1936 års lönekommitté. Betänkande med förslag till militärt icke-ordinariereglemente. Marcus. 130 s. Fi.
11. Betänkande och förslag rörande befrämjande av avsättningen av den svenska stenindustriens produkter. Idun. 319 s. H.
12. Betänkande rörande industriellt utnyttjande av halm. Heggström. 125 s. Jo.
13. Rationaliseringsutredningens betänkande. Del 1. Motiv och förslag. Marcus. 257 s. S.
14. Rationaliseringsutredningens betänkande. Del 2. Verkställda undersökningar. Marcus. 550 s. S.
15. Hembiträdesutredningens betänkande. 2. Betänkande med förslag till lag om reglering av anställnings- och arbetsförhållandena inom det husliga arbetet. Heggström. 194 s. S.
16. Utredning och förslag angående fortsatt förstärkande av kommunala mellanskolor. Heggström, x, 157 s. E.
17. Utredning och förslag rörande fri undervisningsmaterieell för folk- och fortsättningskolor. Heggström. 224 s. E.
18. 1938 års arvskattekommitté. Betänkande med förslag till förordning om arvs- och gåvoskatt m. m. Marcus. 264 s. Fi.
19. Betänkande om statstjänstemäns ställning vid arbetskonflikter. Marcus. 82 s. Fi.
20. Betänkande med förslag till vissa ändringar i beklädnadsreglementet för polispersonalen m. m. Beckman. 28 s. S.
21. Betänkande med förslag till ändringar i vissa delar av sjömanslagen m. m. Norstedt. 39 s. Ju.
22. Betänkande och förslag angående vissa med beviljande av tillstånd till yrkesnässig automobiltrafik förenade frågor. Heggström. (2), 74 s. K.
23. Ledningen av landstingens hälso- och sjukvårdsverksamhet. Beckman. 105 s. S.
24. Arbetslöshetsräkningen den 31 augusti 1937. Del 2. Arbetsförhet m. m. Beckman. 117 s. S.
25. Betänkande med förslag till lag om arbetsfostran m. m. Marcus. viij, 134, 138, 142 s. Ju.
26. Sociala försvarsberedskapskommittén. Betänkande. Del 1. Förslag till familjebidragslag m. m. Beckman. 75 s. Fö.
27. Betänkande med utredning och förslag angående rätt för folkskollärare m. fl. att inskrivas vid universitet och högskolor samt där avlägga examina. Heggström. 80 s. E.
28. Betänkande rörande ett ändamålsenligt utnyttjande av kronans fiskevatten. Idun. 237 s. 1 karta. Jo.
29. 1937 års domsagoutredning. Betänkande med förslag till omorganisation av domsagoförvaltningen samt lönerogering för domsagopersonalen. Norstedt. 126 s. Ju.
30. Betänkande med utredning och förslag rörande tillgodoseendet av behovet av allmänna samlingslokaler. Marcus. 134 s. S.
31. Betänkande angående vissa med vården av civila patienter å garnisonssjukhusen sammanhängande organisationsfrågor. Beckman. 75 s. Fö.
32. Betänkande angående revision av tryckfrihetsförordningens ansvarighetsregler och därmed sammanhängande förhållanden. Norstedt. 51 s. Ju.

Anm. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utödra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1939:32
JUSTITIEDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE

ANGÅENDE REVISION AV

TRYCKFRIHETSFÖRORDNINGENS ANSVARIGHETSREGLER

OCH DÄRMED SAMMANHÄNGANDE
FÖRHÅLLANDEN

AVGIVET AV

INOM JUSTITIEDEPARTEMENTET
TILLKALLADE SAKKUNNIGA

STOCKHOLM 1939

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

394154

STATIONER'S AND PRINTER'S
112 N. 3rd St. St. Louis, Mo.

BETTER

TRY OUR BEST

AND WE WILL

BE PLEASED TO

DO IT

FOR YOU

AND WE WILL

BE PLEASED TO

STATIONER'S AND PRINTER'S

112 N. 3rd St. St. Louis, Mo.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
Skrivelse till chefen för justitiedepartementet	5
Författningsförslag.	
Förslag till ändring i vissa delar av tryckfrihetsförordningen	7
» » ändrad lydelse av § 108 regeringsformen	16
» » lag om ändring i tillämpningsområdet för lagen den 24 september 1931 (nr 327) om ändring i vissa delar av strafflagen och lagen den 24 september 1931 (nr 328) angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag)	17
» » lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 9 april 1937 (nr 118) med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål	17
Allmänna synpunkter.	
Inledning	18
Ansvarighetsreglerna	19
Periodiska och icke periodiska skrifter	30
Boktryckerierna	31
Titelskyddet för periodiska skrifter	33
Dagsbotssystemets tillämpning på tryckfrihetsbrott	35
Förslagets särskilda bestämmelser.....	36
<i>Tillägg</i>	50
<i>Bilagor.</i>	
I. De sakkunnigas utredning om ansvariga utgivare för periodiska skrifter..	52
II. Tidigare förslag till ändringar i tryckfrihetsförordningens ansvarighetsregler och därmed sammanhängande frågor	53
III. Översikt av utländsk lagstiftning på hithörande områden.....	64

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Justitiedepartementet.

Enligt nådigt bemyndigande den 16 december 1938 har Herr Statsrådet den 22 december 1938 tillkallat dåvarande ordföranden i publicistklubben, chefredaktören Sten Dehlgren, tillika ordförande, ledamoten av riksdagens första kammare, chefredaktören Harald Åkerberg, chefredaktören Hjalmar Berlin, majoren Eskil Ridderstad, verkställande direktören i Aktiebolaget P. A. Norstedt & Söner, f. d. hovrättsrådet Trygve Liljestrand samt revisionssekreteraren Olof Thulin, tillika sekreterare, att inom departementet biträda med verkställande av utredning angående reform av tryckfrihetsförordningens ansvarighetsregler rörande periodiska skrifter och därmed sammanhängande förhållanden.

Tillika har Herr Statsrådet den 22 juni 1939 förordnat byråchefen i generalpoststyrelsen Gunnar Lager och ordföranden i Sveriges författareförening advokaten Axel Hemming-Sjöberg att samråda med de sakkunniga.

Sedan arbetet nu slutförts få de sakkunniga härmed vördsamt överlämna betänkande angående revision av tryckfrihetsförordningens ansvarighetsregler och därmed sammanhängande förhållanden.

Stockholm den 6 november 1939.

S. DEHLGREN.

HARALD ÅKERBERG.

HJALMAR BERLIN.

ESKIL RIDDERSTAD.

TRYGVE LILJESTRAND.

OLOF THULIN.

Enligt denna bestämmelse har de beaktade 1000 exemplar
den 22 december 1900 tillfallit Högskoleverket och de 2000 exemplar
och 1000 exemplar till de beaktade författarna. De 1000 exemplar
till författarna har utdelats till dem på deras adresser i
Berlin, maj 1901. De 1000 exemplar till Högskoleverket har utdelats
till Högskoleverket i Stockholm den 22 december 1900. De 1000
exemplar till författarna har utdelats till dem på deras adresser
i Stockholm den 22 december 1900. De 1000 exemplar till
Högskoleverket har utdelats till Högskoleverket i Stockholm
den 22 december 1900.

Tillika har till Högskoleverket den 22 december 1900 utdelats 1000
exemplar till Högskoleverket i Stockholm och 1000 exemplar till
Högskoleverket i Uppsala. De 1000 exemplar till Högskoleverket
i Stockholm har utdelats till Högskoleverket i Stockholm den
22 december 1900. De 1000 exemplar till Högskoleverket
i Uppsala har utdelats till Högskoleverket i Uppsala den
22 december 1900.

Stockholm den 22 december 1900.

S. P. HÖGSKOLEVERKET

HÖGSKOLEVERKET

HÖGSKOLEVERKET

S. P. HÖGSKOLEVERKET

FÖRFATTNINGSFÖRSLAG.

Förslag

till

ändring i vissa delar av tryckfrihetsförordningen.

Härigenom förordnas, att 3 § 2 mom., 4 § 7 och 10 mom. samt 5 § 14 mom. tryckfrihetsförordningen skola upphöra att gälla ävensom att 1 §, 2 § 7 och 10 mom., 3 § 8, 9, 10 och 12 mom., 4 § 2, 4, 6, 8, 9, 11 och 14 mom. samt 5 § 2 och 15 mom. samma förordning skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

§ 1.

1:o. Med iakttagande av vad i denna lag finnes stadgat skall det under villkor av helgd för andras rätt stå envar svensk medborgare fritt att i tryck utgiva skrifter av vad form, vidd eller beskaffenhet som helst.

Ej må någon i annan ordning eller i annat fall än i denna lag sägs kunna för tryckt skrifts innehåll tilltalas eller straffas.

2:o. I denna lag förstås med *tryckt skrift* sådan skrift, som genom tryck utgives, samt med *periodisk skrift* sådan tryckt skrift, som enligt utgivningsplanen för skriften är avsedd att utgivas under bestämd titel i följd med minst fyra å särskilda tider utkommande nummer eller häften årligen. Till periodisk skrift räknas även därtill hörande löpsedlar och bilagor.

Tryckt skrift skall anses utgiven, då den blivit såld eller annorledes spridd eller utlämnad till salu eller till spridande på annat sätt.

3:o. Någon tryckningen föregående granskning av skrift eller något förbud emot tryckning därav skall ej äga rum. Ej skall någon skrift kunna före dess utgivande avfordras författare, utgivare, förläggare eller boktryckare, ej heller något för utgivningen eller tryckningen hinderligt inseende över författare, utgivare, förläggare eller boktryckare vara tillåtet; universiteten och därmed jämställda högskolor dock deras förra rättighet förbehållen att överse och gilla sådana avhandlingar, som skola på deras lärosalar offentligen försvaras.

Med förläggare förstås i denna lag den som yrkesmässigt omhänderhar utgivningen av tryckt skrift.

4:o. Privilegier å skrifers utgivande må icke hädanefter meddelas; Konungen dock obetaget att sådana till allmänna inrättningsars understöd redan förlänta privilegier förnya, varje gång på högst tjugu år.

5:o. Privilegier å boktryckeri skola ej erfordras, utan stände var och en fritt att utan hinder av någon särskild författning, äldre privilegier eller något boktryckerireglemente samt utan att vara underkastad någon skråord-

ning inrätta boktryckerier, av vad beskaffenhet eller vidd honom tjänligt synes. Den som inrättar boktryckeri åligger att sist fjorton dagar innan någon skrift därifrån utgives hos Konungens befallningshavande skriftligen anmäla, att och varest han boktryckeri anlagt samt vad slags tryck han där ämnar framställa. Det åligger Konungens befallningshavande, sedan behörig anmälan blivit gjord, att omedelbart därom insända underrättelse dels i Stockholm till chefen för justitiedepartementet — varmed i denna lag förstas chefen för det departement, vartill justitieärendena höra — samt i annan ort till hans jämlikt 4 § 1 mom. förordnade ombud för orten, dels ock till polismyndigheten i den ort, där tryckeriet är beläget. Hos Konungens befallningshavande skall föras förteckning över boktryckerierna inom länet.

Underlåter boktryckare att fullgöra sålunda föreskriven anmälan, straffes med böter från och med femtio till och med trehundra kronor.

6:o. Det stånde var och en fritt att i bokhandel eller på annat sätt sälja eller eljest utsprida tryckt skrift, dock med iakttagande av vad i 4 § föreskrives.

7:o. För periodisk skrift, som utgives inom riket, skall finnas en *utgivare*. Denne skall hava inseendet över skriftens utgivning och äga sådan bestämmanderätt över dess innehåll, att intet i skriften får införas mot hans vilja. Utgivare skall vara i riket bosatt, myndig svensk medborgare. Om flera personer medverka vid redigeringen av skriften, skall chefredaktören eller någon som eljest intager en verkligt ledande ställning inom redaktionen vara utgivare.

Ägare av periodisk skrift, som utgives inom riket, skall vara svensk medborgare eller svensk juridisk person.

Hos chefen för justitiedepartementet skall föras förteckning över periodiska skrifter samt deras utgivare och ägare.

8:o. Periodisk skrift må icke utgivas, innan utgivaren hos chefen för justitiedepartementet erhållit bevis om att hinder enligt denna lag icke möter för utgivaren att utgiva skriften (*utgivningsbevis*). Ansökan om utgivningsbevis skall göras av utgivaren samt innehålla uppgift om skriftens titel och tryckningsort. Vid ansökningen skall fogas förklaring av ägaren, att sökanden utsetts till utgivare och att denne skall intaga den ställning och har de kvalifikationer, varom i 7 mom. första stycket sägs.

Om utgivaren avlider eller icke uppfyller de kvalifikationer, varom i 7 mom. första stycket sägs, skall ägaren föranstalta om att ny utgivare utses och att denne ingiver ansökan om utgivningsbevis. Sådan ansökan bör ingivas, innan nytt nummer eller häfte utkommer av skriften, eller snarast möjligt därefter. Intill dess nytt utgivningsbevis utfärdats, skall ägaren tillfälligt anses såsom innehavare av utgivningsrätten till skriften. Vad sålunda stadgas skall äga motsvarande tillämpning, om utgivaren eljest avgår från befattningen. Vid ansökan om nytt utgivningsbevis bör, där så kan ske, fogas förklaring av den som erhållit utgivningsbevis för skriften, att han icke har någon erinran mot att utgivningsbevis utfärdas för sökanden.

9:o. Är den som erhållit utgivningsbevis för periodisk skrift på grund av

sjukdom eller annat tillfälligt förfall förhindrad att oavbrutet för en tid av minst två månader taga befattning med skriftens utgivning och kan detta förutses, skall utgivaren snarast möjligt överlämna befattningen såsom utgivare till ställföreträdare, intill dess hindret upphört. I fråga om ställning och kvalifikationer skall för ställföreträdare gälla vad i 7 mom. första stycket stadgas beträffande utgivare.

Innan utgivaren överlämnar befattningen som utgivare till ställföreträdare, åligger det utgivaren att därom göra anmälan hos chefen för justitiedepartementet. Vid anmälan skall fogas förklaring dels av ägaren, att ställföreträdaren skall intaga den ställning och har de kvalifikationer, varom i 7 mom. första stycket sägs, dels ock av ställföreträdaren, att han är villig åtaga sig uppdraget. I anmälan skall uppgivas den tid ställföreträdaren skall vara utgivare. Sker ändring häri eller kan denna tid ej förutses, skall särskild anmälan härom göras av utgivaren på sätt nyss sagts. Inträffar i fråga om ställföreträdare fall, varom i 8 mom. andra stycket om utgivare sägs, skall ny ställföreträdare anmälas, innan nytt nummer eller häfte utkommer av skriften, eller snarast möjligt därefter.

Vad i denna lag stadgas om den som erhållit utgivningsbevis för skriften skall, där ej annorlunda föreskrives, i stället gälla den som anmäls såsom ställföreträdare.

10:o. Chefen för justitiedepartementet må vägra utfärda utgivningsbevis, om skriftens titel företer sådan likhet med titeln på skrift, för vilken utgivningsbevis tidigare utfärdats, att förväxling lätt kan ske.

Har periodisk skrift, för vilken utgivningsbevis utfärdats, icke utkommit under de senast förflutna fem åren, eller hava sex månader förflutit, efter det utgivningsbevis för en skrift första gången utfärdats, utan att skriften utkommit, eller visas i fråga om en skrift före utgången av sistnämnda tid, att utgivningsbeviset på grund av stadgandet i första stycket icke bort utfärdas, eller företer titeln å en skrift typografiskt sett sådan likhet med titeln på tidigare utgiven skrift, för vilken utgivningsbevis utfärdats, att förväxling lätt kan ske, må chefen för justitiedepartementet, efter det skriftens ägare och utgivare, där så kan ske, erhållit tillfälle att yttra sig, förklara utgivningsbeviset ogiltigt.

11:o. Utgives periodisk skrift utan att utgivningsbevis finnes eller utan att ägaren av skriften är berättigad att vara ägare av periodisk skrift, straffes ägaren med dagsböter. Har skriftens innehåll förklarats brottsligt, må straffet höjas till fängelse.

Såsom i första stycket sägs straffes jämväl ägare, som underlåter att, på sätt i 8 mom. andra stycket sägs, föranstalta om ansökan om nytt utgivningsbevis eller i förklaring, varom i 8 mom. första stycket eller 9 mom. andra stycket sägs, mot bättre vetande lämnar oriktig uppgift.

Kan ej visas vem ägaren är eller kan denne icke anträffas eller kan han eljest icke ådömas ansvar för brott, varom i första eller andra stycket sägs, skall ansvaret härför åvila boktryckaren, om det brottsliga förfarandet skett med hans vetskap.

Till straff, varom i första stycket sägs, vare ock utgivare förfallen, om han underlåter att göra föreskriven anmälan om ställföreträdare.

12:o. På varje här i riket tryckt skrift skall boktryckaren samt tryckningsorten och tryckningsåret angivas. Vad sålunda stadgas skall ej äga tillämpning å skrift, som är att hänföra till *tillfällighetstryck*. Med tillfällighetstryck förstås i denna lag adresskort, notifikationer, blankett- och reklamtryck, visitkort, stadgar, styrelse- och revisionsberättelser, affischer (vartill icke räknas löpsedlar till periodiska skrifter), program för föreställningar ävensom därmed jämförliga tryckalster, allt under förutsättning att de på grund av sitt innehåll kunna anses utesluta möjligheten av tryckfrihetsmissbruk.

Det åligger boktryckare att under ett år förvara ett exemplar av allt utav honom levererat tryck.

Låter boktryckare tryckning av skrift för sin räkning helt eller delvis verkställas å annat boktryckeri här i riket, må, där han det begär och hela upplagan till honom avlämnas, uppgift om hans boktryckeri å skriften ut sättas och vare han då i avseende å sådan skrift att anse såsom boktryckare.

Bryter boktryckare mot vad i första eller andra stycket sägs, straffes med dagsböter. Har skriftens innehåll förklarats brottsligt, må straffet höjas till fängelse i högst ett år.

Den, som säljer eller annorledes sprider skrift, varå i första stycket stadgad uppgift om boktryckare, tryckningsort eller tryckningsår saknas eller, utspridaren vederligt, är oriktig, straffes med böter från och med femtio till och med trehundra kronor.

13:o. Å varje nummer eller häfte av periodisk skrift, för vilken utgivningsbevis utfärdats, skall angivas namnet å den som erhållit utgivningsbeviset för skriften. Vad sålunda stadgas skall ej avse den som endast är anmäld såsom ställföreträdare för utgivare och ej heller äga tillämpning när utgivningsrätten enligt 8 mom. andra stycket tillfälligt innehaves av ägaren. I sistnämnda fall skall å skriften ägaren angivas.

Uraktlåtes vad sålunda föreskrives, straffes utgivaren eller ägaren, när utgivningsrätten innehaves av denne, med böter från och med femtio till och med trehundra kronor.

14:o. Vad i 7—9 och 11 mom. stadgas gälle ej beträffande utom riket tryckt periodisk skrift, som utgives jämväl i det land, där den tryckts.

För utom riket på svenska språket tryckt skrift, som hit införes för spridning, skall inom riket finnas en *huvuddistributör*. Detta skall dock ej gälla tillfällighetstryck, varom i 12 mom. första stycket sägs, samt ej heller vetenskaplig facklitteratur eller skrift, som endast införes i enstaka exemplar, eller periodisk skrift med allmänt innehåll, som sprides genom postverkets försorg.

Å skrift, som i andra stycket avses och icke är att hänföra till tillfällighetstryck, skall angivas tryckningsorten ävensom huvuddistributören, där sådan skall finnas för skriften, jämte dennes boningsort. Den som säljer eller annorledes sprider sådan skrift, varå uppgift om tryckningsorten eller

om huvuddistributören eller dennes boningsort saknas eller, utspridaren veterligt, är oriktig, straffes med böter från och med femtio till och med trehundra kronor.

15:o. Författare till skrift vare ej skyldig att låta sitt namn utsättas å skriften såsom författare. Det vare ej förbjudet att å skrift såsom författare utsätta pseudonym eller annan beteckning.

Utsättes å icke periodisk skrift mot författarens vilja hans namn eller allmänt kända pseudonym såsom författare, straffes förläggaren med dagsböter. Lag samma vare ock, om med förläggarens vetskap å skriften såsom författare utsättes namnet å annan person än den verkliga författaren.

Utgivare, förläggare eller boktryckare, som eljest mot författarens vilja uppenbarar hans namn, oaktat anställt åtal rörande skriftens innehåll därtill icke föranleder, straffes med böter från och med femtio till och med trehundra kronor.

Brott, som här omförmäles, må ej åtalas av allmän åklagare, där ej målsäganden anmält brottet till åtal.

16:o. Ansvar för innehållet i *icke periodisk* skrift, som är tryckt inom riket, åvilar:

a) i första hand *författaren*, om med hans vilja han är såsom författare angiven å skriften med sitt verkliga namn eller med allmänt känd pseudonym eller om han eljest själv frivilligt inför domstol vid första rättegångstillfället i mål rörande ansvar för skriftens innehåll anmäler, att han är författaren;

b) om författaren icke sålunda är angiven eller anmäler sig eller den angivne författaren icke kan anträffas eller författaren eljest icke kan ådömas ansvar i anledning av skriftens utgivning, *förläggaren*;

c) om ej särskild förläggare finnes eller ej kan visas vem han är eller han icke kan anträffas eller eljest icke kan ådömas ansvar i anledning av skriftens utgivning, *boktryckaren*; samt

d) om å skriften saknas uppgift om boktryckaren eller uppgiften om boktryckare, utspridaren av skriften veterligt, är oriktig och ej kan visas vem boktryckaren är, *utspridaren*.

17:o. Översätter någon utländsk mans skrift eller utgiver någon annans skrift mot hans vilja eller skrift, vars författare avlidit, skall vad i denna lag sägs om författare i tillämpliga delar i stället gälla översättaren eller utgivaren. Samma skall ock gälla den som leder utgivningen av icke periodisk skrift, som innehåller bidrag av icke namngivna författare, i vad angår sådana bidrag.

18:o. Ansvar för innehållet i *periodisk* skrift, som är tryckt inom riket, åvilar:

a) i första hand den som erhållit utgivningsbevis för skriften (*utgivaren*), därest utgivningsrätten icke enligt 8 mom. andra stycket tillfälligt innehaves av ägaren;

b) om sådan utgivare icke finnes eller han icke kan anträffas eller eljest

icke kan ådömas ansvar i anledning av skriftens utgivning eller utgivaren enligt 8 mom. andra stycket icke innehar utgivningsrätten, *ägaren*;

c) om ej kan visas vem ägaren är eller denne icke kan anträffas eller eljest icke kan ådömas ansvar i anledning av skriftens utgivning, *boktryckaren*; samt

d) om å skriften saknas uppgift om boktryckaren eller uppgiften om boktryckare, utspridaren av skriften veterligt, är oriktig och ej kan visas vem boktryckaren är, *utspridaren*.

19:o. Ansvar för innehållet i skrift, som är tryckt utom riket på svenska språket och hit införes för spridning, åvilar beträffande sådan periodisk skrift, för vilken utgivningsbevis skall finnas, utgivaren och ägaren samt beträffande annan skrift författaren och förläggaren, på sätt i 16 och 18 mom. sägs. Det ansvar, som enligt nämnda moment åvilar boktryckaren, skall däremot för skrift, varom här är fråga, i stället åvila huvuddistributören, där sådan skall finnas för skriften, eller eljest utspridaren av skriften. Saknas å skrift, för vilken huvuddistributör skall finnas, uppgift därom eller är sådan uppgift, utspridaren av skriften veterligt, oriktig och kan ej visas vem huvuddistributören är, åvilar ansvaret utspridaren.

20:o. Den som förmår visa någon, som efter ty i 16, 18 och 19 mom. sägs före honom kan ådömas ansvaret för skriftens innehåll, vare från ansvar fri.

Vid bedömande av frågan om vem ansvaret för skriftens innehåll bör åvila skall hänsyn tagas till förhållandena vid tidpunkten för första rättegångstillfället i mål rörande sådant ansvar.

21:o. Beträffande ansvaret för innehållet i skrift, som är tryckt utom riket på utländskt språk och hit införes för spridning, gäller vad i allmän lag stadgas om straff för spridande av icke tryckt skrift med brottsligt innehåll. I fråga om periodisk skrift, för vilken utgivningsbevis skall finnas, gälla dock i tillämpliga delar vad i 19 mom. sägs.

Den som med vetskap om skriftens innehåll utsprider skrift som här avses straffes såsom gärningsman. I övrigt skall om delaktighet gälla vad i allmän lag sägs.

Är utom riket tryckt skrift tryckt till en del på svenska språket och till en del på utländskt språk, skall skriften enligt denna lag anses såsom skrift, tryckt på svenska språket.

22:o. Har periodisk skrift, för vilken utgivningsbevis utfärdats, icke under de senast förflutna två åren utgivits med minst fyra å särskilda tider utkommande nummer eller häften om året, skall skriften anses såsom icke periodisk skrift, dock att beträffande utgivningsbevis skall gälla vad i 10 mom. stadgats.

23:o. Saknar författare tillgång till gäldande av skadestånd eller rättegångskostnad, som författaren i följd av innehållet i icke periodisk skrift ålagts att gälda, svare förläggaren för vad i sådant hänseende skäligen bort utgå. Motsvarande ansvar åvilar ägaren av periodisk skrift i fråga om skadestånd eller rättegångskostnad, som utgivaren ålagts att gälda.

24:o. Vad i denna lag sägs om utspridare skall icke äga tillämpning å postverket.

25:o. Av allt tryck som levereras från boktryckeri inom riket vare boktryckaren pliktig att, utom det exemplar varom i 4 § 2 mom. stadgas, från upplagan avtaga och utan betalning avlämna till kungl. biblioteket samt till vardera av rikets universitet ett fullständigt och felfritt exemplar jämte därtill hörande text- och bildbilagor. Avlämnandet skall för varje halvt kalenderår ske inom tre månader från halvårets utgång. Vad nu stadgats skall dock ej gälla tillfällighetstryck, varom i 12 mom. första stycket sägs.

Underlåter boktryckare att fullgöra vad honom sålunda åligger, straffes med böter från och med tjugufem till och med trehundra kronor och vare ändock pliktig att vid vite inom förelagd tid behöriga exemplar avlämna.

§ 2.

7:o. Vad i denna paragraf stadgas om allmänna handlingar har ej avseende å exemplar av tryckt skrift, som avlämnats enligt 1 § 25 mom. eller 4 § 2 mom.

Nämnda stadganden — — — allmän vård.

10:o. Bryter någon mot föreskrifterna i denna paragraf, straffes, där gärningen är att anse som brott i ämbete eller tjänst eller eljest är i allmän eller särskild lag belagd med straff, enligt vad i sådan lag är stadgat. I andra fall vare straffet dagsböter; dock att, där handlingens utlämnande från myndighet kan förskylla fängelse enligt den i 2 mom. omförmälda lag, även dess utgivande i tryck må beläggas med dylikt straff.

Skrift, som — — — kunna konfiskeras.

§ 3.

Under de — — — tryckfriheten anses:

8:o. Smädliga uttryck — — — allmän lag.

Falska rykten eller lögnaktiga uttalanden, ägnade att framkalla fara för den allmänna ordningen eller att väcka förakt för offentlig myndighet eller annat organ som äger besluta i offentliga angelägenheter; brottet skall straffas med fängelse eller dagsböter, och skriften konfiskeras.

9:o. Smädliga, förgripliga — — — kunna konfiskeras.

Falska rykten eller lögnaktiga uttalanden, ägnade att framkalla fara för rikets säkerhet; brottet straffes med straffarbete i högst två år eller fängelse eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, med dagsböter, och skriften konfiskeras.

10:o. Allt kungörande — — — skriften konfiskeras.

Kungörande i tryck, under krigstid eller vid krigsfara, av sådana underättelser om krigsmaktens styrka, ställning eller rörelser eller om andra åtgärder eller anstalter för försvaret, vilkas offentliggörande Konungen i stats-

rådet förbjudit. Den häremot bryter, straffes efter allmän lag, om gärningen är i den med straff belagd, men eljest med fängelse eller i ringare fall med dagsböter, och skriften konfiskeras.

Utgivande i — — — skriften konfiskeras.

12:o. Lögnaktiga uppgifter och vrängda framställningar till allmänhetens förvillande och förledande i andra fall än ovan i denna paragraf är sagt; brottet umgälles med dagsböter, och skriften konfiskeras; skolande med dagsböter beläggas inbjudningar till deltagande uti inländskt lotteriföretag, som ej tillåtet är, ävensom i utländskt lotteri.

§ 4.

I avseende — — — stadganden gälla:

2:o. I samma stund, ej senare än en skrift börjat levereras från boktryckeri här i riket, skall boktryckaren för granskning avlämna ett exemplar därav, i Stockholm till chefen för justitiedepartementet och i annan ort till hans för orten förordnade ombud. Vad nu sagts skall icke gälla skrift som är att hänföra till tillfällighetstryck, varom i 1 § 12 mom. första stycket sägs, eller som endast innehåller meddelanden från offentlig myndighet.

Av utom riket på svenska språket tryckt skrift, som hit införes för spridning och för vilken huvuddistributör skall finnas, skall denne i samma stund, ej senare än skriften börjat spridas inom riket, avlämna ett exemplar av skriften på sätt i första stycket sägs.

Chefen för justitiedepartementet äger, där så finnes kunna ske, medgiva att avlämnandet av tryck må äga rum först viss tid efter början av leveransen eller spridningen.

Underlåter någon att fullgöra vad honom enligt detta moment åligger, straffes med dagsböter eller, där omständigheterna äro försvårande, med fängelse i högst sex månader.

4:o. Finnes genom — — — nedan stadgas.

Innan stämning uttagits eller ansökan jämlikt 5 § 11 mom. skett, må, där brottet hör under allmänt åtal, kvarstad förordnas av chefen för justitiedepartementet, så ock utom Stockholm av hans ombud för tryckningsorten. Beträffande sådan utom riket på svenska språket tryckt skrift, å vilken huvuddistributören finnes angiven, vare såsom tryckningsort enligt detta moment ansedd huvuddistributörens boningsort.

Saknas å skriften uppgift om tryckningsorten eller finnes uppgiften där- om oriktig eller är fråga om annan utom riket tryckt skrift än nyss sagts, må såsom tryckningsort anses ort där skriften anträffas.

Förordnande som — — — i tryckningsorten.

Har ombud — — — än tryckningsorten.

Har förordnande om kvarstad blivit av chefen för justitiedepartementet meddelat eller fastställt, skall skriften med underrättelse om beslutet ofördröjligen överlämnas till justitiekanslern. Är ej stämning uttagen eller ansökan, varom i 5 § 11 mom. förmäles, gjord inom åtta dagar efter det under-

rättelsen inkommit till justitiekanslern, upphøre kvarstaden och vare skriftens försäljning obehindrad. Vad sålunda stadgas skall dock ej gälla i fall, varom i 4 § 11 mom. sägs.

Sedan i — — — föras särskilt.

6:o. Sedan sex månader förflutit efter det en skrift till chefen för justitiedepartementet eller hans ombud enligt 2 mom. inkommit, varom intyg genast bör avgivas, må ej av allmän åklagare åtal därå äga rum. Vad nu är sagt utgör dock ej hinder för åklagare att, sedan åtal blivit inom nämnda tid anställt mot någon av dem, vilka enligt vad i 1 § stadgas ansvaret för skriftens innehåll kan komma att åvila, efter utgången av nämnda tid i målet instämma annan, som i hans ställe kan vara för innehållet ansvarig.

I övrigt gälle beträffande tid för anställande av åtal vad i allmän lag stadgas.

8:o. Kvarstad eller konfiskation gälle endast band, del, nummer eller häfte, vari det som brottsligt ansedda förekommer.

Konfiskation av tryckt skrift innebär, att alla till spridning avsedda exemplar av skriften skola förstöras samt att med formar, stenar, stereotyper, plåtar och andra dylika, uteslutande för tryckning av skriften användbara materialier skall så förfaras, att missbruk därmed ej kan ske.

9:o. Den som, medan förordnande om kvarstad å tryckt skrift är gällande, med vetskap om förordnandet utsprider eller låter utsprida skriften, straffes med dagsböter eller fängelse i högst ett år. Samma lag vare, där någon, med vetskap om att tryckt skrift förklarats konfiskerad, utsprider eller låter utsprida skriften.

Vad nu — — — denna §.

Rubbning av — — — allmän lag.

11:o. Har chefen för justitiedepartementet förordnat om kvarstad å utom riket på utländskt språk tryckt skrift, som innehåller något stridande mot 3 § 4, 5, 7, 9, 10 eller 13 mom., men finnes ej böra anställas åtal för skriftens innehåll eller göras ansökan jämlikt 5 § 11 mom., skall tryckfrihetskommittén avgöra, om kvarstaden skall hävas eller om skriften skall inom viss tid vara ur riket utförd vid äventyr av konfiskering.

14:o. Den som, medan sådant förordnande om indragning av skrift, varom nu sagts, är gällande, med vetskap om förordnandet utsprider eller låter utsprida skriften vid trupp eller å flottans fartyg, straffes, där han lyder under strafflagen för krigsmakten, efter nämnda lag, men eljest med dagsböter eller fängelse i högst ett år.

§ 5.

2:o. Åtal för förbrytelse mot 1 § 25 mom. upptages vid domstolen i den ort, där boktryckeriet är beläget. Vid åtal jämlikt 4 § 14 mom. mot någon som lyder under strafflagen för krigsmakten skall tillämpas vad om laga domstol i mål rörande åtal jämlikt nämnda lag må vara föreskrivet.

15:o. Alla mål — — — sig ådragit.

Övergångsstadgande.

Äldre lags bestämmelser skola tillämpas till och med den 30 juni det år, då den ändrade lydelsen i vissa delar av tryckfrihetsförordningen slutligen antages. Under april, maj eller juni månader nämnda år skall anmälan göras rörande varje i riket inrättat boktryckeri, såsom om det inrättats från och med dagen för de nya bestämmelsernas ikraftträdande. Innan efter den 30 juni nämnda år något nummer eller häfte utgives av periodisk skrift, skall utgivaren hava erhållit utgivningsbevis enligt de nya bestämmelserna. Ansökan härom må göras redan under april, maj eller juni månader samma år. Ifall ansökan om sådant bevis göres av annan än den vilken innehar enligt 1 § 4 mom. äldre lag utfärdat hinderlöshetsbevis för periodisk skrift, bör vid ansökningen fogas förklaring av den sistnämnde, att han icke har någon erinran mot att utgivningsbevis utfärdas för sökanden. Har hinderlöshetsbevis enligt äldre lag utfärdats för periodisk skrift och begäres utgivningsbevis för skrift med titel som företer sådan likhet med titeln på förstnämnda skrift, att förväxling lätt kan ske, må, där ej särskilda skäl till annat föranleda, det enligt äldre lag utfärdade beviset till och med den 30 juni året efter nämnda år utgöra hinder för utfärdandet av utgivningsbevis för annan än utgivaren av den skrift det enligt äldre lag utfärdade beviset avsåg.

Äldre lags bestämmelser om vem som är för tryckt skrifs innehåll ansvarig och om den ordning, vari ansvarigheten må fastställas, skola jämväl efter det de nya bestämmelserna blivit gällande tillämpas i fråga om skrift, som dessförinnan utgivits.

Vad om utom riket tryckt skrift i övrigt stadgas skall ej gälla skrift som införts hit, innan de nya bestämmelserna trätt i kraft.

Förslag

till

ändrad lydelse av § 108 regeringsformen.

Lagtima riksdag skall vart fjärde år, på sätt i riksdagsordningen sägs, förordna sex för kunskaper och lärdom kända personer att jämte justitieombudsmannen, som bland dem förer ordet, utöva vård över tryckfriheten. Av dessa kommitterade skola två, utom justitieombudsmannen, vara lagfarne.

F ö r s l a g

till

L a g

om ändring i tillämpningsområdet för lagen den 24 september 1931 (nr 327) om ändring i vissa delar av strafflagen och lagen den 24 september 1931 (nr 328) angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag).

Härigenom förordnas, att från och med den dag, då den ändrade lydelsen i vissa delar av tryckfrihetsförordningen trätt i kraft, vad i lagen den 24 september 1931 om ändring i vissa delar av strafflagen eller särskilda böteslagen den 24 september 1931 stadgas skall äga tillämpning jämväl vid bestämmande av straff för brott, vilket, enligt vad i tryckfrihetsförordningen är stadgat, skall straffas efter strafflagen eller efter lag eller författning, som i 1 § särskilda böteslagen avses. Vad sålunda föreskrives skall dock ej gälla brott, begånget före denna lags ikraftträdande.

F ö r s l a g

till

L a g

om ändrad lydelse av 1 § lagen den 9 april 1937 (nr 118) med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål.

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 9 april 1937 med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

1 §.

Mål angående — — — är tryckt.

Beträffande sådan utom riket på svenska språket tryckt skrift, å vilken huvuddistributören finnes angiven, vare såsom tryckningsort enligt denna paragraf ansedd huvuddistributörens boningsort.

Saknas å skriften uppgift om tryckningsorten eller finnes uppgiften därom oriktig eller är fråga om annan utom riket tryckt skrift än nyss sagts, vare såsom tryckningsort ansedd ort där skriften anträffas.

Denna lag träder i kraft den dag, då den ändrade lydelsen i vissa delar av tryckfrihetsförordningen trätt i kraft.

Allmänna synpunkter.

De sakkunniga, som klart inse behovet och nödvändigheten av ordets frihet som ett led i en sund och upplyst samhällsutveckling och som finna, att vår nu gällande tryckfrihetsförordning på ett lyckligt sätt till anda och innebörd givit uttryck åt och befast samma uppfattning, ha varit angelägna om att i största möjliga mån behålla denna lag oförändrad. Endast i de punkter, där erfarenheten visat, att gällande bestämmelser kunna ge anledning till kränkning av den allmänna rättskänslan eller där bestämmelserna på grund av tidens utveckling ej längre fullt motsvara nutida förhållanden, ha de sakkunniga föreslagit revidering av tryckfrihetsförordningens bestämmelser. De punkter, där ett allmänt rättsmedvetande särskilt reagerat, ha främst gällt ansvarigheten för tryckta skrifter. Gällande bestämmelser giva visserligen i det avseendet under normala tider i allmänhet icke anledning till svårare missbruk, vilket i viss mån bestyrkes av en av de sakkunniga gjord undersökning rörande ansvarig-utgivarskapet för periodiska skrifter. Det torde dock vara sannolikt, att lagstiftningen ej kan tillfredsställande motstå de påfrestningar som ett svårare krisläge skulle medföra. Även under icke krisbetonade tider förekommer därjämte i journalistikens utmarker ett bulvansystem beträffande ansvarigheten, som icke är förenligt med ett sunt rättsmedvetande. Samma är i viss mån förhållandet rörande bestämmelserna för skydd av periodisk skrifts titel, varför de sakkunniga även i denna punkt föreslagit ändrade regler. Beträffande skrifter tryckta i utlandet saknas för närvarande bestämmelser rörande ansvarighet och erforderlig kontroll, och de sakkunniga ha därför i sitt förslag sökt fylla denna lucka i gällande tryckfrihetsförordning.

Vissa bestämmelser i denna lag måste också enligt de sakkunnigas mening anses föråldrade och ha fördenskull föreslagits reviderade. Så ha t. ex. dagsböter och böter i gällande myntslag intagits i förslaget till nya bestämmelser i stället för nu gällande bötesbelopp i riksdaler och skillingar. Straffbestämmelsen för förnekande av en Gud och ett liv efter detta har av de sakkunniga liksom i tidigare förslag till omarbetning av tryckfrihetsförordningen uteslutits, i all synnerhet som någon motsvarighet till nämnda straffbud ej sedan 1864 funnits i allmänna strafflagen. Likaså har stadgandet om att utgivare av dagblad och periodiska skrifter skola böta dubbelt ej upptagits i de sakkunnigas förslag, bland annat därför att det torde vara oförenligt med det av de sakkunniga föreslagna dagsbotssystemet. Beträffande de i 3 § tryckfrihetsförordningen upptagna bestämmelserna till skydd för

försvarshemligheter m. m. har särskild utredning inom justitiedepartementet igångsatts, varför de sakkunniga icke ingått i bedömande av hithörande frågor.

De sakkunniga ha tagit kännedom om de förslag till revision av tryckfrihetsförordningen, som tidigare förekommit, samt om olika myndigheters och organisationers yttranden rörande dessa förslag. Vidare ha de sakkunniga införskaffat viss utländsk lagstiftning på ifrågavarande område. I bilagor till de sakkunnigas betänkande återfinnas sammanställningar om detta föregående revisionsarbete och om den utländska lagstiftningen.

På många punkter ha de sakkunniga ansett sig böra ånyo framföra synpunkter som framkommit i tidigare revisionsförslag, särskilt det år 1912 av en kommitté avgivna, under det att det knappast varit möjligt att i någon större utsträckning taga hänsyn till den främmande och ej heller då den nordiska lagstiftningen. Därutinnan ha de sakkunniga funnit förhållandena alltför olika. De sakkunniga vilja dock framhålla, att det föreliggande förslaget i allmänhet mera ansluter sig till de övriga nordiska ländernas lagstiftning än gällande bestämmelser.

Vissa svårigheter ha förelegat att infoga de av de sakkunniga föreslagna bestämmelserna i nu gällande tryckfrihetsförordning med dess delvis oklara uppställning och ålderdomliga språk. Målet har emellertid varit att icke göra större ändringar än vad sakliga krav ansetts påkalla och framför allt att framgent som hittills med stävande av missbruk bevara gällande lagskydd för det fria ordet och författares anonymitet.

Innan de sakkunniga gå in på en detaljredogörelse för de särskilda bestämmelserna i de sakkunnigas lagförslag, vilja de beröra vissa huvudpunkter i förslagen.

De sakkunnigas uppdrag har varit att verkställa utredning angående reform av tryckfrihetsförordningens ansvarighetsregler rörande periodiska skrifter och därmed sammanhängande förhållanden.

Justitieministern uttalade i statsrådsprotokollet, att det vore ett sedan gammalt känt förhållande, att tryckfrihetsförordningens regler rörande ansvarigheten för tryckt skrift öppnade möjligheter för ett bulvansystem och att dessa möjligheter också utnyttjats. Missförhållandena hade gjort sig särskilt gällande i fråga om periodiska tryckalster. En person, som icke intoge någon ledande ställning inom en tidning eller som rent av stode helt utanför redaktionen, kunde enligt gällande bestämmelser uppgivas såsom ansvarig utgivare och därmed få bära ansvaret för missbruk av tryckfriheten. Frågan om en revision av ansvarighetsreglerna hade också varit aktuell vid flera tillfällen, utan att dock de framlagda reformförslagen lett till något resultat. Vid utredningen borde beaktas kravet på skydd för tidnings titel och sambandet med ansvarighetsreglerna rörande icke periodiska skrifter. *Justitieministern* underströk, att den ifrågasatta reformen uppenbarligen icke åsyftade att rubba de allmänna principer, som grundlagen uppställde till tryckfrihetens värn. Den avsåg alle-

nast att förhindra de missbruk som de nu gällande ansvarighetsreglernas utformning möjliggjort.

De *gällande ansvarighetsreglerna* för innehållet i tryckt skrift äro av olika innebörd dels i fråga om periodiska och icke periodiska skrifter, dels ock beträffande inom riket och utom riket tryckta skrifter.

För innehållet i en icke periodisk skrift ansvarar författaren ensam, således med uteslutande av medarbetare och andra, som enligt allmänna rättsregler skulle betraktas som delaktiga i brottet. Kan ej s. k. namnsedel företes av boktryckaren eller ger sig författaren icke självmant tillkänna vid rätten, drabbas boktryckaren av ansvaret (§ 1 mom. 8). Företes väl namnsedel men har författaren däri oriktigt angivits eller icke alls angivits eller uteblir han utan laga förfall från svaromål, stå namnsedelsvittnena ansvaret (§ 1 mom. 6). Sprider någon skrift, varå boktryckarens namn icke utsetts, blir skriftspridaren ansvarig, om boktryckaren eller författaren ej kan upptäckas (§ 1 mom. 12).

Periodisk skrift skall ha en ansvarig utgivare, vilken ensam bär författareansvaret för hela skriftens innehåll, både för dess text och, om innehållet delvis utgöres av annonser, även för dessa. Ansvaret gäller oberoende av huru stor eller liten del utgivaren i verkligheten haft i en åtalad artikel, signerad eller ej, samt oberoende av om författaren anmäler sig vilja svara därför (§ 1 mom. 7). Att en utgivare av laga förfall, såsom sjukdom, bortresa el. dyl., är förhindrad att vaka över sin tidnings innehåll befriar honom icke från ansvar. Med utgivare förstås den som är försedd med justitieministerns bevis att intet hinder emot skriftens utgivande förekommer. För att erhålla dylikt s. k. hinderslöshets- eller tillståndsbevis skall utgivaren anmäla sig hos justitieministern samt uppgiva skriftens titel och tryckningsort. Villkoren för erhållande av hinderslöshetsbevis äro, att sökanden är i riket bosatt myndig svensk medborgare samt att titeln ej företter sådan likhet med titeln å periodisk skrift, för vilken tidigare utfärdat bevis är gällande, att förväxling lätt kan ske (§ 1 mom. 4). Om boktryckare utan att vara försedd med hinderslöshetsbevis trycker periodisk skrift, skall han böta och skriftens utgivande inställas (§ 4 mom. 2). Därjämte torde boktryckaren i så fall vara ansvarig för skriftens innehåll. Ett särskilt ansvar åvilar boktryckare, som utgiver brottslig skrift från ej anmält tryckeri. Han ansvarar lika med författaren (§ 1 mom. 5). Om boktryckarens namn ej finnes angivet å skriften, kan skriftspridaren i sista hand bliva ansvarig i samma ordning som gäller för icke periodiska skrifter. Vidare stadgas, att den som utgiver utländsk mans arbete eller översättning därav eller inländsk mans, som sitt namn ej angivit, skall äga enahanda rättigheter, plikter och ansvarighet som författare i alla de fall, där ej i lagen annorlunda är stadgat (§ 1 mom. 7).

I fråga om utrikes tryckta skrifter skiljer tryckfrihetsförordningen på skrifter tryckta utrikes på svenska språket eller på främmande språk. Beträffande på svenska språket tryckta skrifter har justitieministern samma

rättigheter och plikter som i fråga om inom riket tryckta (§ 4 mom. 10). Något åtal torde dock i regel ej kunna ske. Boktryckaren är såsom boende utrikes oåtkomlig, författaren vanligen likaså, helst någon namnsedel här ej kan påräknas, och skriftspridaren torde ej bära ansvar för innehållet i dessa skrifter. Vad angår utrikes på främmande språk tryckta skrifter kan något straffansvar ej göras gällande.

Slutligen må erinras om det särskilda ansvar för tryckt skrifts innehåll, som enligt § 108 regeringsformen kan drabba tryckfrihetskommittén beträffande skrift som granskats av denna och för vilken den åtagit sig ansvaret, en anordning som emellertid numera aldrig tillämpas.

Några delade meningar därom att tryckfrihetsförordningens ansvarighetsregler äro i behov av revidering och modernisering torde knappast råda. Detta gäller såväl periodiska som icke periodiska skrifter. I fråga om de periodiska skrifterna har särskilt anmärkts på den möjlighet de gällande bestämmelserna medföra, att utgivarskapet innehaves av en person, som ej har någon befattning med skriftens utgivning. I fråga om de icke periodiska skrifterna ha anmärkningarna särskilt gällt det s. k. namnsedelinstitutet, som även det kan giva möjlighet att överflytta ansvaret på en utomstående. Bestämmelserna om namnsedel ha åtminstone stundom tolkats så, att blotta företeendet av en namnsedel, även om den varit uppenbart oriktig, befriat boktryckaren från ansvar för skriftens innehåll. Enligt vad de sakkunniga inhämtat användes namnsedel mera sällan. Slutligen erfordras regler om ansvarigheten för innehållet i utom riket tryckta skrifter.

Beträffande ansvarigheten för tryckt skrifts innehåll tillämpas i främmande länder flera skilda system. De sakkunniga finna ej anledning att här ingå på en analys av dessa system eller deras fördelar och nackdelar. I 1912 års betänkande ha dessa frågor utförligt berörts. De sakkunniga få härutinnan åberopa de utdrag ur 1912 års betänkande, som äro intagna i bilaga II, samt redogörelsen för utländsk lagstiftning i bilaga III.

Det hos oss gällande ansvarighetssystemet innebär, att man för innehållet i tryckt skrift söker såvitt kan ske straffa endast en person, den mest skyldige. Ansvaret är successivt och åligger dem, som vid en skrifts tillkomst eller spridning medverkat, i viss bestämd ordning. I de äldre förslagen till omarbetning av tryckfrihetsförordningen har detta successiva ansvarighetssystem bibehållits och fullständigats. Bland annat har i ansvarskedjan inrymmts även förläggare. I yttranden över dessa förslag har bland annat pressens sida enighet i stort sett rått om, att detta system i princip bör bibehållas. De sakkunniga ha ej heller funnit anledning att intaga en avvikande ståndpunkt. De sakkunnigas förslag avser huvudsakligen att fylla de mest uppenbara luckorna i det nuvarande systemet. Förslaget, som ju har karaktären av en påbyggnad på nuvarande tryckfrihetsförordning, avsluter sig emellertid mera till gällande lag än de äldre förslagen till fullständig omarbetning av tryckfrihetsförordningen.

Liksom hittills böra enligt de sakkunnigas mening delvis olika regler gäl-

la för icke periodiska och periodiska skrifter samt för inom och utom riket tryckta skrifter. Vid förslagets utformning har närmast 1912 års förslag stått såsom mönster. För innehållet i detta och de därvid fogade motiven till de olika bestämmelserna hänvisas, i den mån redogörelse ej lämnas i det följande, till 1912 års betänkande.

Vad först angår *icke periodiska* skrifter innebar 1912 års förslag i huvudsak, att ansvaret i första hand skulle åvila författaren. Utgivare av översättning samt den som utgav skrift utan författarens samtycke eller skrift vars författare avlidit, skulle anses såsom författare. Kunde det ej visas vem författaren vore eller var författaren vid den tid, då skriften utgavs, i anseende till ålder eller sinnesbeskaffenhet sådan, att ansvar enligt lag ej kunde ådömas honom eller var han vid den tiden icke bosatt i riket och kunde han i sistnämnda fall ej heller, då ansvaret gjordes gällande, här i riket anträffas, skulle förläggaren vara för skriftens innehåll ansvarig; dock att i fråga om skrift, som enligt utgivningsplanen omfattade bidrag av ett flertal författare, den som i egenskap av redaktör ledde eller ombesörjde utgivningen skulle ansvara före förläggaren. Närmast efter förläggaren ålåg ansvaret boktryckaren.

De sakkunnigas förslag ansluter sig i stort sett härtill. Huvudregeln bör sålunda vara den, att ansvaret för skriftens innehåll i första hand skall åvila författaren. Förbudet mot författareinkvitation bör i princip bibehållas. I följd härav bör ansvaret inträda endast om författaren är angiven å skriften såsom författare eller om han själv anmäler sig och vill övertaga ansvaret. Sådan anmälan bör endast få göras vid domstol i samband med åtal för skriftens innehåll av författaren personligen eller genom befullmäktigat ombud. Emellertid måste finnas en bestämd tidsfrist för sådan anmälan. I detta hänseende synes böra stadgas, att anmälan skall göras vid första rättegångstillfället i mål om ansvar för skriftens innehåll. Har författaren begagnat pseudonym och är pseudonymen allmänt känd eller har författaren förut utgivit flera skrifter under samma pseudonym, torde pseudonymen få likställas med angivande av namnet. Om å skriften mot författarens vilja utsattes hans namn eller allmänt kända pseudonym, torde ansvaret för skriftens innehåll icke skäligen kunna åläggas författaren utan böra övergå å förläggaren eller boktryckaren.

Om två eller flera personer tillsammans författat ett arbete, utan att de stå angivna såsom författare var och en för viss del därav, torde båda enligt nu angivna regler bliva ansvariga för arbetets innehåll.

Översättare av utländsk mans arbete samt den som utgiver skrift mot författarens vilja eller skrift, vars författare avlidit, böra enligt de sakkunnigas mening svara såsom författare. Samma bör gälla den som utgiver skrift, som innehåller bidrag av icke namngivna författare, såvitt angår sådana bidrag. En sådan utgivare bör i detta hänseende likställas med utgivaren av en periodisk skrift. Däremot anse de sakkunniga den i gällande tryckfrihetsförordning upptagna allmänna regeln om att utgivare av in-

ländsk mans arbete, som sitt namn ej angivit, skall anses som författare därav ej vara motiverad.

Är författaren ej angiven å skriften eller anmäler sig ej författaren på sätt nyss sagts eller kan den angivne författaren ej anträffas eller kan författaren ej ådömas ansvar, t. ex. därför att han är sinnessjuk eller minderårig eller bosatt utom riket, bör ansvaret åvila förläggaren.

Till *förläggare* räknas enligt förslaget endast sådan person som yrkesmässigt omhänderhar utgivningen av tryckt skrift. Hit bör även hänföras boktryckare, som tillfälligt förlägger en skrift. Förläggaren måste kunna antagas känna till innehållet i varje skrift, som utkommer å hans förlag. Det måste också kunna fordras av honom, att han förskaffar sig närmare kändedom om författarens person. Några särskilda behörighetsvillkor för förläggare anse de sakkunniga icke böra stadgas.

Såsom tredje ledet i ansvarighetskedjan bör boktryckaren inträda. Den nuvarande ordningen, enligt vilken åtal för skriftens innehåll i första hand skall riktas mot boktryckaren, varefter denne kan fria sig från ansvar genom att frambringa författaren, har sålunda brutits. Det i gällande tryckfrihetsförordning stadgade särskilda ansvaret för boktryckaren beträffande skrift utgiven från icke anmält tryckeri har ej upptagits i förslaget.

I sista hand skall enligt förslaget ansvaret liksom nu kunna drabba utspri-daren av skriften, nämligen om boktryckaren ej finnes utsatt därå och ej kan visas vem boktryckaren är. Detta ansvar bör gälla även om boktryckaren, skriftspri-daren veterligt, oriktigt angivits.

Ett viktigt spörsmål är, huruvida bevisning bör få förebringas om vem som är författare till icke periodisk skrift. Av förslaget följer, att åklagaren principiellt ej har anledning att söka få en anonym författares namn uppenbarat. Han bör däremot få bevisa, att den uppgivne författaren icke är författaren. Den som är angiven såsom författare å skriften skall äga bevisa, att han icke är författaren. Bestrider den å skriften såsom författare angivne personen att han är författaren, må åklagaren eller förläggaren eller annan, som efter den angivne författaren skulle vara ansvarig, äga bevisa att denne är författaren. Om ingen författare angives å skriften men en person inställer sig samt förklarar sig vara författaren och vilja åtaga sig författare-ansvaret, bör domstolen icke utan vidare godtaga honom såsom författare, om anledning finnes antaga, att uppgiften är oriktig.

Vad härefter angår *periodiska* skrifter ha de sakkunniga från större delen av de i postverkets tidningsförteckning upptagna tidningar och tidskrifter med allmänt innehåll begärt uppgifter angående ansvariga utgivare och deras ställning. Av de inkomna uppgifterna, cirka 300 stycken, framgår, att i fråga om större tidningar, som utkomma 6 à 7 gånger i veckan, utgivarskapet bland annat i 78 fall innehades av chefredaktör eller annan tidningsman i ledande ställning inom tidningens redaktion samt i 8 fall av verkställande direktör i tidningsföretaget eller därmed jämställd person. Beträffande tidningar, som utkomma 2 à 4 gånger i veckan, innehades utgivarskapet bland annat i 61 fall av någon i redaktionen anställd person och i 14 fall av verk-

ställande direktör eller därmed jämställd person. Endast i ett fåtal fall synes utgivarskapet ha innehafts av en redaktionen utomstående. Härutinnan hänvisas till sammanställningen i bilaga I.

I 1912 års förslag upptogs i fråga om periodiska skrifter såsom huvudstadgande, att för innehållet av tidning eller tidskrift huvudredaktören skulle svara. Funnes ej behörig huvudredaktör eller kunde det ej visas vem han vore, skulle förläggaren vara ansvarig. Efter förläggaren skulle boktryckaren och utspridaren svara. Å tidning eller tidskrift skulle utsättas namnet på den som i egenskap av huvudredaktör hade inseende över skriftens utgivning och ägde bestämma dess innehåll. Försummades det, skulle boktryckaren straffas med böter. Huvudredaktör av tidning eller tidskrift finge endast den vara, som vore svensk medborgare, myndig, åtnjöte medborgerligt förtroende och personlig frihet samt vore bosatt inom riket. Vore huvudredaktör icke behörig, skulle såväl huvudredaktören som förläggaren och boktryckaren, den sistnämnde där han ägt vetskap om förhållandet, straffas med böter. Uppgavs å tidning eller tidskrift för skens skull såsom huvudredaktör annan person än den verkliga huvudredaktören, skulle såväl den verkliga huvudredaktören som ock den uppgivne ävensom förläggaren, de sistnämnda där uppgiften tillkommit med deras vetskap, straffas med böter. Hade skriftens innehåll förklarats brottsligt, finge straffet höjas till fängelse. Vore huvudredaktören genom sjukdom, bortresa eller annat tillfälligt förfall hindrad att utöva sin befattning, kunde å tidningen eller tidskriften jämte hans namn angivas namnet å den som i egenskap av hans ställföreträdare under tiden hade inseende över skriftens utgivning och ägde bestämma dess innehåll. Hade hindret fortvarat mera än fjorton dagar, skulle sådant angivande alltid äga rum. Försummades det, skulle ställföreträdaren ävensom förläggaren straffas med böter. Ställföreträdaren skulle anses såsom huvudredaktör under dennes förhinder. Innan första numret av tidning eller tidskrift utgavs, skulle huvudredaktören till justitiekanslern, å vilken övervakningen av tryckfrihetsförordningens efterlevnad skulle överflyttas, avlämna skriftlig anmälan, innehållande uppgift å skriftens titel och tryckningsort samt huvudredaktörens namn. Skedde förändring i något av dessa hänseenden, skulle förändringen ofördröjligen anmälas på samma sätt. Hade anmälan, som nu sagts, icke skett i behörig tid, skulle såväl huvudredaktören som boktryckaren straffas med böter. En av ledamöterna i 1912 års kommitté, redaktören Adolf Hallgren, anförde i särskilt yttrande, bland annat, att den lagstadgade benämningen huvudredaktör vore stötande och att det vore lämpligare att fästa ansvarigheten vid utgivaren samt därjämte bestämma, att utgivaren också skulle vara den verkliga redaktören. Det finge då bero på omständigheterna eller vederbörandes eget val, om den som hade ansvaret ville beteckna sig såsom utgivare och redaktör eller såsom utgivare och huvudredaktör. Kommittén uttalade i betänkandet, att särskilt den svenska publicistvärlden av gammalt med synnerlig värme och enhällighet uppfattade regeln om tidningsutgivarens allenaansvarighet och förbudet mot artikelförfattarnas efterforskande såsom ett av det fria ordets viktigaste värn och att samma mening rådde inom det

svenska samhället i dess helhet. I anslutning härtill anförde publicistorganisationerna i gemensamt yttrande över förslaget, att de till fullo delade kommitténs mening om de nuvarande exklusiva ansvarighetsreglernas outhärlighet såsom ett skydd för författarehemligheten och anonymitetsrätten.

Det av kommittén angående statsfientlig verksamhet år 1935 avgivna betänkandet upptog även förslag till ändrade ansvarighetsregler rörande periodiska skrifter. Detta förslag byggde i stort sett på 1912 års förslag och herr Hallgrens reservation. Ansvaret skulle bäras av den som hade inseende över skriftens utgivning och ägde bestämma dess innehåll. I ett av tidningsmannorganisationerna gemensamt avgivet yttrande över 1935 års förslag anfördes, att man om de redaktionella arbetsledarna knappast kunde påstå, att de under alla förhållanden ägde bestämma tidningens innehåll, medan de däremot måste anses ha inseende över skriftens utgivning. I anledning därav förordades, att ansvaret skulle bäras av den, som hade inseende över skriftens utgivning och samtidigt intog en ledande ställning inom skriftens redaktion.

Vid behandlingen under 1936 års riksdag av detta förslag uttalade konstitutionsutskottet i sitt av riksdagen bifallna utlåtande (nr 42), att med det inbördes beroende, i vilket de olika leden stode till varandra i ett så omfattande system, som vår tryckfrihetsrätt utgjorde, en så genomgripande omläggning av ansvarighetsreglerna, som kommittén ifrågasatt, icke då vore tillrådlig. Utskottet förbisåg därvid ingalunda, att ansvarighetsreglerna och deras praktiska konsekvenser sedan mycket länge varit föremål för berättigad kritik. Att råda bot på missförhållandena härutinnan vore en viktig uppgift. Utskottet erinrade, att redan i 1912 års betänkande framhållits, att det vore allbekant, hurusom de nuvarande stadgandena om ansvarig utgivare för periodiska pressalster och om namnsedel såsom bevis för författarskapet till icke periodiska skrifter öppnat lätt tillgängliga utvägar för de verkligt ansvariga att skjuta straffrisken ifrån sig på en bulvan ävensom att de öppnade möjligheterna ingalunda lämnats obegagnade. Å andra sidan torde, såsom departementschefen i propositionen uttalat, en revision på detta område näppligen böra avse endast periodiska skrifter; bestämmelserna om namnsedel gäve ur saklig synpunkt anledning till samma kritik som reglerna i fråga om de periodiska skrifterna. Härtill komme, att kommitténs förslag förutsatte regler om tidnings titel, vilka icke funnos utarbetade. Utskottet fann därför icke skäl att upptaga frågan till slutligt bedömande.

Även de sakkunnigas förslag bygger på att ansvar för inom riket tryckt periodisk skrifts innehåll, både för dess text och, om innehållet delvis utgöres av annonser, för dessa, skall åvila utgivaren ensam och att denne såvitt möjligt alltid skall vara en redaktionellt ansvarig person. Författareansvaret bör åvila utgivaren även om författaren till en artikel är angiven. Det måste nämligen anses orimligt, om i en tidning finge intagas t. ex. en grovt ärekränkande insändare av en namngiven författare, utan att ansvar åläggas utgivaren. Det är ju den sistnämnde, som genom att intaga artikeln givit densamma särskilt stor spridning. I syfte att tillse, att utgivaren verkligen äger bestämman-

derätt över skriftens innehåll, föreslå de sakkunniga i anslutning till 1935 års förslag, att för periodisk skrift, som utgives inom riket, skall finnas en utgivare, som skall hava inseendet över skriftens utgivning och äga sådan bestämmanderätt över dess innehåll, att han har möjlighet hindra, att något i skriften införes mot hans vilja. Liksom nu bör gälla, att han skall vara i riket bosatt, myndig svensk medborgare. Om flera personer medverka vid redigeringen av skriften, skall chefredaktören eller någon som eljest intager en verkligt ledande ställning inom redaktionen vara utgivare.

I övrigt anknyter sig de sakkunnigas förslag närmare till gällande lag än 1912 och 1935 års förslag. Den nuvarande registreringen av periodiska skrifter och deras utgivare hos chefen för justitiedepartementet har sålunda i förslaget bibehållits. Denna registrering skall, liksom nu, tjäna två ändamål, nämligen att giva anvisning på utgivaren samt att lämna skydd för tidningens titel. Särskilt med hänsyn till sistnämnda uppgift kunde det ifrågasättas, om utgivningsbeviset icke borde utställas å ägaren av tidningen i stället för å utgivaren. Därigenom skulle man kunna vinna, att rätten till tidningens titel alltid låge hos ägaren. Emellertid synes en sådan anordning kunna medföra, att utgivarens bestämmanderätt över tidningens innehåll minskades och att hans beroende av ägaren bleve större än önskvärt vore. Utgivarens auktoritet torde delvis vila på, att han är den som erhållit utgivningsbeviset. De sakkunniga föreslå därför att, i likhet med vad nu är fallet, periodisk skrift icke skall få utgivas, innan utgivaren hos chefen för justitiedepartementet erhållit bevis om att hinder enligt tryckfrihetsförordningen icke möter för utgivaren att utgiva skriften (utgivningsbevis). Ansökan om utgivningsbevis skall göras av utgivaren samt innehålla uppgift om skriftens titel och tryckningsort. I syfte att åstadkomma kontroll över utgivarens behörighet och ställning inom skriftens redaktion föreslås, att vid ansökan om utgivningsbevis skall fogas förklaring av ägaren, att sökanden utsetts till utgivare och att denne skall intaga den ställning och har de kvalifikationer, som lagen stadgar.

Om utgivaren avlider eller ej längre har sådana kvalifikationer som föreskrivas för utgivare, skall ägaren föranstalta om att ny utgivare utses och att denne ingiver ansökan om utgivningsbevis. Åtgärderna böra vidtagas innan nytt nummer eller häfte utkommer av skriften eller, där detta ej medhinner, snarast möjligt därefter. Intill dess sådant bevis utfärdats för den nye utgivaren, skall ägaren anses såsom tillfällig innehavare av utgivningsrätten till skriften. Detta innebär, att han därunder får ansvaret för skriftens innehåll och rätten till dess titel. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning om utgivare eljest avgår från befattningen. Den omständigheten att han icke längre utövar bestämmanderätten över tidningens innehåll måste anses innebära, att han avgått från befattningen såsom utgivare. Där så kan ske bör vid ansökan om nytt utgivningsbevis fogas intyg av den förre utgivaren, att han icke har någon erinran mot att utgivningsbevis utfärdas för sökanden. När nytt utgivningsbevis utfärdas, upphör uppenbarligen det äldre utgivningsbeviset att gälla. Om utgivaren t. ex. bosätter

sig utrikes, kommer därigenom utgivningsrätten omedelbart att övergå å ägaren, oberoende av om utgivaren fortfarande redigerar skriften. Om ägaren i den avgivna förklaringen vid utgivningsbevisets utfärdande felaktigt vitsordat, att utgivaren intager den ställning, som nyss sagts, måste anses, att utgivningsrätten ända från det utgivningsbeviset utfärdats innehafvs av ägaren.

Om periodisk skrift utgives utan att utgivningsbevis finnes eller om ägaren underlåter att föranstalta om att ansökan ingives om nytt utgivningsbevis eller i förklaring, som bifogats ansökan om utgivningsbevis, mot bättre vetande lämnar oriktig uppgift, bör ägaren straffas med dagsböter. Om skriften förklarats brottslig, bör straffet kunna bli fängelse. Har ägaren gjort vad på honom skäligen kan ankomma för att utgivaren skall ingiva ansökan om nytt utgivningsbevis, bör han ej dömas till ansvar.

Numera äro ägare och utgivare av tidningar oftast olika personer. Många, för att ej säga de flesta tidningar ägas av bolag eller föreningar. Det bör vara ett rimligt krav, att utlänning icke skall få vara ägare till periodisk skrift, som utgives inom landet. I följd därav synes böra stadgas, att ägare av periodisk skrift skall vara svensk medborgare eller svensk juridisk person. Utgives periodisk skrift i strid mot vad nu sagts, bör ägaren eller, om ägaren är juridisk person, dennes representant straffas med dagsböter. Om skriften förklarats brottslig, bör straffet kunna bli fängelse.

För att ägaren icke skall kunna göra de bestämmelser om straff för honom, som här omnämnts, illusoriska genom att vistas utomlands eller eljest, torde straffet böra drabba boktryckaren, om ägaren ej kan ådömas ansvar, under förutsättning att det brottsliga förfarandet skett med boktryckarens vetskap.

Frågan hur utgivarskapet skall ordnas vid tillfälligt förfall för utgivaren ha de sakkunniga sökt lösa i huvudsaklig anslutning till 1912 års förslag. Kommittén angående åtgärder mot statsfientlig verksamhet föreslog den jämkningen däri, att ställföreträdare obligatoriskt skulle utses endast om hindret varat mer än två månader. Detta finna de sakkunniga välbetänkt. Det synes härutinnan böra stadgas, att om utgivare på grund av sjukdom eller annat tillfälligt förfall är förhindrad att oavbrutet för en tid av minst två månader taga befattning med skriftens utgivning och detta kan förutses, utgivaren skall vara skyldig att överlämna befattningen såsom utgivare åt ställföreträdare. För behörighet att vara ställföreträdare skola gälla samma villkor och kvalifikationer som för utgivare. Innan befattningen såsom utgivare övergår å ställföreträdare, skall det åligga utgivaren att därom göra anmälan hos chefen för justitiedepartementet. Vid anmälan torde böra fogas förklaring av ägaren, att ställföreträdaren är behörig att vara ställföreträdare, ävensom av ställföreträdaren, att han åtager sig uppdraget. Underlåter utgivare att göra anmälan om ställföreträdare, bör han straffas på sätt nyss sagts.

De sakkunnigas förslag innebär, att i första hand ansvarigheten för periodisk skrifts innehåll skall åvila den person som på sätt nu sagts av chefen för justitiedepartementet erhållit utgivningsbevis eller hos honom anmälts såsom ställföreträdare. Angivandet av utgivarens namn å tidningen har så-

lunda icke tillmätts någon avgörande betydelse med hänsyn till ansvaret för tidningens innehåll. Ur ordningssynpunkt har emellertid föreskrift ansetts böra meddelas om att utgivarens namn skall angivas å periodisk skrift.

Mot de sakkunnigas förslag i denna del synes kunna riktas den anmärkningen, att det är otillfredsställande att utgivaren av periodisk skrift, även då han av laga förfall är förhindrad att vaka över skriftens innehåll, skall vara skyldig att därför ansvara, om ej ställföreträdare utsetts, ävensom att han i vissa fall får bära ansvaret för innehållet i delar av skriften, som han ej kunnat granska. Några allvarliga olägenheter härav torde dock ej uppkomma. Det skulle för övrigt av praktiska skäl vara omöjligt att vid varje tillfälligt förfall överlåta ansvaret till annan person. Vidare måste man förutsetta, att i periodiska skrifter med flera medarbetare den ansvarige utgivaren kan så organisera redaktionsarbetet och välja sina medarbetare, att artiklar och meddelanden, som ur tryckfrihetssynpunkt kunna anses tvivelaktiga, ej inflyta, innan de underställts den ansvarige utgivarens bedömning.

Det kunde möjligen övervägas att fördela ansvaret på flera utgivare. Här för talar, att den periodiska pressen i större eller mindre utsträckning ordnat sitt textinnehåll i vissa specialavdelningar, vilkas redaktörer så gott som självständigt avgöra vad som däri skall upptagas. En dylik uppdelning av ansvaret kan förekomma bl. a. i Finland, Norge, Schweiz och Tyskland. Enligt den danska presslagen kan en särskild person göras ansvarig för annonserna i en tidning. Emellertid vilja de sakkunniga icke förorda ett sådant system, detta bland annat av det skäl att det lätt skulle föranleda en icke önskvärd inblandning i tidningsredaktionernas inre förhållanden. Det synes vidare angeläget att icke förminska utgivarens auktoritet, och det torde ändock i sista hand vara han, som med den ställning han enligt förslaget skall intaga inom redaktionen och med den vetorätt, som däri tillagts honom, har avgörandet rörande allt vad som skall införas i tidningen. Även om utgivaren av en större daglig tidning icke kan hinna personligen granska allt som i tidningen inflyter, synes han ändock av anförda skäl böra göras ansvarig för hela tidningens innehåll.

Om utgivaren ej kan anträffas eller eljest ej kan ådömas ansvar för skriftens innehåll eller utgivare ej är anmäld, bör ansvaret övergå å tidningens ägare. Detta bör också vara fallet, om utgivningsrätten enligt vad förut sagts tillfälligt innehaves av ägaren, därför att utgivaren avlidit eller avgått eller icke äger de kvalifikationer, som stadgas för att vara utgivare. I sådant fall blir utgivaren sålunda fri från ansvar, medan detta i stället åvilar ägaren. Detta bör gälla även om ställföreträdare utsetts för utgivaren. Ställföreträdarens funktion upphör sålunda i och med att utgivningsrätten övergått å ägaren. Ägaren skall bära ansvaret även om han såsom utlänning är obehörig att vara ägare.

Efter ägaren bör ansvaret övergå å boktryckaren och skriftspridaren enligt samma regler som gälla beträffande icke periodiska skrifter.

Några påföljder anse de sakkunniga däremot icke böra drabba den som obehörigen är utgivare, såvida han ej samtidigt är ägare.

Beträffande såväl icke periodiska som periodiska skrifter bör gälla, att envar av de i ansvarighetskedjan upptagna med undantag av författaren av icke periodisk skrift, respektive utgivaren av periodisk skrift bör kunna befria sig från ansvar genom att visa någon som före honom kan ådömas ansvaret. Vem som helst i ansvarighetskedjan kan emellertid instämmas såsom svarande. Skyldighet åligger för den som instämts att, där han ej vill svara för skriftens innehåll, hänvisa till någon som före honom kan dömas till ansvar. Domstolen bör i så fall genom särskilt beslut avgöra, om den först instämde skall stå ansvar i målet. Detta beslut vinner dock ej laga kraft, förrän målet slutligen avgjorts. För att hindra att processen rives upp, torde böra stadgas, att vid bedömande av frågan om vem ansvaret för skriftens innehåll bör åläggas, hänsyn skall tagas till förhållandena vid tidpunkten för första rättegångstillfället i mål om sådant ansvar.

Det särskilda ansvaret för tryckfrihetskommittén beträffande innehållet i av kommittén granskade skrifter liksom skyldigheten att granska skrifter, vilka bestämmelser numera sakna egentlig praktisk betydelse, anse de sakkunniga böra upphävas.

I 1912 års förslag upptogs ett stadgande enligt vilket förläggare skulle vara ansvarig för betalningen av böter, skadestånd eller rättegångskostnad, som i anledning av åtal för tryckt skrifs innehåll ådömts författare, utgivare eller huvudredaktör. I 1935 års förslag gjordes bland annat den jämkningen häri, att ansvarigheten ej ansågs böra gälla böter.

De sakkunniga föreslå i huvudsaklig överensstämmelse med 1935 års förslag, att förläggaren av icke periodisk skrift, respektive ägaren av periodisk skrift, skall svara för skadestånd och rättegångskostnad, därest författaren, respektive utgivaren saknar tillgång till gäldande därav. Detta torde, såvitt angår de periodiska skrifterna, endast vara ett stadfästade av gällande praxis. Bestämmelsen motiveras naturligen främst med att det ofta är förläggaren eller ägaren av skriften, som i högre grad än författaren eller utgivaren har inkomst av dess spridning. Emellertid bör regeln gälla endast i den mån skadestånd och rättegångskostnadsersättning skäligen bort utgå. Eljest skulle t. ex. en insolvent författare genom att medgiva oskäligen belopp kunna obehörigen belasta förläggaren. Bestrider förläggaren då, att de utdömda beloppen äro skäligen, får domstol i särskild rättegång avgöra i vad mån förläggaren är betalningsskyldig.

Såsom förut antytts innebär de sakkunnigas förslag, att i motsats till vad nu är fallet *utom riket tryckta skrifter* skola träffas av ansvar enligt tryckfrihetsförordningen. Även därvid har 1912 års förslag fått tjäna såsom förebild. I nämnda förslag hade de nuvarande föreskrifterna om utländska skrifter utbytts mot andra och utförligare enligt de allmänna grundsatser att för skrifter avfattade på svenskt språk väsentligen likartade regler skulle gälla som för inländska skrifter, medan däremot skrifter på främmande språk hade lagts under allmän lag och därjämte kunde underkastas påbud om återutförande utan rättegång inför domstol. Beträffande utrikes tryckt skrift på

svenska språket, som här i riket hölles till salu eller eljest spriddes, skulle finnas utsatt tryckningsorten och namnet på någon i svensk stad bosatt bokhandlare som i egenskap av huvuddistributör besörjde skriftens spridning ävensom hans boningsort. Denne vore skyldig att svara för skriftens innehåll, där ej boktryckare, förläggare, författare, huvudredaktör eller utgivare kunde anträffas och ställas inför rätta.

De sakkunniga föreslå, att för utom riket å *svenska* språket tryckt skrift, som hit införes för spridning, skall inom riket finnas en s. k. huvuddistributör, vilken skall vara angiven å skriften. Med huvuddistributör avses den som inom landet ombesörjer skriftens spridning. Denna anordning bör dock icke gälla sådant tillfällighetstryck, som ej kan föranleda missbruk av tryckfriheten (se nedan), samt ej heller vetenskaplig facklitteratur eller skrifter, som endast införas i enstaka exemplar. Större upplaga än ett hundratal exemplar torde ej få införas utan att huvuddistributör finnes. Vidare bör huvuddistributör ej fordras för periodisk skrift med allmänt innehåll som sprides genom postverkets försorg. Härmed åsyftas i främsta rummet dagliga tidningar och därmed jämställda periodiska skrifter. Huvuddistributören skall ansvara för skriftens innehåll på samma sätt som boktryckaren beträffande inom riket tryckta skrifter. I övrigt bör ansvaret liksom i fråga om å svenska språket inom riket tryckta icke periodiska skrifter åvila författaren och förläggaren. I likhet med vad som gäller i fråga om sådana skrifter bör ansvaret vidare åvila jämväl annan utspridare av skriften, därest uppgiften om huvuddistributör saknas eller, utspridaren vederligt, är oriktig och ej kan visas vem huvuddistributören är. Varje utspridare bör slutligen bära boktryckareansvaret, för det fall att huvuddistributör ej erfordras för skriften.

I fråga om utom riket å *utländskt* språk tryckta skrifter torde i princip strafflagens allmänna ansvarighetsregler böra tillämpas.

Utom riket å svenska språket eller å utländskt språk tryckt *periodisk* skrift torde, om skriften icke utgives i det land där den tryckts, i princip böra i ansvarshänseende likställas med periodisk skrift som tryckts inom riket, dock att huvuddistributör, där sådan finnes, skall inträda i ansvarskedjan. Utgivningsbevis bör däremot ej fordras t. ex. för internordiska tidskrifter, som tryckas i grannländerna. För dem liksom för andra utländska tidskrifter böra gälla samma regler som för utom riket tryckta icke periodiska skrifter.

En fråga av särskilt intresse i förevarande sammanhang är huru gränsdragningen skall ske mellan periodiska och icke periodiska skrifter.

Någon annan definition på periodisk skrift meddelas icke i tryckfrihetsförordningen än att därmed menas en skrift som i nummerföljd eller på bestämda tider utgives (§ 1 mom. 1). Något villkor om att skriften skall utgivas visst antal gånger om året finnes ej stadgat. I förordningen den 22 april 1932 angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra perio-

diska skrifter stadgas, att tidning får införas i tidningsregistret endast om den utkommer med minst ett nummer i varje kalenderkvartal.

Enligt 1912 års förslag hänfördes till tidning eller tidskrift endast sådan periodisk skrift som enligt utgivningsplanen vore avsedd att utkomma i minst fyra nummer eller häften årligen. Till jämförelse må nämnas att enligt danska presslagen en skrift icke anses som periodisk skrift, om den icke är bestämd att utkomma minst två gånger om året. Enligt finska tryckfrihetslagen äro periodiska skrifter sådana tidningar och tidskrifter, som äro avsedda att utkomma under bestämd titel och i nummerföljd samt efter längre eller kortare mellanrum, dock minst fyra gånger om året.

Skillnaden mellan periodisk och annan skrift torde vara nästan omöjlig att med fullkomlig noggrannhet bestämma. De sakkunniga anse, att definitionen bör ansluta sig till 1912 års förslag. Det synes ej böra fordras, att tidningen enligt utgivningsplanen skall utkomma med ett nummer eller häfte varje kvartal utan endast att fyra särskilda nummer eller häften skola utkomma årligen. Det bör därvid ej vara tillåtet att räkna sammanslagna nummer såsom två eller flera nummer. Enligt de sakkunnigas mening bör periodisk skrift definieras såsom skrift, vilken enligt utgivningsplanen för skriften är avsedd att utgivas under bestämd titel i följd med minst fyra å särskilda tider utkommande nummer eller häften årligen. Till periodisk skrift skola även räknas därtill hörande löpsedlar och bilagor. Följden av förslaget blir, att exempelvis årsböcker ej längre skola anses såsom periodiska skrifter.

Ett område, där tryckfrihetsförordningens bestämmelser sedan gammalt ansetts synnerligen otillfredsställande, gäller boktryckerierna. En reform av tryckfrihetsförordningens ansvarighetsregler torde ej böra ske utan att en mera rationell ordning på detta område införes.

Intet hinder finnes enligt tryckfrihetsförordningen för utövande av boktryckerirörelse (§ 1 mom. 5). Några personliga kvalifikationer behövas ej. Tryckeri må dock anläggas endast uti stad eller inom ett avstånd därifrån av högst en halv mil eller uti köping eller, där Konungen finner, att ombud för tryckfrihetens övervakning kan å orten förordnas, jämväl uti municipalsamhälle. Den som vill anlägga nytt boktryckeri skall inom fjorton dagar innan någon skrift därifrån utgives anmäla tryckeriet hos Konungens befallningshavande och samtidigt ange platsen för detsamma. Om tryckeri byter ägare, skall också anmälan göras. Enligt i justitiedepartementet sedan gammalt genomförd praxis skall för boktryckeri, som innehaves av flera personer eller av juridisk person, anmälas vilken som skall vara för tryckeriet ansvarig. Konungens befallningshavande skall underrätta justitie-ministern om inkomna anmälningar. Bestämmelsernas syfte är att säkerställa tillsynen över allt som kommer ut i tryck. Emellertid anläggas sedan lång tid tillbaka accidenstryckerier för tryckning av visitkort, affärstryck, blanketter etc. även å rena landsbygden och anses icke ens behöva anmälas. Ätminstone brukar underlåtenhet att fullgöra sådan anmälan icke av

myndigheten beivras. För närvarande finnes ett stort antal dylika icke anmälda tryckerier.¹ Boktryckaren skall vid straffansvar avlämna gransknings-exemplar till justitieministerns ombud för tryckfrihetens övervakning. Trycker boktryckare utan att vara försedd med chefens för justitiedepartementet bevis om gjord anmälan periodisk skrift, skall han böta och skriftens utgivande inställas, intill dess utgivaren iakttagit detta (§ 4 mom. 2). Å varje skrift skall boktryckarens namn, tryckningsorten och årtalet utsättas. Namn och tryckningsort behöva dock ej utsättas å notifikationer, sorgbrev m. m. (§ 1 mom. 10). Den tanke som ligger bakom undantagsstadgandet för sådana tryckalster är tydligen, att dit skall hänföras sådant tryck som på grund av sin karaktär utesluter möjligheten av tryckfrihetsmissbruk. I justitiedepartementet finnes en förteckning över boktryckerier.

I 1912 års betänkande föreslogs, att om boktryckerirörelse drevs för aktiebolags, förenings, dödsbos eller konkursbos räkning, tryckeriet skulle förestås av en särskild person, som ensam skulle vara underkastad de skyldigheter och det ansvar som stadgades för boktryckare. Vissa kvalifikationer föreskrevs för rätt till yrkets utövning. Ändrade regler meddelades om plats för boktryckeri, anmälan därom m. m. Förslaget uppdrog en gräns mellan småtryck, s. k. handelstryck, som noggrant definierades, och annat tryck. Det förra fick tryckas var som helst i riket och behövde ej inlevereras för granskning. Tryckerier för tryckning av annat tryck än handelstryck fingo däremot ej anläggas å rena landsbygden. I yttrande över förslaget påyrkades emellertid från accidenstryckeriernas sida rätt att bliva helt jämställda med övriga tryckerier (se bilaga II).

De sakkunniga kunna icke finna tillräckliga skäl föreligga för att fortfarande bibehålla åtskillnad mellan städer eller stadsliknande samhällen och landsbygd i fråga om rätt att anlägga tryckerier, å vilka få tryckas vad slags skrifter som helst. Numera torde även å landsbygden i allmänhet ingen svårighet finnas att erhålla lämpliga ombud för tryckfrihetens övervakande. Det torde ej heller vara nödvändigt, att sådana ombud förordnas på andra orter än där större tryckerier finnas. Därest å ett s. k. accidenstryckeri på mindre ort framställas skrifter som skola granskas kunna dessa lämpligen ingivas till justitieministerns ombud å närbelägen ort. Detta synes med nutida kommunikationsmedel icke innebära någon egentlig tunga för tryckeriet i fråga. Då sådana skrifter ej få utgivras förrän samtidigt med att gransknings-exemplar avlämnas, är också sörjt för att erforderlig kontroll sker över tryckeriet. Med hänsyn härtill synes vara erforderligt, att ombuden ej längre förordnas endast i viss ort utan även för orter inom visst område.

¹ Enligt Svensk handelskalender 1939 funnos inberäknat accidenstryckerierna omkring 750 boktryckerier och 100 litografiska tryckerier i Sverige. Antalet tryckerier i riket torde emellertid uppgå till omkring ettusen. Tryckfrihetsombud funnos för år 1939 förordnade i 112 städer och 72 andra orter. Till ombuden utgingo arvoden med varierande belopp tillhopa närmare 16 000 kronor, i regel med 75 kronor om året. Av ombudens årsredogörelser till justitieministern framgår, att å vissa orter endast accidenstryck (affischer, program o. dyl.) inlämnats.

Å ett fyrtiotal orter, där något tryckfrihetsombud ej förordnats, funnos enligt handelskalendern tryckerier.

Lämpligen bör ombudet i residensstaden tills vidare utses till ombud för hela länet med undantag av de orter, där särskilda ombud finnas. De sakkunniga föreslå därför, att boktryckeri skall få anläggas å vilken plats som helst. En konsekvens härav är, att anmälningsskyldigheten beträffande boktryckerier bör utsträckas till att omfatta även de s. k. accidenstryckerierna.

De sakkunniga finna icke anledning att i förslaget upptaga några bestämmelser om förutsättningarna för rätt att idka boktryckerirörelse, om ansvarig tryckeriföreståndare eller dylikt. I grundlagen böra boktryckerierna regleras huvudsakligen ur synpunkten av tryckfrihetens och övervakningens intressen.

Liksom nu bör i vissa hänseenden en skillnad uppdragas mellan accidenstryck och annat tryck. Enligt tryckfrihetsförordningen behöver boktryckarens namn samt tryckningsorten ej utsättas å 'notifikationer och sorgbrev, formulärer, betingningssedlar med mera av dylik beskaffenhet'. Undantag från skyldigheten att utsätta boktryckare, tryckningsort och tryckningsår bör gälla i fråga om sådant tryck som på grund av sin natur utesluter möjligheten av tryckfrihetsmissbruk. Detta tryck synes lämpligen böra benämnas *tillfällighetstryck* och dit torde böra hänföras adresskort, notifikationer, blankett- och reklamtryck, visitkort, stadgar, styrelse- och revisionsberättelser, affischer (vartill icke räknas löpsedlar till periodiska skrifter), program för föreställningar ävensom därmed jämförliga tryckalster, allt under förutsättning att de på grund av sitt innehåll kunna anses utesluta möjligheten av tryckfrihetsmissbruk. Av tillfällighetstryck torde ej heller gransknings- eller biblioteksexemplar behöva avlämnas. Uppenbarligen måste stundom tvekan kunna uppstå, om t. ex. ett program eller en affisch utesluter möjligheten av tryckfrihetsmissbruk. Ej sällan förekomma i program uppsatser och texter av olika slag. I tveksamma fall bör boktryckaren behandla tryckalstret såsom icke hänförligt till tillfällighetstryck. För kontroll av från vilket tryckeri ett tryckalster utgått föreslås, att föreskrift meddelas om att boktryckare skall vara skyldig att under ett år efter leveransen förvara ett exemplar av allt som levererats från hans tryckeri.

En fråga, som nära sammanhänger med ansvarighetssystemet rörande periodiska skrifter, gäller *t i t e l s k y d d e t*.

Hinderslöshetsbeviset innebär nu skydd för tidnings titel. Chefen för justitiedepartementet må vägra att utfärda dylikt bevis, om den anmälda titeln företer sådan likhet med titeln å periodisk skrift, för vilken tidigare utfärdat bevis gäller, att förväxling lätt kan ske. Ett ytterligare skydd för tidnings titel finnes i förordningen den 22 april 1932 angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter. Däri stadgas, att i tidningsregistret ej må införas tidning, vars benämning antingen är alldeles lika med titeln å tidning, som redan är för annans räkning införd i registret, eller ock med dylik titel företer sådan likhet, att tidningarna lätt kunna förväxlas.

Några av huvudanmärkningarna mot de gällande bestämmelserna om

hinderslöshetsbevis ha varit dels att om utgivaren avled en utomstående person kunde erhålla utgivningsbevis för skriften utan att dess rättmätige ägare kunde göra sina anspråk på titeln gällande, dels ock att om ägaren av tidningen ville avskeda utgivaren, denne kunde göra svårigheter genom att vägra avstå från beviset. Sådana fall ha i icke ringa utsträckning förekommit och föranlett trakasserier samt hot om utpressning. Ägarna av tidningarna ha, såsom den av de sakkunniga verkställda utredningen (se bilaga I) utvisar, i stor utsträckning sökt skydda sig häremot genom att omhändertaga utgivningsbeviset eller anskaffa inblancoöverlåtelse av utgivningsbeviset från utgivaren. Sålunda ha enligt de inkomna uppgifterna från cirka 300 tidningar angivits i 117 fall, att utgivningsbeviset är i företagets besittning, och i 68 fall, att utgivaren undertecknat anmälan om frånträdande av utgivarskapet. Det torde emellertid vara högst tvivelaktigt om dessa åtgärder utgöra något rättsligt hållbart skydd för ägarens rätt till tidnings titel.

I 1912 års förslag hänvisades till att frågan om titelskyddet borde lösas i allmän lag. År 1922 avlämnade patentlagstiftningskommittén ett förslag till lag om rätt till tidnings eller tidskrifts titel. Detta förslag innebar, att om någon för tidning eller tidskrift, som för hans räkning här i riket utgäves, brukade titel, vilken företedde sådan likhet med titel, som tidigare tagits i bruk och allt fortfarande användes eller vore avsedd att användas för annan här i riket utkommande tidning eller tidskrift, att förväxling lätt kunde uppkomma, domstol skulle kunna förbjuda honom att fortsätta eller upprepa ifrågavarande förfarande. Bötesansvar och skadeståndsskyldighet stadgades för den som i avsikt att vilseleda gjorde sig skyldig till sådan gärning, ävensom för den som överträdde förbud, som sålunda för honom meddelats. Vidare stadgades, att ett fortsatt användande för tidning eller tidskrift av titel, varunder samma tidning eller tidskrift utgivits under minst två år, finge beivras enligt bestämmelserna i lagen endast såvida titeln användes i avsikt att vilseleda eller överträdelse av förbud föreläge. Förslaget föranledde ingen lagstiftning. Det avstyrktes bl. a. av Svenska tidningsutgivareföreningen, som i stället föreslog, att i tryckfrihetsförordningen skulle insättas bestämmelser om rätt för justitieministern att vägra hinderlöshetsbevis för skrift, om förut fanns sådant bevis för tidning, vars titel lätt kunde förväxlas med den nya titeln. Sistnämnda förslag genomfördes år 1936. I motiven angavs lagändringen vara ett provisorium i avbidan på en civilrättslig lagstiftning om rätt till tidnings titel.

Frågan om titelskydd i allmänhet för skrifter är för närvarande föremål för behandling av en särskild kommitté för auktorsrättens revision. De sakkunniga anse emellertid, att det titelskydd, som den nuvarande registreringen av periodiska skrifter i justitiedepartementet innebär, bör bibehållas. Även om ett auktorsrättsligt skydd införes för tryckta skrifers titlar, torde det offentligrättsliga skydd som gällande bestämmelser medföra vara av betydelse.

Den nuvarande regeln, att chefen för justitiedepartementet må vägra utfärda utgivningsbevis, om skriftens titel företer sådan likhet med titeln på

skrift, för vilken utgivningsbevis tidigare utfärdats, att förväxling lätt kan ske, har bibehållits i de sakkunnigas förslag.

Vidare innehåller de sakkunnigas förslag stadganden om ogiltigförklaring av utgivningsbevis bl. a. i sådana fall, där det inkräktar på annan tidnings titel. Härom hänvisas till specialmotiveringen.

Genom den definition som de sakkunniga föreslå å periodiska skrifter kommer emellertid skyddet för skrifter som ej utkomma med minst fyra nummer eller häften om året att i stort sett bortfalla. Något skäl att härutinnan ställa sådana skrifter i bättre läge än icke periodiska skrifter i allmänhet torde dock ej föreligga.

Genom den av de sakkunniga föreslagna förklaringen från ägarens sida vid utgivningsbevisets utfärdande torde ägarens rätt till tidnings titel behörigen skyddas och samtidigt en rättvis avvägning av förhållandet mellan ägare och utgivare ske.

Slutligen ha de sakkunniga såsom förut nämnts ansett sig böra föreslå, att **d a g s b o t s s y s t e m e t** tillämpas på tryckfrihetsbrott. Genom lagen den 24 september 1931 om ändring i vissa delar av strafflagen har stadgats, att böter enligt strafflagen skola ådömas i dagsböter. Enligt övergångsbestämmelsen skall dock äldre lag äga tillämpning vid bestämmande av straff för brott, vilket enligt vad i tryckfrihetsförordningen är stadgat skall straffas efter allmän lag. Ett motsvarande stadgande finnes i övergångsbestämmelsen till särskilda böteslagen den 24 september 1931.

Anledningen till att dagsbotssystemet icke tillämpats på tryckfrihetsbrott angavs i förarbetena till dagsbotslagstiftningen vara framför allt, att det ej stode väl tillsammans med tryckfrihetsförordningens egenartade regler om ansvarigheten för skedd överträdelse att låta den ansvariges ekonomiska förhållanden inverka på bötesbeloppets storlek, något som ock skulle kunna leda till missbruk.

Med de ändringar i ansvarighetsreglerna, som de sakkunniga föreslå, torde emellertid i princip dagsbotssystemet böra tillämpas även på tryckfrihetsbrott. För vissa mindre förseelser böra dock vanliga böter upp till trehundra kronor utgå. Härutinnan hänvisas till specialmotiveringen.

Förslagets särskilda bestämmelser.

Förslaget till ändring i vissa delar av tryckfrihetsförordningen.

Ingressen.

§ 3 mom. 2 tryckfrihetsförordningen innehåller en straffbestämmelse om förnekelse av en Gud och ett liv efter detta eller av den rena evangeliska läran. Detta stadgande upptogs icke vare sig i 1887 eller 1912 års förslag till ny tryckfrihetsförordning. Såsom skäl angavs, att stadgandet var föråldrat och att någon motsvarighet därtill ej fanns i allmänna strafflagen. Straffbuden i § 3 mom. 1 och 3 tryckfrihetsförordningen för hädelse och för gäckeri av den allmänna gudstjänsten synas också vara tillräckliga för beivrande av religionsbrott genom tryckt skrift. Bestämmelsen i § 3 mom. 2, som för övrigt aldrig tillämpas, torde därför böra utgå.

I § 4 mom. 7 tryckfrihetsförordningen stadgas, att utgivare av periodiska skrifter framför andra erinras om ett rätt bruk av tryckfriheten och att tryckfrihetsbrott genom sådan skrift skall föranleda dubbelt bötesstraff. Även detta stadgande bortogs redan i 1887 års förslag, under åberopande att det ej kunde försvaras såsom en allmän regel. Det upptogs ej heller i 1912 års förslag. I utländsk rätt förekomma sådana bestämmelser stundom i den form, att det ansetts försvårande om exempelvis smädelse skett i tidning eller tidskrift. Uppenbart är också, att tidningens spridning bör vara en faktor att taga hänsyn till vid straffets bestämmande. De sakkunniga anse emellertid, att några regler härom ej böra upptagas i lagen. Bestämmelsen i § 4 mom. 7 står vidare, såsom förut antytts, ej i god överensstämmelse med dagsbotssystemet. Den bör sålunda utgå.

I § 4 mom. 10 tryckfrihetsförordningen finnas vissa allmänna bestämmelser om utrikes på svenska språket tryckta skrifter. Detta stadgande blir genom de av de sakkunniga föreslagna bestämmelserna om sådana skrifter överflödigt och kan utgå.

Angående upphävandet av § 5 mom. 14 tryckfrihetsförordningen, vilket stadgande sammanhänger med tryckfrihetskommitténs ansvar för tryckt skrifs innehåll, hänvisas till det följande.

§ 1.

De sakkunnigas förslag innefattar helt ny lydelse av § 1 tryckfrihetsförordningen. I samband därmed ha även en del mindre jämkningar gjorts i vissa moment av denna paragraf, oaktat de ej direkt beröra ansvarighetsreglerna och vad därmed sammanhänger.

1:o.

Bestämmelsen har motsvarighet i § 1 mom. 1 första stycket och mom. 13 tryckfrihetsförordningen. I § 1 mom. 1 första stycket föreskrives, att alla förut gällande lagar, stadganden och föreskrifter i avseende på tryckfriheten eller bokhandeln och alla dittills givna särskilda förbud emot utgivandet av vissa böcker, skrifter och handlingar skola upphävas. Vidare stadgas, att ingen i annan ordning eller i annat fall än i lagen stadgas kan för tryckt skrifts innehåll tilltalas eller straffas. I § 1 mom. 13 föreskrives, att i överensstämmelse med i paragrafen för en allmän och lagbunden tryckfrihet lagda grunder det under villkor av helgd för andras äganderätt och med iakttagande av vad eljest i lagen finnes stadgat skall stå envar svensk medborgare fritt att genom tryck allmängöra skrifter av vad form, vidd eller beskaffenhet som helst och däri över allt vad som är eller kan bliva föremål för mänsklig kunskap kungöra sina tankar. För varje ämne skall skrivarten bero av författarens eget val. Vidare anföres i lagrummet: 'Följaktligen skall ej något, som över i denna lag tillåtliga ämnen i tryck anmärkes, påminnes eller eljest granskings- eller reflexionsvis i dagsljuset framlägges, kunna, under förevändning att innebära tadel eller klander, såsom straffbart anses, såvida skrivsättet icke såsom smädligt eller skändligt sig utmärker, om ansvar varför i denna lag stadgat är.'

Dessa ålderdomliga bestämmelser anse de sakkunniga kunna utbytas mot ett angivande av att med iakttagande av vad i lagen finnes stadgat det under villkor av helgd för andras rätt skall stå envar svensk medborgare fritt att i tryck utgiva skrifter av vad form, vidd eller beskaffenhet som helst. Under uttrycket 'andras rätt' inbegripes upphovsmannarätt till tryckt skrift. Härjämte har bibehållits föreskriften om att ingen må i annan ordning eller i annat fall än i lagen sägs kunna för tryckt skrifts innehåll tilltalas eller straffas.

2:o.

Detta moment motsvarar § 1 mom. 1 andra stycket tryckfrihetsförordningen. Däri stadgas, att under ordet skrift som i lagen nyttjas skall förstås allt vad genom tryck under allmänhetens ögon lägges samt att med periodisk skrift skall förstås en sådan som i nummerföljd eller på bestämda tider utgives.

I 1912 års förslag stadgades, att med tryckt skrift skulle förstås varje skrift, som blivit mångfaldigad genom tryckpress eller därmed jämförligt medel, jämte till skriften hörande avbildning. Därjämte stadgades, att tryckt skrift skulle anses utgiven, då den blivit såld eller annorledes spridd eller utlämnad till salu eller till spridande på annat sätt.

De sakkunniga anse sig icke ha anledning att gå in på frågan om en definition av begreppet tryck. Vad därunder skall inbegripas synes liksom hittills lämpligen få tolkas av praxis.

Då den gällande definitionen å tryckt skrift givit anledning till tvekan, om dit skall hänföras skrift, som endast sprides inom en viss begränsad krets,

anse de sakkunniga, att tryckt skrift bör definieras såsom skrift, vilken genom tryck utgives. Från 1912 års förslag har upptagits den däri föreslagna definitionen på utgivning. Denna är av betydelse, då lagen fäster vissa rättigheter och förpliktelser vid utgivandet.

Beträffande definitionen på periodisk skrift hänvisas till det föregående. Det må anmärkas, att utgivningsplanen för periodisk skrift icke behöver föreligga i prospekt eller prenumerationsanmälan. När ansökan om utgivningsbevis första gången sker i fråga om skriften, bör uppgivas efter vilken plan skriften skall utgivas. Något stadgande härom torde ej erfordras.

3:o.

Första stycket överensstämmer med § 1 mom. 2 tryckfrihetsförordningen. De enda ändringar som gjorts äro, att förläggaren intagits i uppräknningen samt att ordet 'läroverken' utbyts mot uttrycket 'universiteten och därmed jämställda högskolor'.

Andra stycket innehåller definition å förläggare. Härom hänvisas till det föregående.

4:o.

Momentet överensstämmer med § 1 mom. 3 andra stycket tryckfrihetsförordningen. Det i första stycket av sistnämnda moment upptagna stadgandet, att angående äganderätt till skrift skall gälla vad som stadgas i särskild lag, stiftad i den ordning 87 § regeringsformen föreskriver, har med hänsyn till formuleringen av § 1 mom. 1 ansetts kunna utgå.

5:o.

Detta moment innehåller reglerna för anläggande av boktryckerier. De äro i huvudsak berörda i det föregående. Boktryckeri skall enligt förslaget få anläggas var som helst och ej endast i stad eller större samhälle.

I § 1 mom. 5 andra stycket tryckfrihetsförordningen stadgas, att den nytt tryckeri inrättar åligger att sist fjorton dagar innan någon skrift därifrån utgives hos Konungens befallningshavande i länet skriftligen tillkännagiva, att och varest han boktryckeri anlagt. Där boktryckeri ombyter ägare, åligger det den nye ägaren att innan någon skrift utgives göra så beskaffad anmälan. I båda fallen åligger det Konungens befallningshavande, sedan behörig anmälan hos honom blivit gjord, att genast eller med först omgående post därom underrätta chefen för justitiedepartementet, så ock polismyndigheten i den ort där tryckeriet är beläget. Anlægges eller övertages tryckeri utan föreskriven anmälan, skall boktryckaren plikta etthundra riksdaler.

De sakkunniga anse, att den som inrättar boktryckeri bör göra anmälan härom till länsstyrelsen. Ändamålet med denna anmälan bör vara, att det därefter skall tillses, att kontroll i tryckfrihetsrättsligt avseende utövas över tryckeriet. Länsstyrelsen bör därför, sedan behörig anmälan blivit gjord, omedelbart därom insända underrättelse i Stockholm till justitieministern

samt i annan ort till hans ombud för orten. I anmälan bör uppges vad slags tryck som skall framställas å tryckeriet. På justitieministern ankommer att pröva om med hänsyn till tryckeriets art särskilt ombud behöver förordnas i orten för granskning av från tryckeriet utgivna skrifter. Vidare bör polismyndigheten i den ort, där tryckeriet är beläget, underrättas om anmälan. Hos länsstyrelse bör föras förteckning över tryckerierna i länet. Någon sådan förteckning torde däremot ej behöva föras i justitiedepartementet. Det synes därjämte ändamålslost ur tryckfrihetsrättslig synpunkt att bibehålla den nuvarande skyldigheten att anmäla överlåtelse av tryckeri. Denna skyldighet torde även flerstädes ha råkat i fullständig glömska.

För underlåtelse att fullgöra anmälningsskyldigheten föreslås, att boktryckaren skall straffas med böter från och med femtio till och med trehundra kronor.

6:o.

Detta moment har motsvarighet i § 1 mom. 12 tryckfrihetsförordningen. Däri stadgas, att intet hinder skall finnas för bokhandels idkande, icke heller för utgivning till föryttrande av någon skrift, vare sig inländsk eller utländsk. Varje författare eller förläggare skall stå fritt att en honom, i följd av sådan egenskap, tillhörig skrift antingen själv eller genom andra föryttra och skall för en skrifts föryttrande inga andra hinder vara än de som i § 4 av lagen föreskrivas.

I förslaget har i detta hänseende allenast ansetts böra stadgas, att det skall stå var och en fritt att i bokhandel eller på annat sätt sälja eller eljest utsprida tryckt skrift, dock med iakttagande av vad i § 4 av lagen föreskrives. Några bestämmelser om särskilda behörighetsvillkor för att vara bokhandlare eller dylikt anse de sakkunniga, lika litet som beträffande boktryckare, böra upptagas i tryckfrihetsförordningen.

7:o—9:o.

Dessa moment innehålla de grundläggande bestämmelserna om utgivare för periodisk skrift. Hithörande frågor äro förut berörda.

10:o.

I detta moment upptagas vissa bestämmelser rörande tidnings titel. Första stycket har motsvarighet i § 1 mom. 4 tryckfrihetsförordningen och är förut berört. Andra stycket innehåller däremot vissa nya bestämmelser.

Stadgandena i tryckfrihetsförordningen utgöra intet skydd mot att en tidning lägger sig till med en titel, som typografiskt gives ett sådant utseende, att förväxling med annan tidning lätt kan ske. Om av förbiseende hinderslöshetsbevis utfärdats för tidning med lika titel som annan tidning, för vilken hinderslöshetsbevis gäller, kan rättelse ej ske. Någon särskilt stadgad tidsbegräsning för titelskyddet, om skriften ej utgives, finnes ej. Enligt

beslut av Kungl. Maj:t år 1820 utsattes visserligen i hinderlöshetsbeviset, att skriftens utgivning skall vara påbörjad inom en månad. På ansökan hos justitieministern kan dock erhållas anstånd härmed med en månad i sänder.¹

Däremot stadgas i 1932 års förordning angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter, att i tidningsregistret ej må införas tidning, vars titel typografiskt anbragts på sådant sätt, att förväxling med annan i registret förut införd tidning lätt kan äga rum. Vidare skall tidning, av vilken icke under ett kalenderår, såvitt generalpoststyrelsen kunnat inhämta, utkommit något nummer, såsom upphörd avföras ur tidningsregistret.

De sakkunniga anse, att titelskyddet ej bör ha obegränsad giltighet. I följd därav synes böra stadgas, att chefen för justitiedepartementet skall, om den skrift, för vilken utgivningsbevis utfärdats, ej utkommit under de senast förflutna fem åren eller om sex månader gått till ända efter det utgivningsbevis första gången utfärdats för en skrift, utan att skriften utkommit, kunna förklara beviset ogiltigt. Om genom förbiseende utgivningsbevis utfärdats för en skrift, oaktat utgivningsbevis tidigare utfärdats för skrift med lika eller förväxlingsbar titel, bör möjlighet till rättelse finnas. Någon bevärrätt över justitieministerns beslut torde dock ej kunna införas. I stället synes böra stadgas, att justitieministern i sådant fall må förklara utgivningsbeviset ogiltigt, om inom sex månader, efter det utgivningsbevis första gången utfärdats för en skrift, visas, att utgivningsbeviset icke bort utfärdas på grund av likheten med titeln å annan skrift. Det bör vara tillräckligt, om ansökan härom är ingiven före denna tids utgång. Vidare bör justitieministern kunna förklara beviset ogiltigt, om det visas, att skriftens titel typografiskt sett företer sådan likhet med titeln å tidigare utgiven skrift, för vilken utgivningsbevis utfärdats, att förväxling lätt kan ske. I detta fall torde ansökan ej behöva ingivas inom någon viss tid. Skriftens utgivare och ägare böra, där så är möjligt, ha erhållit tillfälle att yttra sig, innan utgivningsbevis förklaras ogiltigt. Sådant beslut bör ej tillämpas, förrän de, där så kan ske, fått del av beslutet. Dessa stadganden böra gälla, även om utgivningsrätten tillfälligt innehaves av ägaren.

I samband med de nya bestämmelsernas ikraftträdande bör en ny förteckning över samtliga periodiska skrifter, för vilka utgivningsbevis utfärdats, upprättas inom justitiedepartementet. Därvid erfordras vissa regler, i vad mån registrering enligt äldre lag utgör hinder för registrering enligt de nya bestämmelserna. Föreskrifter härom äro upptagna i övergångsbestämmelserna.

¹ Hinderlöshetsbeviset har följande lydelse:

»Hos chefen för justitiedepartementet har — — — skriftligen anmält sig ämna från boktryckeri i — — — utgiva en periodisk skrift benämnd — — — och varder, jämlikt § 1 mom. 4 tryckfrihetsförordningen, härigenom till bevis meddelat, att hinder ej möter för — — — att från boktryckeri i — — — utgiva berörda periodiska skrift; dock bör, såvida detta bevis skall såsom gällande anses, likmätigt Kungl. Maj:ts den 27 januari 1820 i statsrådet fattade nådiga beslut, skriftens utgivning vara börjad inom en månad härefter. Stockholm den — — —.»

Det må till sist framhållas, att justitieministerns prövning av ansökningar om utgivningsbevis förutsättes vara av huvudsakligen formell beskaffenhet. Om exempelvis framgår, att ägaren till skriften är utlänning, bör bevis ej utfärdas.

11:o.

Detta moment, som innehåller straffbestämmelser för brott mot 8 och 9 mom., är förut berört.

12:o.

I första stycket av detta moment upptages definitionen på tillfällighetstryck. Härom hänvisas till det föregående. Momentet innehåller i övrigt vissa ordningsföreskrifter för boktryckare m. fl.

I § 1 mom. 10 tryckfrihetsförordningen stadgas, att å tryckt skrift skall utsättas boktryckarens namn, tryckningsorten och året. Vad om namns och ords utsättande stadgats skall dock ej gälla notifikationer, sorgbrev m. m. Uraktlåter boktryckaren sådant, skall han böta från och med femtio till och med femhundra riksdaler eller dömas till fängelse i högst sex månader. Utsätter någon falskt boktryckarens namn eller orätt tryckningsort, skall han därutöver dömas till straffarbete i högst ett år.

I 1912 års förslag stadgades, att boktryckarens namn eller firma, tryckningsorten och året skulle finnas angivna å tryckta skrifter, dock ej å vissa slag av handelstryck, nämligen adresskort, notifikationer, blanketttryck, etiketter och därmed jämförliga tryckalster. Försummades något härav eller utsattes å skriften orätt boktryckarens namn eller firma, tryckningsort eller årtal, skulle boktryckaren böta från och med tjugufem till och med femhundra kronor. Hade skriftens innehåll förklarats brottsligt eller hade boktryckaren å skriften falskeligen utsatt annan boktryckarens namn eller firma, kunde straffet höjas till fängelse i högst ett år. Den som sålde eller annorledes spridde skrift, varå föreskriven uppgift om boktryckarens namn eller firma eller om tryckningsorten saknades, skulle dömas till böter från och med fem till och med tvåhundra kronor. Samma gällde om någon sålde eller annorledes spridde skrift, varå honom veterligt boktryckarens namn eller firma eller tryckningsorten vore oriktigt uppgivna.

Såsom förut nämnts anse de sakkunniga, att boktryckaren, tryckningsorten eller tryckningsåret icke skall behöva angivas å tillfällighetstryck men att ett exemplar av allt tryck skall förvaras hos boktryckaren under ett år.

Efter mönster från 1912 års förslag har i momentet upptagits en bestämmelse om att, där boktryckare låter tryckning av skrift för sin räkning helt eller delvis verkställas å annat boktryckeri här i riket, uppgift om hans boktryckeri får å skriften utsättas. Förutsättningen är att hela upplagan avlämnas till honom. Han skall då beträffande sådan skrift anses såsom boktryckare. Ett dylikt förfaringssätt torde nu vara tämligen vanligt förekommande.

Underlåtelse att å skrift, där så erfordras, angiva boktryckaren, tryckningsorten eller tryckningsåret bör enligt de sakkunnigas mening straffas med dagsböter. Om skriftens innehåll förklarats brottsligt, bör straffet kunna höjas till fängelse i högst ett år. Boktryckare, som bryter mot föreskriften om skyldighet att förvara ett exemplar av tryckt skrift under ett år, bör erhålla samma straff.

I § 1 mom. 12 tryckfrihetsförordningen stadgas, att om någon föryttrar skrift, varå boktryckarens namn, tryckningsorten eller årtalet icke finnes utsatta, han skall böta femtio riksdaler för varje gång.

De sakkunniga föreslå i denna del, att den som säljer eller annorledes sprider skrift, varå föreskriven uppgift om boktryckaren, tryckningsorten eller tryckningsåret saknas eller, utspridaren veterligt, oriktigt anges, skall straffas med böter från och med femtio till och med trehundra kronor.

13:o.

Några bestämmelser om skyldighet att å periodisk skrift utsätta utgivarens namn finnas icke för närvarande. I 1912 års förslag stadgades, att å periodisk skrift skulle angivas huvudredaktörens namn. Försummelse här-
emot straffades med böter från och med tjugufem till och med tvåhundra kronor.

De sakkunniga anse, såsom förut nämnts, att å periodisk skrift skall angivas utgivarens namn. Detta bör dock ej gälla den som endast är anmäld såsom ställföreträdare för utgivaren. När utgivningsrätten tillfälligt innehaves av ägaren, bör denne i stället angivas å skriften. Uraktlåter utgivare eller ägare att iakttaga vad nu stadgas, bör utgivaren, respektive ägaren straffas med böter från och med femtio till och med trehundra kronor. Stadgande härom har upptagits i detta moment.

14:o.

Detta moment innehåller vissa bestämmelser om utländska skrifter. De äro till större delen förut berörda.

Vad angår utom riket på svenska språket tryckt skrift anse de sakkunniga, att å sådan bör, om den ej är att hänföra till tillfällighetstryck, angivas tryckningsorten ävensom huvuddistributören, om sådan skall finnas för skriften, och dennes boningsort. Den som säljer eller annorledes sprider sådan skrift, varå uppgift om tryckningsorten eller huvuddistributör eller dennes boningsort saknas eller, utspridaren veterligt, oriktigt anges, torde böra straffas med böter från och med femtio till och med trehundra kronor.

15:o.

Detta moment innehåller vissa bestämmelser om utsättande av författarenamn m. m.

I § 1 mom. 6 tryckfrihetsförordningen stadgas, att författare ej är skyldig att å skrift låta sitt namn utsättas. Om boktryckare röjer författarens

namn och hemvist, då sådant honom ej av domaren lagligen ålagt är, skall han böta tvåhundra riksdaler. Om boktryckare utan författarens eller utgivarens tillstånd utsatt dennes namn å en skrift, skall han enligt mom. 8 dömas till fängelse från och med två månader till och med ett år. I samma moment stadgas bötesstraff för åklagare som i oträngt mål anställt rättgång, som föranlett, att namnsedel brutits. Enligt mom. 9 är ej förbjudet att på titelbladet utsätta diktat namn, varmed ingen verklig person utmärkes. Förutsättningen är att rätt namnsedel avlämnats. Vidare stadgas i sistnämnda moment, att om någon å skrift utsätter bedrägligt titelblad eller orätt författare- eller utgivarenamn, han skall dömas till straffarbete från och med sex månader till och med två år.

I 1912 års förslag stadgades, att författare ej vore skyldig att låta sitt namn utsättas å skriften och att om någon därå utsatte författarens namn utan hans tillstånd eller förläggare eller boktryckare utan sådant tillstånd eljest uppenbarade hans namn, utan att anställt åtal därtill föranledde, han skulle dömas till böter från och med femtio till och med femhundra kronor. Brottet var målsägandebrott. Vidare funnos straffbestämmelser för den som i oträngt mål genom åtal föranledde namnets uppenbarande. Betecknade någon å skriften falskeligen såsom dess författare, utgivare eller förläggare annan än den som verkligen vore det, skulle han straffas med böter till nyss angivna belopp eller fängelse i högst ett år.

Utifrågavarande moment av de sakkunnigas förslag har upptagits föreskrift om att författare till skrift ej är skyldig att låta sitt namn utsättas å skriften samt att det ej skall vara förbjudet att å skriften såsom författare utsätta pseudonym eller annan beteckning. Utsättes å icke periodisk skrift mot författarens vilja hans namn eller allmänt kända pseudonym såsom författare, bör förläggaren straffas med dagsböter. Samma bör gälla om med förläggarens vetskap å skriften såsom författare utsättes namnet å annan person än den verkliga författaren. Någon straffbestämmelse för den som i oträngt mål genom åtal föranleder författarens uppenbarande synes ej erforderlig.

Utgivare, förläggare eller boktryckare, som eljest mot författarens vilja uppenbarar hans namn, bör dömas till böter från och med femtio till och med trehundra kronor. Detta bör dock ej gälla, om uppenbarandet skett i följd av åtal för skriftens innehåll. Såsom av det föregående framgår, kan det i sådana fall stundom bliva erforderligt att föra bevisning om vem som är författare.

Utsättande eller uppenbarande av författarens namn mot hans vilja har gjorts till målsägandebrott.

16:o—23:o.

Dessa moment, som behandla ansvarigheten för tryckt skrifts innehåll m. m., äro förut berörda.

Beträffande bestämmelsen i mom. 21 om ansvarigheten för på utländskt språk utom riket tryckt skrift må anmärkas, att enligt straffrättens allmänna

grunder alla de personer som samverka vid utförande av en brottslig handling, vare sig såsom anstiftare, gärningsmän eller medhjälpare, i högre eller lägre grad äro för handlingen ansvariga och underkastade det för densamma bestämda straff. Då i förevarande fall skriftspridaren lär vara den enda som är åtkomlig, torde han böra straffas såsom gärningsman, om han har vetskap om skriftens innehåll.

I fråga om skrift, som tryckts utom riket, torde böra gälla, att om den är tryckt till en del på svenska språket och till en del på utländskt språk, skriften bör anses såsom skrift, tryckt på svenska språket. Föreskrift här om har upptagits i mom. 21 tredje stycket. Utom riket tryckta internordiska tidskrifter skola sålunda behandlas såsom skrifter, tryckta på svenska språket. Därav följer, att skyldighet föreligger att för dessa tidskrifter hava huvuddistributör, såvida de ej äro vetenskaplig facklitteratur eller periodiska skrifter med allmänt innehåll, som spridas genom postverkets försorg.

Viss tvekan kan råda huru ansvarsfrågan skall bedömas, om utgivningsbevis utfärdats för en periodisk skrift men denna sedan icke i föreskriven ordning utkommer med minst fyra nummer eller häften årligen. I följd härav har i mom. 22 stadgats, att om sådan skrift ej utgivits med minst fyra å särskilda tider utkommande nummer eller häften om året under de senast förflutna två åren, den skall anses såsom periodisk skrift. Denna bestämmelse kan uppenbarligen bliva tillämplig först två år efter det utgivningsbeviset första gången utfärdats. Vad i mom. 10 stadgats om utgivningsbevis bör dock fortfarande gälla med hänsyn till titelskyddet.

24:o.

Spridning genom postverkets försorg skall uppenbarligen icke kunna medföra ansvar för postverket eller dess tjänstemän enligt tryckfrihetsförordningen. Ett uttryckligt stadgande härom har upptagits i detta moment. Det må här erinras, att enligt kungl. brevet den 23 juli 1908 postfunktionär skall till generalpoststyrelsen överlämna korsband m. m., däri förekommer meddelande, som innebär försök att förleda till ohörsamhet mot lag eller laga myndighet.

25:o.

I § 1 mom. 11 tryckfrihetsförordningen stadgas skyldighet för boktryckare att av allt vad som tryckes avlämna ett exemplar till kungl. biblioteket och vartdera av rikets universitet. Försummelse straffas med böter från och med tjugufem till och med femhundra riksdaler, varjämte vite om högst ettusen riksdaler kan åsättas.

Enligt 1912 års förslag undantogs från leveransplikten vissa slag av handelstryck, nämligen adresskort, notifikationer, blanketryck, etiketter och därmed jämförliga tryckalster. Konungen skulle äga utfärda stadgande om ansvar för överträdelse av bestämmelserna.

De sakkunniga anse, såsom förut nämnts, att från leveransplikten skall uteslutas i § 1 mom. 12 första stycket upptaget tillfällighetstryck. Med

hänsyn till definitionen därå torde allt tryck med värde för biblioteken ändå komma att avlämnas dit. Straffet för underlåtenhet att fullgöra leveransplikten har ansetts böra bestämmas till böter från och med tjugufem till och med trehundra kronor, varjämte vite skall kunna åsättas. Någon begränsning av vitesbeloppet torde ej böra ske.

§ 2.

7:o.

I detta moment har endast gjorts en formell ändring.

10:o.

Ändringen avser införande av dagsböter.

§ 3.

8:o—10:o och 12:o.

Ändringarna avse införande av dagsböter.

§ 4.

2:o.

Detta moment, som avser avlämnandet av granskningsexemplar, är förut berört. Beträffande inom riket tryckta skrifter stadgas enligt gällande lag, att i samma stund, ej senare än en skrift till försäljning eller till spridande, på vad annat sätt som helst, utgives, skall ett exemplar därav avlämnas i Stockholm till chefen för justitiedepartementet och i varje annan ort till hans förordnade ombud. Boktryckare, som denna föreskrift uraktlåter, är förfallen till böter från och med femtio till och med femhundra riksdaler eller fängelse i högst sex månader. Dessa bestämmelser torde tillämpas synnerligen varierande. Från många tryckerier avlämnas även accidenstryck, som är av föga eller intet intresse ur tryckfrihetssynpunkt. Att den föreskrivna tidsfristen ej upprätthålles torde också vara regel. Ej heller torde alltid utövas erforderlig kontroll över att leveransskyldigheten fullgöres.

Det kunde ifrågasättas att utsträcka leveranstiden. De sakkunniga anse emellertid ej tillrådligt att stadga detta såsom en allmän regel. Under oroliga tider måste möjlighet föreligga att genast kunna ingripa mot en brottslig skrift, och då bör kunna tillses, att leveransen sker inom den nu föreskrivna tiden. Emellertid synes lämpligt att lämna Kungl. Maj:t möjlighet att där så beträffande särskilda slags skrifter eller eljest finnes kunna ske medgiva utsträckning av tiden.

Därjämte bör visst tryck kunna helt undantagas från leveransplikt. Detta gäller sådant tillfällighetstryck, varom förmäles i § 1 mom. 12 första stycket, samt vidare skrifter som endast innehålla meddelanden från offentlig myndighet.

Vad angår utom riket på svenska språket tryckta skrifter stadgas i § 4 mom. 10 tryckfrihetsförordningen, att föryttrare av sådan skrift är underkas-

tad samma skyldighet och ansvar som för boktryckare stadgas i mom. 2 av samma paragraf. I allmänhet torde dock granskningsexemplar ej avlämnas av sådant tryck, oaktat nämnda bestämmelse torde förutsätta sådan skyldighet. De sakkunniga anse, att för sådana på svenska språket utom riket tryckta skrifter, för vilka huvuddistributör skall finnas, det bör åligga denne att i samma stund, ej senare än skriften börjat spridas inom riket avlämna ett exemplar därav till chefen för justitiedepartementet eller hans ombud för tryckfrihetens övervakning. I övrigt bör någon avlämningsplikt ej stadgas för dylika skrifter.

Beträffande utom riket på utländskt språk tryckta skrifter skall bokhandlaren enligt § 4 mom. 11 tryckfrihetsförordningen avlämna förteckning till chefen för justitiedepartementet eller hans ombud. Denna bestämmelse tillämpas emellertid ej och torde kunna utgå. Någon skyldighet att avlämna granskningsexemplar för dylika skrifter torde ej böra stadgas.

Straffet för underlåtenhet att fullgöra avlämningsplikten föreslås till dagsböter eller, där omständigheterna äro försvårande, fängelse i högst sex månader.

4:o.

Detta moment innehåller reglerna om kvarstads läggande å inom riket tryckta eller utom riket på svenska språket tryckta skrifter. I sådant hänseende stadgas för närvarande i andra stycket, att innan stämning uttagits eller ansökan jämlikt § 5 mom. 11 om skrifts konfiskering utan åtal skett, kvarstad, där brottet hör under allmänt åtal, må förordnas av chefen för justitiedepartementet, så ock utom Stockholm av hans ombud i den ort där skriften blivit tryckt. Saknas å skriften uppgift om tryckningsort eller finnes uppgiften därom oriktig eller är skriften tryckt utomlands på svenska språket, skall såsom tryckningsort anses ort, där skriften anträffas. Kvarstadsförordnandet skall enligt tredje stycket, för att vara gällande, sist inom åtta dagar efter det skriften enligt § 4 mom. 2 avlämnades till chefen för justitiedepartementet eller hans ombud vara meddelat den som har att ombesörja kvarstadens verkställande i tryckningsorten. Vidare finnas i fjärde stycket vissa bestämmelser om förfarandet, när ombudet förordnat om kvarstad. I femte stycket stadgas, att om förordnande om kvarstad blivit meddelat av chefen för justitiedepartementet eller fastställt av honom, skall skriften med underrättelse om beslutet ofördröjligen överlämnas till justitiekanslern. Om ej stämning är uttagen eller ansökan, varom i § 5 mom. 11 förmåles, är gjord inom åtta dagar efter det underrättelsen inkommit till justitiekanslern, skall kvarstaden upphöra. Dessa bestämmelser anses ej gälla utom riket på främmande språk tryckt skrift. Sådant skrift kan enligt § 4 mom. 11 i vissa fall av justitieministern beläggas med kvarstad och sedan återutföras ur riket enligt beslut av Kungl. Maj:t.

De bestämmelser som de sakkunniga föreslagit om huvuddistributör för utom riket på svenska språket tryckta skrifter och skyldighet för denne att avlämna granskningsexemplar föranleda vissa jämkningar i andra stycket

av förevarande moment. Då utom riket på främmande språk tryckta skrifter enligt förslaget skola kunna åtalas och sålunda även böra i vanlig ordning kunna av justitieministern beläggas med kvarstad, erfordras jämväl en hänvisning i sjätte stycket till § 4 mom. 11, innebärande att kvarstad meddelad enligt sistnämnda moment ej beröres av bestämmelserna i detta stycke.

6:o.

I detta moment av gällande lag stadgas, att sedan sex månader förlupit, efter det en skrift inkommit till chefen för justitiedepartementet eller hans ombud enligt § 4 mom. 2, åtal av allmän åklagare därå ej må äga rum. Såsom förut nämnts har beståndet av kvarstad å skriften enligt § 4 mom. 4 gjorts beroende av att stämning behörigen uttagits inom viss kortare tid (åtta dagar).

Med nuvarande förordnings schematiska regler om ansvaret för tryckt skrifts innehåll torde mål om sådant ansvar vara rätt anhängiggjort med instämmande av boktryckaren, när fråga är om icke periodisk skrift, och av ansvarige utgivaren, när fråga är om periodisk skrift.

De nya regler, som de sakkunniga föreslagit, få ej tolkas så, att om åtal riktats mot fel person och ny stämning måste utfärdas å annan ansvarig, vid bedömande av eventuell kvarstads bestånd hänsyn skall tagas endast till det första åtalet, varigenom kvarstaden skulle kunna förfalla. Vidare bör det för undvikande av preskription vara tillräckligt att någon av de för skriftens innehåll ansvariga blivit instämd till svaromål.

För undvikande av misstolkningar i dessa hänseenden har i förevarande moment, efter förebild från 1912 års förslag, stadgats, att den föreskrivna preskriptionstiden för åtal icke utgör hinder för åklagare att sedan åtal blivit inom preskriptionstiden anställt mot någon av dem, vilka ansvaret för skriftens innehåll kan komma att åvila, efter utgången därav i målet instämma annan som i hans ställe kan vara för innehållet ansvarig. Därmed är också utsagt, att målet, även om flera stämningar förekomma, i kvarstadshänseende skall anses såsom en och samma rättegång.

8:o.

I detta moment av nuvarande lag stadgas, att kvarstad eller konfiskation ej gäller för större del av en skrift, än det eller de blad, häften eller tomer, varå åtal göres. Denna bestämmelse har undergått en formell jämkning.

Tvekan har yppat sig om innebörden av förordnande om konfiskation. I 25 § av lagen den 30 maj 1919 om rätt till litterära och musikaliska verk stadgas, att om ett verk mångfaldigats i strid mot lagen eller utan behörigt tillstånd av författaren, skola de därvid framställda exemplaren med visst undantag efter målsägandens val antingen förstöras eller ock utlämnas till målsäganden. Med formar, stenar, stereotyper, plåtar och andra dylika, uteslutande för det olovliga mångfaldigandet användbara materialier skall, om målsäganden det yrkar, så förfaras, att missbruk därmed ej må ske. Detta gäller

dock endast om sådana exemplar eller materialier, som fortfarande finnas i den brottsliga besittning eller över vilka han eljest förfogar. Motsvarande bestämmelser finnas i lagarna om rätt till verk av bildande konst och om rätt till fotografiska bilder.

De sakkunniga anse i anslutning härtill, att konfiskationens innebörd bör vara, att alla till spridning avsedda exemplar av skriften skola förstöras samt vidare att med formar, stenar, stereotyper, plåtar och andra dylika, uteslutande för tryckning av den brottsliga skriften användbara materialier skall så förfaras, att missbruk därmed ej kan ske. Ett stadgande här- om har upptagits såsom ett andra stycke i detta moment. Detta utesluter uppenbarligen icke, att av de delar av skriften, som ej äro brottsliga, eller med de materialier, som använts för de ej brottsliga delarna av skriften, framställs en ny skrift. Det må i sådant hänseende erinras om att i 3 § tryckfrihetsförordningen stadgas, att såsom allmän regel med avseende å konfiskerade skrifter skall gälla, att av dem ej något mer må av trycket ånyo utgivas än det, vilket den domstol, som sist i målet dömt, icke ansett brottsligt.

9:o.

Ändringen avser införande av dagsböter.

11:o.

Detta moment i gällande lag behandlar kvarstad å utom riket på främmande språk tryckt skrift. Härom föreskrives, att om chefen för justitie-departementet finner sådan skrift innehålla något som strider mot vissa moment i § 3 tryckfrihetsförordningen, det åligger honom att, efter tills vidare därå lagd kvarstad, inhämta Kungl. Maj:ts befallning, huruvida skriften bör till föryttrande frigivas eller förbli under kvarstad. Därvid skall på Kungl. Maj:ts prövning ankomma, om skriften skall återutföras samt om och till vad belopp bokhandlaren må njuta ersättning av statsmedel.

De sakkunniga anse, att denna mera smidiga form av kvarstad bör, något ändrad, kvarstå för dessa skrifter vid sidan av den kvarstad, som enligt allmänna regler kan meddelas å dem enligt de sakkunnigas förslag i övrigt. Prövningen om skriften bör återutföras synes emellertid, i överensstämmelse med 1912 års förslag, böra läggas ej hos Kungl. Maj:t utan hos tryckfrihetskommittén. Någon ersättningsrätt för bokhandlare torde ej böra ifrågakomma.

Ur momentet har vidare såsom förut nämnts borttagits bestämmelsen om skyldighet för bokhandlare att avlämna förteckning på inkomna utländska skrifter.

14:o.

Ändringen avser införande av dagsböter.

§ 5.

2:o.

Enligt detta moment av gällande lag skall åtal för det boktryckare å skrift utsatt författarens namn utan tillstånd eller bedrägligt titelblad eller falskt boktryckarenamn eller underlåtit utsätta sådant namn m. m. eller avlämna biblioteksexemplar upptagas vid domstolen i den ort, där tryckeriet är beläget.

De sakkunniga anse, att avvikelse från allmänna forumregler icke bör ske annat än när särskilda skäl påkalla det. I följd därav torde, när fråga är om åtal mot utgivare, ägare, förläggare, boktryckare eller utspridare för brott, som ej avser skrifs innehåll, ej böra meddelas särskild forumregel annat än för åtal om underlåtet avlämnande av biblioteksexemplar.

15:o.

I detta moment har endast vidtagits den jämkningen, att förvandlingsbestämmelsen om böter i följd av den nya lagstiftningen om verkställighet av bötesstraff utgått.

Övergångsstadgandet.

Såsom förut anförts anse de sakkunniga, att en ny förteckning över periodiska skrifter bör uppläggas inom justitiedepartementet. Med hänsyn härtill erfordras såsom förut nämnts vissa övergångsbestämmelser. De torde ej behöva närmare motiveras.

Likaså torde nya förteckningar över boktryckerier böra uppläggas hos länsstyrelserna. Det må därutinnan erinras, att de sakkunnigas förslag innebär, att alla tryckerier, även s. k. accidenstryckerier, skola anmälas, när de inrättas, men att överlåtelse av tryckeri ej skall behöva anmälas.

Vidare ha upptagits vissa bestämmelser rörande ikraftträdandet av de nya stadgandena om ansvarighet för innehållet i tryckt skrift samt beträffande utom riket tryckt skrift.

Förslaget till ändrad lydelse av § 108 regeringsformen.

I § 108 regeringsformen stadgas, att lagtima riksdag vart fjärde år skall förordna sex personer att jämte justitieombudsmannen utöva vård över tryckfriheten, den s. k. tryckfrihetskommittén. Om någon författare eller boktryckare, innan tryckningen, överlämnar till kommittén en skrift och begär dess yttrande, huruvida åtal därå efter tryckfrihetsförordningen kan äga rum, skola minst fyra medlemmar av kommittén, däribland justitieombudsmannen, avgiva sådant yttrande. Förklara de i yttrandet, att skriften må tryckas, skola både författare och boktryckare vara fria från allt ansvar och detta åvila kommittén.

I § 5 mom. 14 tryckfrihetsförordningen finnas i anslutning därtill vissa bestämmelser om rättegången mot tryckfrihetskommittén, om den 'oför-

modade' händelse skulle inträffa, att kommittén i anledning av § 108 regeringsformen ställdes till ansvar.

Efter år 1835 har det aldrig hänt, att tryckfrihetskommittén enligt § 108 regeringsformen velat påtaga sig ansvaret för en inlämnad skrifts tryckning. Under de senaste tjugufem åren ha i ett femtontal fall skrifter inlämnats till kommitténs granskning och yttrande.¹ Bestämmelserna om kommitténs granskningsplikt torde sakna praktisk betydelse och böra upphävas. Med anledning därav förfaller även stadgandet i § 5 mom. 14 tryckfrihetsförordningen. Det må anmärkas, att tryckfrihetskommittén enligt tryckfrihetsförordningen därjämte har vissa andra uppgifter, nämligen i fråga om utländska skrifter och disciplinupplösande skrifter. Enligt de sakkunnigas förslag till ändring i § 4 mom. 11 skola dessa uppgifter i viss mån utökas.

Förslaget till lag om ändring i tillämpningsområdet för lagen den 24 september 1931 (nr 327) om ändring i vissa delar av strafflagen m. m.

Förslaget sammanhänger med att dagsbotssystemet skall tillämpas å tryckfrihetsbrott. Härom hänvisas till det föregående.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 9 april 1937 (nr 118) med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål.

I 1 § av berörda lag stadgas, att mål angående brott som avses i § 3 tryckfrihetsförordningen upptages, om den skrift som föranlett åtalet är tryckt i stad, i vars rådhusrätt enligt gällande bestämmelser jämte borgmästaren finnas minst två lagfarna ledamöter, vid den rådhusrätten, men i annat fall vid rådhusrätten i stad som är säte för länsstyrelsen i det län där skriften är tryckt. Saknas å skriften uppgift om tryckningsorten eller finnes uppgiften därom oriktig och är vid målets anhängiggörande tryckningsorten ej känd eller är skriften tryckt utom riket på svenska språket, skall såsom tryckningsort anses den ort, där skriften anträffas.

De i paragrafen vidtagna ändringarna sammanhänga med de nya reglerna om utrikes tryckta skrifter.

Till ä g g.

De sakkunniga ha tagit del av de anordningar för tryckfrihetens övervakning, som finnas vidtagna inom justitiedepartementet. Enligt de sakkunnigas förslag skall förteckning över periodiska skrifter samt deras utgivare och ägare föras i departementet, varemot någon registrering av boktryckerier ej vidare skall där äga rum.

¹ Se Alexanderson: Tryckfrihetskommittén; i Sveriges riksdag XVI s. 227.

De sakkunniga vilja framhålla önskvärdheten av att moderna registreringssystem införas i departementet och att för förteckningarnas upprättande och noggranna förande tillräcklig arbetskraft avses.

De sakkunniga ha vidare uppmärksammat, att såsom justitieministerns ombud för tryckfrihetens övervakning i Stockholm fungerar en tjänsteman i departementet, som utför detta arbete vid sidan av sin vanliga tjänst. Med hänsyn till den stora ökning av antalet till departementet för granskning inkomna tryckalster, som under de senare åren ägt rum, synes det vara önskvärt, att arbetskrafterna för granskningen förstärkas.

De sakkunnigas utredning om ansvariga utgivare för periodiska skrifter. Bilaga I.

Antalet utgivningsdagar och skrifter	Ansvariga utgivare										Antalet fast anställda (utom chefred.)							Utgivningsbeviset		Anmälan om frånträdande av utgivarskapet		
	fast anställd i redaktionen (inkl. ägare)	ej fast anställd i redaktionen	chefredaktör	andre redaktör	politisk redaktör	redaktionssekreterare	notischef	medarbetare (redaktör)	ekonomichef, disponent, verkst. dir. eller ägare (ej redaktör)	annan	0—1	2—5	6—10	11—20	21—30	31—40	över 40	i ansvarige utgivarens besittning	i företagets besittning	undertecknad	ej undertecknad	
Mindre än 1 gång i mån. (24 st.)..	19	3	13	1	—	—	—	—	—	10	2	—	—	—	—	—	—	11	7	2	15	
1 gång i månaden (15 st.).....	8	5	4	1	1	—	2	1	1 ²	8	—	—	—	—	—	—	—	5	6	1	12	
1 gång i veckan (45 st.).....	38	4	34	1	1	—	—	—	3 ³	20	21	2	—	—	—	—	—	20	22	13	29	
2 gånger i veckan (34 st.).....	20	2	17	1	1	—	—	—	—	3	17	1	—	—	—	—	—	15	7	6	16	
3 à 4 gånger i veckan (74 st.)....	43	19	40	2	—	—	—	12	3 ⁴	12	47	3	—	—	—	—	—	46	17	10	53	
6 à 7 gånger i veckan																						
a) ej över 20 anställda (101 st.)	85	10	61	5	2	4	3	6	2 ⁵	—	19	54	8	—	—	—	—	36	54	32	70	
b) över 20 anställda (6 st.)	6	—	3	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	5	1	2	2	2	4	4	2	
Summa (299 st.)	219	43	172	12	6	4	5	23	9	53	106	60	8	5	5	1	2	135	117	68	197	

1 Den ene medarbetare och ekonomichef. — 2 Revisor i sammanutnning som utger tidningen. — 3 a) typograf inom officinen; b) pensionerad direktör för det bolag, som äger tidningen; c) medlem av tidningsföretagets styrelse. — 4 a) direktör i det tryckeribolag, som utger tidningen; b) medlem av tidningsföretagets styrelse; c) f. d. chefredaktör. — 5 Medarbetare och verkställande direktör. — 6 a) redaktör för annan tidning; provisoriskt övertagit utgivningsbeviset under en övergångstid; b) direktör i det tryckeribolag, som utger tidningen.

Ann. I tabellen återges de från tidningarna inkomna uppgifterna. I den mån de utsända formulärens ej fullständigt ifyllts, har någon komplettering ej ansetts behöva göras. I tidningstaxan för år 1939 äro upptagna 1 479 tidningar. Uppgifter ha begärts från 344 tidningar och tidskrifter med allmänt innehåll, däribland från ett tiotal tidningar tillhörande de politiska yttelighetsriktningarna. Från de sistnämnda ha i omkring halva antalet fall uppgifter inkommit.

Tidigare förslag till ändringar i tryckfrihetsförordningens ansvarighetsregler och därmed sammanhängande frågor.

Frågan om en fullständig revision av 1812 års tryckfrihetsförordning har länge varit aktuell. Redan vid 1871 och 1872 års riksdagar framlade sålunda konstitutionsutskottet förslag till ny tryckfrihetsförordning. Huvudvikten låg därvid på en reform av ansvarighetsreglerna. Dessa förslag vunno emellertid vid riksdagsbehandlingen blott ena kammarens bifall. Därefter framlades i proposition till 1887 års riksdag förslag till reviderad tryckfrihetslag, men detta förslag blev på grund av mellankommande riksdagsupplösning icke behandlat av riksdagen. Sedan riksdagen i särskilda skrivelser 1902 och 1908 anhållit, att åtskilliga av tryckfrihetsförordningens bestämmelser, däribland frågan om accidenstrycket, måtte överses och granskas, tillkallade Kungl. Maj:t på justitieministerns framställning år 1909 kommitterade för att biträda med revision av tryckfrihetsförordningen. I nämnda framställning betonades nödvändigheten av reformer rörande ansvarighetsreglerna i syfte framför allt att göra ett slut på det av en allmän opinion sedan länge utdömda systemet med s. k. 'ansvaringar'. De kommitterade [landshövdingen G. Rudebeck, dåvarande professorn N. Alexanderson och redaktören Adolf Hallgren] avgåvo år 1912 betänkande med förslag till 'tryckfrihetsordning'. Redaktör Hallgren var i flera punkter av skiljaktig mening. Detta förslag förelades ej heller riksdagen. Samma blev fallet med ett av patentlagstiftningskommittén år 1915 avgivet förslag, att allmänna strafflagens ansvarighetsregler skulle tillämpas på accidenstryck och annonser.

Det av kommittén angående åtgärder mot statsfientlig verksamhet år 1935 avgivna betänkandet upptog förslag till nya ansvarighetsregler rörande periodiska skrifter. I propositionen till 1936 års riksdag om ändringar i tryckfrihetsprocessen m. m. anförde departementschefen, att en sådan reform visserligen vore behöblig men ej då lämpligen borde genomföras. Härtill anslöt sig riksdagen.

I det följande skall lämnas en närmare redogörelse för tidigare lagstiftning och lagförslag rörande ansvarighetsregler och boktryckerier.

I. Ansvarighetsreglerna.

Initiativet till ändringar i tryckfrihetsförordningens ansvarighetsregler togs från riksdagen. År 1869 föreslog sålunda konstitutionsutskottet, att dessa regler skulle ändras så, att skillnaden mellan periodisk och icke periodisk skrift skulle upphöra samt ansvaret åvila boktryckare, såvida han ej förmådde överflytta ansvaret på utgivare. Detta förslag antogs blott av ena kammaren.

1871 års förslag till ny tryckfrihetsförordning innebar, att författaren skulle vara ansvarig för innehållet av icke periodisk skrift, om han utsatt sitt namn å skriften eller utlämnat den till offentliggörande i tryck. I annat fall skulle utgivaren ansvara. Översättare av skrift skulle anses såsom dess författare. Nuvarande stadganden om namnsedel skulle försvinna. Innan något nummer eller häfte av tidning eller tidskrift utgaves, skulle i Stockholm hos justitiekanslern (vilken ämbetsman, i stället för justitiestatsministern, skulle komma att vaka över tryckfrihetslagens efterlevnad) och i annan ort hos hans där förordnade ombud

skriftligen uppgivas skriftens titel och tryckningsort ävensom den persons namn, som i egenskap av utgivare bestämde skriftens innehåll. Något tillståndsbevis skulle icke erfordras. I tidning eller tidskrift skulle på varje nummer eller häfte upptagas namnet på den, som i egenskap av utgivare bestämde skriftens innehåll. För allt som offentliggjordes i tidning eller tidskrift eller annan skrift, vilken innehölle bidrag av flera författare, skulle den ansvara, som i egenskap av utgivare bestämt skriftens innehåll. Kunde ej ansvarig författare eller utgivare uppgivas eller bleve därom gjord uppgift bestridd och prövades vara oriktig, ändå att densamma av den uppgivne författaren eller utgivaren erkändes, skulle boktryckaren stå ansvaret. Lag samma skulle vara, om författaren eller utgivaren vid den tid, då skriften utgavs, ej hade fast bostad i riket och där vistades eller icke var i åtnjutande av personlig frihet. I avseende på förbrytelse, begången genom utrikes tryckt och till riket införd skrift, skulle gälla vad allmän lag stadgade om spridande av skrifter av brottsligt innehåll.

I 1872 års förslag vidtogos vissa jämkningar i det år 1871 framlagda förslaget. Om författaren ej vore angiven å skriften, skulle han sålunda ansvara endast om han själv erkänt sig hava utlämnat densamma till offentliggörande. Detta skulle enligt motiven kunna ske genom en skriftlig förbindelse till utgivaren eller boktryckaren, att av denne vid anställt åtal företes, eller genom en för samma ändamål i vittnens närvaro avgiven förklaring, och den ansvarighet, som i dessa fall drabbade författaren, svarade i det närmaste mot den som nu ålåg honom, när han tillställt författaren namnsedel. Hade åter författaren icke själv berett tillgång till något av dessa bevisningsmedel, kunde han endast genom frivilligt erkännande inför domstol att hava utlämnat skriften till offentliggörande ådraga sig ansvar för dess innehåll. Vidare infördes utgivaren i ansvarskedjan jämväl beträffande icke periodiska skrifter.

Kungl. Maj:ts förslag till tryckfrihetslag 1887 stadgade ansvar även för förläggare. Ansvaret ålåg vidare för icke periodiska skrifter i första hand författaren. Därefter skulle i tur och ordning svara utgivaren, förläggaren och boktryckaren. För periodiska skrifter ansvarade huvudredaktören samt därefter förläggaren och boktryckaren. Huvudredaktör kunde under eget tillfälligt förfall fungera såsom huvudredaktör högst åtta dagar. Författare av särskild uppsats i tidning eller tidskrift, så ock den vilken låtit i tidningen eller tidskriften införa annons skulle jämte huvudredaktören vara ansvarig för uppsatsens eller annonsens innehåll, om han genom att låta vid densamma utsätta sitt namn eller annorledes åtagit sig sådant ansvar.

1912 års förslag byggde i stort sett beträffande ansvarighetsreglerna på 1887 års förslag. Något ansvar för författare av uppsats eller annons i periodisk skrift upptogs dock ej. För utomlands å svenska språket tryckta skrifter infördes ansvar för huvuddistributör. Härom hänvisas till den förut lämnade redogörelsen i betänkanDET.

I motiven till 1912 års förslag anfördes bl. a.: För samtliga reformförslagen från 1860-, 70- och 80-talen vore det gemensamt, att nu gällande ansvarighetssystemens allmänna grunder funnits böra bibehållas orubbade, och att man i stället inriktat sig på att vid den närmare utformningen avlägsna de utväxter på systemet, som namnsedeln och de periodiska skrifternas 'ansvaring' utgjorde. Särskilt innefattade de tre förslagen till hel revision — av 1871, 1872 och 1887 — härutinnan en utveckling av en och samma tanke utom för såvitt de båda förstnämnda i det hela stannat vid *utgivaren* såsom den även för icke periodiska skrifter principiellt ansvarige, medan 1887 års förslag i likhet med gällande lag framhåvt *författaren* såsom sådan. Inom litteraturen hade däremot på senare tid röster höjts för en mera genomgripande omläggning av ansvarighetsreglerna. Man hade därvid hänvisat på det faktum, att i andra länder tryckfrihetsrätten på detta område närmare än hos oss anknutits till den allmänna straffrättens grundsats, ja man hade till och med dragit i tvivelsmål, huruvida en avvikelse överhuvud från dessa senare hade tillräckliga skäl för

sig. En dylik principiell brytning med vår nuvarande tryckfrihetsrätts grundsatsar på detta område hade kommitterade emellertid icke funnit ur någon synpunkt värd att förorda. Till en början kunde framhåvas, att inom det praktiska lagstiftningsarbetet, där förevarande spörsmål dock gång på gång ingående diskuterats, tanken på en omläggning av ansvarighetssystemets grundvalar knappast ens varit på allvar framkastad, än mindre visat sig mäktig att vinna någon allmännare anslutning. Tvärtom syntes man ha uppnått en relativ enighet om riktlinjerna för en begränsad reform på den bestående grunden. Vid sådant förhållande syntes ett framförande av helt nya uppslag på detta ömtåliga område mera ägnat att förrycka och inveckla ett angeläget reformproblem än att främja dess lösning. Men även ur rent saklig synpunkt vore våra hävdvunna principer för ansvarighetens utkrävande förtjänta att bibehållas, såsom ingalunda underlägsna de i andra länder vedertagna, utan tvärtom innefattande ett enkelt, praktiskt och följdriktigt system, med förtjänsten att bereda skydd för den anonymitetsrätt, som enligt svensk hävdvunnen uppfattning inginge såsom ett väsentligt moment i ett tillstånd av verklig tryckfrihet.

Inom lagstiftningen i skilda länder hade man ansett sig befogad att kräva en viss medverkan till framskaffande av brottets upphovsman från deras sida, som företagit sig att i någon viss, genom yttre kännetecken lätt fastställbar egenskap — såsom förläggare, boktryckare, distributör etc. — främja skrifterns framförande i offentligheten. För att förläna detta krav nödigt eftertryck ställdes det under hot av straffansvar i fall av underlåtenhet att motsvara detsamma. Sålunda hade man som bekant kommit till det s. k. *successiva ansvaret*. Allt efter arten av den befattning, någon tagit med den tryckta skrften, bestämdes hans plats i *ansvarighetskedjan*, och honom ålåg, om han ej kunde framskaffa författaren (eventuellt utgivaren), att i allt fall leda till någon, som intoge plats ovan honom själv i ansvarighetsordningen; skedde detta, komme turen i så fall till denne senare att leda vidare. I denna punkt rådde principiell överensstämmelse mellan så gott som alla länders presslagar. I fråga däremot om *arten* av det ansvar, som underlåtenheten att leda till högre ansvarig medförde, skilde de sig åter i två huvudgrupper. Inom den ena, representerad av Tyskland och Norge, ansåges det, i närmare anslutning till allmänna straffrättsliga synpunkter, endast ligga den ansvarige till last en *oaktsamhet*, som drabbades av ett därefter lämpat särskilt bestämt straff. Inom den andra gruppen presslagar åter, till vilken hörde jämte vårt eget lands även Belgiens och de romanska ländernas, i främsta rummet Frankrikes, utkrävdes det av den ansvarige straff för själva tryckfrihetsbrottet, som vore han själv dess gärningsman. Hos oss skedde ingen efterforskning efter eventuella *delaktiga* i brottet och intet straff utkrävdes av dem. I detta hänseende stode vår lag jämte den belgiska i motsättning till de övriga presslagarna, vilka i detta avseende icke tagit något avsteg från allmänna regler.

Den särställning, vår lag i detta avseende intoge, sammanhängde på det närmaste med den självständiga och andra länders pressrätt motsatta ståndpunkt den intoge i en annan av tryckfrihetsrättens grundfrågor. De flesta presslagar hade nämligen åt den *successiva ansvarigheten* endast anvisat ställningen av ett hjälpmedel att användas *vid sidan av* vanlig av polis- och åklagaremyndigheter företagen efterforskning efter brottets upphovsman och omständigheterna, under vilka det begåtts — ett hjälpmedel, betingat av vanskigheterna vid rannsakandet efter gärningsmannens person. Vår rätt åter ville *utesluta* författareinkquisition och *ersätta* densamma med sitt *successiva ansvarighetssystem*. Det vore uppenbarligen en konsekvens av denna ståndpunkt, att lagen begränsat sig till att drabba endast den av ansvarighetsreglerna bestämda gärningsmannen och icke bekymrade sig om möjliga delaktige. Men det vore tydligen en ytterligare konsekvens av denna ansvarighetskedjans karaktär av *enda* tillåtna medel till författarens framskaffande, att detta medel gjordes möjligast effektivt, och ur den synpunkten mycket naturligt, att man icke kunnat nöjas med ett lindrigt straffhot för 'oaktsamhet' gentemot de i ansvarighet stående,

utan fastslagit deras risk till att stånda ansvar för tryckfrihetsbrottet självt. — För de periodiska skrifterna — tidningar och tidskrifter — i fråga om vilka ju vår lag, i likhet med presslagarna i allmänhet, betraktade *utgivaren* såsom principaliter ansvarig, tillkomme den ytterligare konsekvens av de berörda principerna, att författaren till den enskilda notisen eller artikeln alls icke ansvarade ens såsom delaktig, vadan i fråga om honom varken någon efterforskning från åklagarens sida eller något ledande av ansvarigheten från utgivarens sida finge äga rum.

Det bestämmande motivet för förbudet mot författareinkquisition i vår tryckfrihetsrätt hade varit omsorgen om ett säkert skydd för anonymitetsrätten, vilket för lagstiftarne framstått såsom ett av hela tryckfrihetens väsentligaste moment. Under de förflutna hundra åren av lagens tillämpning hade domstolarna med stor bestämdhet fasthållit vid de i lagen angivna vägarna för ansvarighetens utkrävande såsom de enda tillåtna, och detta uppfattningssätt vore sedan länge fast rotat i det allmänna medvetandet. Särskilt uppfattade av gammalt den svenska publicistvärlden med synnerlig värme och enhällighet regeln om tidningsutgivarens allenaansvarighet och förbudet mot artikelförfattarnes efterforskande såsom ett av det fria ordets viktigaste värn. Samma mening torde för övrigt kunna utan tvekan sägas råda inom det svenska samhället i dess helhet. Varje tanke på att bryta den nämnda regeln torde redan av detta skäl kunna avföras ur diskussionen.

Däremot vore meningarna av gammalt delade därom, huruvida ej vår tryckfrihetsförordning gått för långt i sin strävan att skydda anonymiteten, då den icke heller i fråga om icke-periodiska skrifter ville medgiva författarinkquisition. Det hade uttalats, att för detta intresse vore tillräckligt väl sørjt genom anonymitetsprincipens hävdande inom den periodiska pressens område, och att således intet tillräckligt vägande skäl funnes, att för icke periodiska skrifter så starkt urgera densamma. Men att sålunda tillämpa motsatta principer för de båda slagen av skrifter måste redan i och för sig betecknas såsom en betänkelig väg. Det låge väl icke nödvändigtvis något stötande i, att den periodiska pressen, med hänsyn till dess betydelse inom samhällslivet och de garantier, som kunde finnas för dess mera ansvarsmedvetna handhavande, tillerkändes en 'privilegerad' ställning i ett eller annat hänseende. Så vore t. ex. fallet i England. Med en viss, om ock relativ rätt kunde man ju till förmån för det ifrågasvarande uppslaget också peka på det faktum, att man vid de periodiska pressalstren dock redan hade den icke anonyme redaktören att hålla sig till. Men tillräckliga skäl för en principiellt olika behandling, sådan som den ifrågasatta, kunde dock svårigen anföras. Varför borde exempelvis de, som av bristande tillgång till lämpligt språkrör inom den periodiska pressen eller av utrymmesskäl o. s. v. föredroge att ställa sina upplysningar till en broschyrförfattares disposition, ställas i ett helt annat läge än tidningspressens medarbetare? Slutligen borde vid ett avvägande av för och emot i fråga om den omhandlade principen beaktas, att det medel till brottslighetens bekämpande, som undanhölles genom förbudet mot författareinkquisition, icke i och för sig finge tillmätas så synnerligen högt värde. Tvärtom syntes, av tillgängliga upplysningar att döma, vanskligheterna för utomstående att uppspåra verkliga upphovsmannen till tryckfrihetsbrottet ha i de länder, där fri efterforskning och det successiva ansvarets tvångsmedel vore bredvid varandra tillåtna vägar, verkat därhän, att det vore den senare vägen, som fått den ojämförligt största praktiska betydelsen. Detta förhållande hänvisade åter därpå, att även om man i fråga om anonymitetsskyddet ställde sig på annan grund än vår gällande rätt och tillåte författareinkquisition, så hade likvisst principen om *exklusivt* ansvar för en huvudperson — bipersonernas ansvarsfrihet — alltfört vissa viktiga företräden att uppvisa. Ty om det vore svårt att fastställa författarens identitet, så gällde detta givetvis i än högre grad om de så att säga bakom honom stående tillskyndarna och medhjälparna vid skriftens *författande*. De som man egentligen lyckades drabba med delaktighetsansvar bleve därför så-

dana som tagit del i skriftens *framförande i offentligheten*: förläggare, boktryckare (och hans tryckeripersonal) samt distributör. Med andra ord (frånsett tryckeripersonalen) idel sådana, som gemenligen vore upptagna i listan på de successivt ansvariga. Medan alltså enligt vårt exklusiva ansvarighetssystem ledandet till högre led i ansvarskedjan medförde full befrielse från ansvar, vore detta enligt tysk, fransk och norsk rätt icke fallet, utan vederbörande stode alltjämt i fara att straffas såsom delaktig. Det syntes påtagligt, att det förra systemet i vida högre grad än det senare innebure eggelse att medverka till gärningsmannens uppdragande. Därmed torde dessutom detta sistnämndas brister icke vara uttömmande angivna. Svårigheten att med bevis fastställa tillvaron av subjektiva förutsättningar för medbrottslighet hos exempelvis boktryckare och distributör — särskilt deras kändedom om skriftens innehåll — kunde lätt medföra frestelse för domaren att obehörigen presumera sådan. Slutligen kunde erinras om att det var en av boktryckarens ovillkorliga ansvar framkallad 'boktryckarecensur' över författare, som 1812 års grundlagsstiftare ansågo nödigt att motverka genom den boktryckaren medgivna rätten att leda hela ansvaret över på författaren. Att denna farhåga i nutiden icke borde tillmätas avsevärd betydelse, skulle emellertid villigt medgivnas. Att även våra egna ansvarighetsprinciper bure inom sig frön till allvarsamma onöjaktigheter och understundom visade sig leda till rättskänslan svårt stötande resultat, skulle naturligen ingalunda förnekas. Såsom en sådan brist av svår beskaffenhet framstode först och främst möjligheten, att en person finge stånda gärningsmannans ansvar för ett brott, som han i själva verket icke ens främjat, varken uppsåtligen eller ens genom försummelse, som rimligen kunde läggas honom till last. En andra huvudbrist låge givetvis däri, att ett visst bulvansystem möjliggjordes. Det särskilda slag av bulvansystem, som bestode i att en för hela brottet alldeles främmande person i fall av åtal lejdes att ställa sig som författare eller utgivare, och som möjliggjordes av nuvarande lags lydelse eller i allt fall av vedertagen tolkning av densamma, vore visserligen ingen nödvändig konsekvens av systemet, utan borde genom de i förslaget upptagna stadgandena kunna avlägsnas. Men däremot kunde det icke förhindras, att exempelvis boktryckaren mot betingat vederlag eller av andra grunder påtog sig straffet, i det han underlåte att leda till förman i ansvarighetskedjan, ehuru det stode i hans makt. Mot denna visserligen föga tilltalande möjlighet gäves intet osvikligt medel. Dock borde å andra sidan betydelsen av bristen i fråga icke överdrivas. I de *svårare* brottsfallen, där samhällets intresse av den rätte brottslingens bestraffande alltså framträdde starkast, där torde väl så gott som undantagslöst det hotande straffets allvarliga beskaffenhet driva de lägre ansvariga att leda fram till författaren, så vitt det vore dem möjligt. Och i de övriga fall, där boktryckarna självvilligt låte ansvaret häfta vid sig, torde de sällan själva varit så främmande för det brottsliga syftet med skriften. Den presumption om medbrottslighet, som gjorde det successiva ansvaret ur allmänna rättsprincipers synpunkt försvarligt, torde just i sådana fall vara allra mest välgrundad.

I fråga om icke periodiska skrifter hade förslaget liksom 1887 års förslag borttagit det egendomliga och all motsvarighet inom europeisk presslagstiftning saknande namnsedelsinstitutet. Härmed vore det naturligen icke boktryckaren betaget att, likaväl som förut skett genom namnsedeln, till sin säkerhet förse sig med prekonstituerat bevismedel om författarens person. Men däremot hade å ena sidan ett skriftligt och bevittnat erkännande från en viss persons sida om hans författaregenskap betagits dess nuvarande ovillkorliga vitsord, och fordran uppställts på en verkligt övertygande bevisning om författareskapet. Åklagare eller målsägare vore det ock medgivet att föra bevisning därom, att en såsom författare (utgivare, förläggare) uppgiven person i verkligheten *icke* vore det. Och å andra sidan vore det lämnat frihet åt den, som ville leda ansvaret från sig till författaren, att därvid betjäna sig av alla i en vanlig process tillåtna bevismedel. På samma gång försvunne

härigenom namnsedelsvittnena och deras ansvar. Denna egendomliga personborgen, som helt utomstående personer skulle ingå med risk att få inlösa densamma genom ådömande och avtjänande av t. o. m. ett frihetsstraff, som en annan förskyllt, vore något för nutida rättsuppfattning så stötande, att ensamt den vore skäl nog för namnsedelsinstitutets avlysande. Mot denna senare åtgärd hade emellertid någon gång yttrats betänkligheter med hänsyn till den förment försvarade ställning, boktryckaren skulle iråka. Detta argument torde icke böra tillerkännas någon betydelse. Genom manuskript, korrekturpåskrifter, korrespondens och så vidare hade boktryckaren i de allra flesta fall ett bevismaterial, som gäve t. o. m. bättre möjligheter att leda ansvaret från sig än namnsedeln såsom enda tillåtna medel vore. Detta institut kunde snarare betecknas såsom en fölla för boktryckaren. Här ställdes större krav på förutseende försiktighet än i den bråda affärsverksamheten faktiskt i regel förekomme. Försummelsen medförde sedan i fall av åtal, att boktryckaren helt vore beroende av författarens goda vilja att självmant inställa sig till svaromål. Alldeles ändamålslös måste den gällande lagens bestämmelse sägas vara, att även där författaren utsatt sitt namn å skriften, namnsedeln ändock utgjorde enda medel att intvinga honom till svaromål och avlyfta boktryckarens ansvar. För detta fall funne förslaget ingen betänklighet mot att tillåta åklagaren rikta sitt åtal direkt mot den namngivna författaren och, i fall han skulle neka till författareskapet, förebringa utredning härom.

Boktryckarens möjligheter att leda ansvaret från sig hade för övrigt jämväl förbättrats genom den åtgärd, som vidtagits i förslaget, att inrycka förläggaren i ansvarighetskedjan med plats framför boktryckaren. Alldeles oavsett den lättnad, som härigenom finge hava beretts denne senare, torde åtgärden i fråga finnas av rättskänslan högligen påkallad. Förläggaren stode ju brottsligheten långt närmare än boktryckare och spridare, vilkas befattning med skriften ofta vore av rent mekanisk art. T. o. m. där ansvaret skulle komma att slutligt stanna på honom, hade i de flesta fall straffet råkat en i brottsligheten djupt inblandad person. Också förekomme förläggarens ansvar i alla främmande presslagar; i Frankrike betraktades han t. o. m. som huvudperson framför författaren. — Även för periodiska skrifter hade motsvarande åtgärd vidtagits; den hade emellertid där en vida mera underordnad betydelse, i följd av de bestående garantierna för att huvudredaktören själv kunde inställas för rätta.

Vad den svenskspråkiga utomlands tryckta litteraturen anginge, hade man tydligen att räkna med dels alster av svensk produktion, som av ett eller annat hänsyn trycktes utomlands, exempelvis broschyrer och flygblad, vilkas upphovsmän ville undgå de på inländskt tryck lagda banden av övervakning etc., dels ock den finländska och svenskamerikanska litteraturen. Genom sin avfattning på svenska språket hade ett alster tillhörande denna importerade litteratur i och för sig samma förutsättningar att nå en vidsträckt läsekrets som den inhemska och därmed ock att inom olika områden påverka svenskt tänkesätt och kultur. Det syntes därför såsom en något tvär brytning med den för inländska skrifter i regeringsformen proklamerade tryckfrihetsprincipen, om man medgäve att denna litteratur finge undertryckas utan rättegång och dom. Å andra sidan medförde denna samma tillgänglighet för läsare inom alla folklager möjlighet exempelvis till en farlig brottslig agitation av politisk eller social art. Denna möjlighet hade ock medfört, att enligt 1887 års förslag spridning av svenskspråkig importlitteratur medförde skyldighet att avlämna granskningsexemplar. För att emellertid denna avlämningsplikt icke skulle, såsom nu vore fallet, bliva en död bokstav i lagen, krävdes en reglering av frågan vem den i varje särskilt fall ålåge. Den mest tillfredsställande lösningen syntes därvid bliva, att såsom villkor för spridning här i riket av importerad, på svenskt språk avfattad skrift, uppställa den fordran, att å de införda exemplaren skulle finnas tryckt, åstämplat eller eljest anbragt namnet å en å ort med övervakningsombud bosatt huvuddistributör, vilken plikten att avlämna granskningsexemplar

åläge. En sådan föreskrift vore vidare ägnad att möjliggöra, att den ifrågavarande litteraturen komme i åtnjutande av en ställning, helt likartad med den inländska litteraturens. Det låge nämligen nära till hands, att även i det avseendet giva denna huvuddistributör av utländsk skrift en ställning, analog med den som tillkomme boktryckare i fråga om inländsk skrift, att han pålades ansvaret för skriftens innehåll, om ej högre ansvarig kunde anträffas. Med denna anordning följde, att övriga föryttrare inom landet finge en ställning av samma art som den de intoge i fråga om inländska skrifter, i det de fritoges från ansvar för den föryttrade skriftens innehåll, därest blott å densamma funnes anbragt uppgift å huvuddistributörs namn och boningsort, som icke spridaren vederligt vore oriktig. Spredes åter skrift utan sådan uppgift, borde följden bliva att spridaren finge stå ansvaret, därest varken huvuddistributören eller annan, högre ansvarig, kunde påvisas och ställas under tilltal.

För skrifter på främmande språk torde åter helt andra regler böra komma till användning. På den offentliga diskussionens och agitationens område kunde de icke utöva en så direkt och så vidsträckt verkan, att någon avsevärd frestelse till deras obehöriga undertryckande kunde inställa sig hos de administrativa myndigheterna. Angelägenheten av att låta dessa skrifter komma i åtnjutande av den inhemska tryckfrihetens garantier kunde redan därför icke sägas vara så stor. Å andra sidan kunde det ej heller vara lämpligt att här uppställa ett formellt bestämt distributörsansvar. Den litteratur på utländskt tungomål, som ur synpunkten av möjligt tryckfrihetsmissbruk egentligen hade betydelse, vore den illustrerade osedlighetslitteraturen, anekdotkalendrar, skämtblad o. s. v. Därigenom att den huvudsakligen verkade genom bild med tillhörande kortfattad text vore den naturligen ägnad att göra verkan i en omfattning, jämförlig med tryckalster på svenska språket. Enligt gällande lag skulle dylika skrifter ej kunna föranleda straffansvar. Tillräckliga skäl för denna ståndpunkt torde dock svärligen kunna anföras. Å andra sidan hade erfarenheten visat angelägenheten av särskilt de nämnda osedlighetsalstrens bekämpande. Den, som med dylik skrift tagit brottslig befattning, borde därför befordras till laga näpst, med tillämpning av allmänna lagens regler så i straffrättsligt som processuellt hänseende.

Redaktör *Hallgrens* reservation till 1912 års förslag innebar i dessa delar bl. a. att han ej ansåg förläggareansvar böra införas för den periodiska pressen, då lagstiftningen ej borde rätta något finger åt finansväldet i pressen. Vidare ansåg han, att lagen borde fästa ansvarigheten vid utgivaren och därjämte bestämma, att utgivaren också skulle vara den verkliga redaktören, och anförde härom: I sak funnes intet att anmärka mot det med förslaget uttryckta syftet, att den verkliga redaktören, d. v. s. den, som ledde skriftens utgivning och ägde att bestämma dess innehåll, skulle bära ansvaret och att hans namn skulle på angivet sätt vara utsatt. I form mötte bestämmelsen heller ingen invändning, för så vitt det gällde tidning eller tidskrift med flera redaktörer. Men då en hel del tidningar och tidskrifter utgaves, vilka icke ägde mer än en redaktör, låge för sådana skrifers del i den lagstadgade benämningen huvudredaktör en oegentlighet, som säkerligen komme att verka stötande. Lämpligare vore, om lagen fäste ansvarigheten och namnutsättningsplikten vid utgivaren och därjämte bestämde, att utgivaren också skulle vara den verkliga redaktören. En närmare anslutning vunnas därmed såväl till hävd och språkbruk som till rådande förhållanden. Det hithörande stadgandet borde i anslutning härtill innehålla bestämmelser i den riktning, att å varje nummer eller häfte av tidning eller tidskrift skulle vid skriftens titel såsom dess utgivare namngivas den, som i egenkap av dess redaktör eller, där skriften hade flera redaktörer, dess huvudredaktör hade inseende över skriftens utgivning och ägde bestämma dess innehåll. Med sådana bestämmelser finge det bero på omständigheterna eller vederbörandes eget val, om den som hade ansvaret ville beteckna sig såsom utgivare och redaktör eller utgivare och huvudredaktör. Om ortens eljest anspråkslösa veckotidning eller en lokal yr-

kesförenings lilla månadsblad ville ståta med en affischerad huvudredaktör, skulle det åtminstone icke vara följden av ett lagtvång. Ej heller skulle i ämbetsmyndigheters cirkulärsamlingar eller meddelanden, som utginge i tidningsform, den tjänsteman eller befattningshavande, som hade att handlägga utgivandet av en sådan skrift, obligatoriskt framträda såsom huvudredaktör; han kunde i denna egenskap helt enkelt kalla sig för vad han vore, nämligen skriftens utgivare.

Över 1912 års förslag infordrades utlåtanden från en del myndigheter och sammanlutningar. I allmänhet väckte förslagens bestämmelser i denna del inga invändningar. Justitiekanslern ansåg emellertid betänkligheter möta mot bestämmelserna om ansvarigheten för icke periodisk skrift, då det icke klart framginge mot vem åtalet skulle riktas. Publicistorganisationerna ingingo icke i yttrande rörande förslagens detaljer, under anförande att detta borde anstå, till dess ett under utarbetande varande förslag om ny lagstiftning mot illojal konkurrens framlagts.

Kommittén angående åtgärder mot *statsfientlig verksamhet* upptog i sitt år 1935 avgivna betänkande i stort sett 1912 års förslag rörande periodiska skrifter. Såsom av den förut lämnade redogörelsen framgår föreslogos dock vissa avvikelser bl. a. i fråga om definitionen på utgivare och beträffande reglerna om ställföreträderskap för utgivare.

I ett av *tidningsmanorganisationerna* gemensamt avgivet yttrande över 1935 års förslag anfördes: I 1912 års förslag förlades ansvaret för innehållet i periodisk skrift till huvudredaktören, ej till utgivaren. 1935 års förslag hade förmodligen, samtidigt som det med allt fog velat förhindra så kallat bulvanskap, velat bereda tidningarna en viss lättnad i jämförelse med de förhållanden, som skulle inträda, om ordet huvudredaktör användes. I fråga om många tidningar, särskilt de större, vore det uppenbart, att huvudredaktören icke kunde i detaljer effektivt bestämma över tidningens innehåll. Den som ledde det dagliga arbetet på redaktionen vore den som det i regel tillkomme att bestämma över dess innehåll, och förslaget avsåge tydligen, att denna person därför borde vara ansvarig utgivare. Häremot syntes icke i och för sig något vara att invända. Men tydligen måste det ganska ofta inträffa fall, då ledaren av redaktionsarbetet, när han icke själv vore huvudredaktör, måste rådföra sig med denne, huruvida visst textmaterial borde införas eller uteslutas. I sådana fall torde huvudredaktörens åsikt vanligen bli avgörande. Å ena sidan kunde det alltså sägas, att huvudredaktören icke i allmänhet bestämde tidningens innehåll och att han också i talrika fall icke ens kunde sägas ha inseende över utgivningen. Å andra sidan kunde man om den redaktionelle arbetsledaren knappast påstå, att han under alla förhållanden 'ägde bestämma' tidningens innehåll. Inseende över skriftens utgivning måste han däremot anses ha. Det dilemma, som här föreläge, skulle kunna lösas genom följande formulering: 'Å varje nummer eller häfte av periodisk skrift skall utsättas namnet å den, som har inseende över skriftens utgivning och samtidigt intager en ledande ställning inom skriftens redaktion (utgivaren).'

II. Boktryckerierna.

1812 års tryckfrihetsförordning medgav icke inrättande av boktryckeri annorstädes än uti stad eller inom ett avstånd därifrån av högst en halv mil. Denna bestämmelse blev tidigt föremål för kritik och 1870 års riksdag antog såsom vilande ett förslag, enligt vilket den skulle helt och hållet bortfalla. Kungl. Maj:t vägrade emellertid sanktion, därför att det skulle medföra svårigheter att på varje ort finna lämplig person att såsom justitieministerns ombud handhava övervakningen, varjämte svårigheter föreläge att erhålla handräckning för kvarstads verkställande. I 1871 års förslag bibehölls i denna del gällande bestämmelser men förekommo vissa regler om villkoren för rätt att idka boktryckerirörelse. 1887 års förslag ut-

vidgade dessa villkor ytterligare, varjämte föreslogs, att boktryckeri även skulle få anläggas i köping samt därjämte på landsbygden med Kungl. Maj:ts tillstånd. År 1900 genomfördes den ändringen i tidigare bestämmelser, att boktryckeri även skulle få anläggas i köping. År 1902 begärde riksdagen revision av tryckfrihetsförordningens föreskrifter om boktryckerier och om tillsynen över tryckta skrifterns offentlighöörande i syfte att genom dessa föreskrifter jämväl kontrollen över s. k. accidenstryckeriers verksamhet kunde bli va nöjaktigt ordnad samt sådana å landsbygden befintliga tryckeriers rättsliga ställning bli va bestämd.

I 1912 års förslag stadgades bl. a. i denna del, att envar svensk medborgare, som rådde över sig och sin egendom och icke vore förlustig medborgerligt förtroende, ägde idka boktryckerirörelse så väl för egen räkning som i egenskap av målsman för annan. Aktiebolag eller ekonomisk förening, vars styrelse hade sitt säte här i riket, finge ock idka boktryckerirörelse. Stärbhusdelägare eller förmyndare för dem, om de vore omyndiga, ägde fortsätta boktryckerirörelse, som idkats av den avlidne. Konkursbo ägde ock fortsätta dylik rörelse, som utövats av gäldenären. Boktryckerirörelse, som drevs för aktiebolags, förenings, stärbhusdelägares eller konkursbos räkning, skulle förestås av en till sådan rörelsens idkande behörig person. Sådan föreståndare vore ensam underkastad de skyldigheter och det ansvar, lagen stadgade för boktryckare; dock skulle bolaget, föreningen, stärbhusdelägarna eller, om de vore omyndiga, deras förmyndare eller konkursboet svara såsom för egen skuld för betalning av böter, skadestånd och rättegångskostnad, som föreståndaren i denna sin egenskap kunde enligt lagen kännas skyldig att utgiva.

Boktryckerirörelse finge drivas endast i stad eller köping, eller, å landsbygden, inom ett avstånd av högst sex kilometer från stads planlagda område. Vad nu vore sagt skulle icke gälla om boktryckerirörelse, som endast innefattade framställande av handelstryck. Till handelstryck hänfördes i lagen: 1. Adresskort, notifikationer, blankettryck, etiketter och därmed jämförliga tryckalster; 2. Prissförteckningar, affischer och därmed jämförligt affärstryck; 3. Stadgar, styrelse- och revisionsberättelser för stiftelser, bolag, föreningar och andra sammanslutningar; 4. Program för offentliga föreställningar och dylikt. Vidare funnos föreskrifter om ombyte av föreståndare, ansvarsbestämmelser m. m.

I motiven anfördes härom: Vid utarbetandet av det föreliggande förslaget hade det helt naturligt varit möjligheten av ett boktryckerirörelsens fullständiga frigivande, som i första hand bort komma under överbäggande. Det hade emellertid icke befunnits tillrädligt att för närvarande — utom i fråga om accidenstryck — taga något steg utöver det som togs år 1900. Visserligen måste det betraktas såsom ett mycket behjärtansvärt önskemål, att åtminstone ett antal av de större landsbygds-samhällena av stadsliknande karaktär kunde bli jämförliga med städer och köpingar. Men mot ett fullständigt frigivande kvarstodo de vanskligheter i fråga om en effektiv överbäckning, som för 1812 års grundlagsstiftare och alltsedan ställt sig i vägen, fortfarande med tämligen oförminskad styrka. Man hade framhållit att Sverige genom inskränknungen i rätten att anlägga boktryckeri intoge en undantagsställning, och att vad som annorstädes visat sig möjligt och ofarligt, också borde kunna vara det hos oss. Men därvid torde man förbise, att vår tryckfrihetsrätt i dess helhet vore mycket egenartad utformad. Hos oss vore garantierna mot vådor av tryckfrihetens missbruk i helt annan omfattning än i andra länder förlagda just till överbäckningen och den därmed kombinerade kvarstadsrätten. Det kunde dessutom förtjäna anmärkas, att en tidigare uppfattning om landsbygds-tryckerierna såsom viktiga hävstångar för upplysning och andligt framåtskridande numera, särskilt bland pressmän och oberoende av politisk ståndpunkt, syntes börjat vika för en motsatt. Med erfarenheter från grannländerna för ögonen befarade man nämligen, att en dylik utveckling skulle i hög grad främja uppkomsten av en mängd små bygdeblad med minimala resurser och trånga vyer, som utträngde den för utbredning av verklig kultur välrustade pressen. Att blott och bart av sådana

hänsyn söka 'styra utvecklingen' genom förbud mot landsbygdstryckerier, kunde väl knappast komma i fråga. Men vid ett övervägande av 'för' och 'emot' hade förhållandet dock syntts förtjäna ett omnämnande. I det stora hela torde det ock kunna sägas, att landsbygdens egentligen kännbara behov för närvarande tillfredsställdes genom ett *legaliserande av accidenstryckerirörelsen*. Att nu skruva tillbaka hela den utveckling, som med myndigheternas goda minne fått äga rum vid sidan av, om icke i strid med gällande lagstiftning, torde varken vara önskvärt eller möjligt, utan måste i stället den av riksdagen angivna vägen beträdas. Därvid mötte främst behovet av en för vår tids förhållanden lämpad avgränsning av begreppet accidenstryck. Felet med den i § 1 mom. 10 givna bestämmningen 'notifikationen och sorgbrev, formulärer, betingningssedlar med mera av dylik beskaffenhet' vore tydligen, att den med tiden blivit för trång och därför ej längre kunnat göra sig respekterad, med den påföljd, att slutligen alla möjliga tryckalster, särskilt de av mindre omfång, av yrkesutövarna hänförs till accidenstryck. Den tanke, som legat till grund för det berörda stadgandet, syntes däremot fortfarande vara värd beaktande. Den torde nämligen vara densamma, som i flera utländska presslagar uttryckts sålunda, att för *affärs- och umgängeslivet* avsedda trycksaker vore frigtagna från de vanliga ordningsföreskrifterna, detta på grund av deras helt neutrala karaktär. Att helt enkelt upptaga en dylik generell begreppsbestämning torde emellertid ej vara tillrådligt, där det såsom hos oss gällde att återföra till ordnade förhållanden en utveckling, som redan länge varit i färd med att allt längre överskrida sina i lagen utstakade gränser. En närmare fixering genom uppräknig av de typiska arterna av accidenstryck torde vara oundgänglig. Naturligen finge därvid begreppet i fråga en i viss mån godtycklig karaktär; men detta torde dock icke behöva bliva i besvärande mån fallet.

Icke blott ur näringsrättslig synpunkt, utan än mera med hänsyn till den ansvarighetsställning boktryckare enligt tryckfrihetslagen intoge för de från hans officin utgående tryckalster och för åtskilliga ordningsföreskrifters behöriga fullgörande, måste emellertid vissa krav å personliga kvalifikationer uppställas för rätten till yrkets utövning. Då rörelsen idkades för stärbhus', konkursbos, bolags eller förenings räkning, måste det vidare kunna fastslås, vem som stode det tryckfrihetsrättsliga ansvaret för tryckeriet. De i angivna syften meddelade stadgandena vore avfattade efter mönstret av 1887 års förslag. Omformulering hade emellertid ägt rum bland annat i syfte att förhindra att stadgandena om ansvarig föreståndare skulle kunna öppna möjlighet för den verkliga ledaren av företaget att gömma sig bakom en anmäld 'ansvaring'. Av förslagens lydelse torde oförtydligt framgå, att icke den formella egenskapen av 'antagen föreståndare', utan egenskapen att verkligen utöva en föreståndares funktion vore vad lagen fordrade. Likaså torde vara uppenbart att icke ledareskapet av den tekniska driften konstituerade föreståndarskap, utan att denna ställning måste anses tillkomma den, som närmast utövade bestämmanderätten i fråga om vilka tryckalster som skulle från tryckeriet utgå.

Redaktör *Hallgren* var i denna fråga av delvis skiljaktig mening. Han ansåg att till närmare prövning borde upptagas följande anordning. Boktryckeri finge anläggas i stad med omnejd samt i köping. Eventuellt finge även å annan folkrikare ort boktryckeri under vissa villkor anläggas efter tillstånd av Konungen. Boktryckeri finge å annan ort anlägga avdelning och där trycka skrifter, vilka skulle anses såsom i boktryckeriet tryckta och endast därifrån kunna utgivas. Anförda bestämmelser skulle dock icke utgöra hinder för anläggande å annan ort av boktryckeri under namn av handelstryckeri, som ägde utföra endast vissa slag av tryckalster (huvudsakligen för merkantila eller sällskapliga behov) och vars innehavare vore skyldig att i samma omfattning, som nu vore stadgad för boktryckeri signera sitt tryck och avlämna gransknings- och biblioteksexemplar samt i övrigt vore underkastad enahanda ansvar, som gällde för boktryckare, eventuellt

med sådant tillägg, om så funnes behöfligt, att han för skrift med brottsligt innehåll alltid skulle bära ansvar jämte författaren, eller att, vid upprepade, svårare brottslighet, beslag kunde göras å tryckerimaterielen. I en särskild stadga skulle meddelas närmare bestämmelser såväl angående anmälan och idkande av boktryckerirörelse som angående villkoren för handelstryckeriers anläggande och angående övervakningen genom lokal myndighet av deras verksamhet m. m.

Vidare ansåg redaktör Hallgren, att ansvaret skulle läggas hos boktryckaren och icke hos en anmäld ansvarig samt anförde härom. I vilken mån man genom de föreslagna bestämmelserna förekommit möjligheten för den verkliga ledaren att gömma sig bakom en anmäld 'ansvarig', vore beroende av huruvida till föreståndare antoges den som hade att mottaga beställningarna och lämna dem till utförande. Och ifall så skedde — vilket i kommitterades motivering också förutsattes — bleve syftet vunnet endast om föreståndaren verkligen handlade fullt självständigt, vilket mången gång kunde vara tvivelaktigt i fråga om en avlönad föreståndare, om han visste, att vägran att mottaga och genomföra ekonomiskt goda men lagligt tvivelaktiga beställningar kunde medföra hans avskedande. Innehavarna av tryckerier, som sökte avsättning för t. ex. osedligt eller annat avseende brottsligt tryck, skulle i alla händelser genom lagens anvisning om en ansvarig föreståndare lätt finna den anordning och den man, som de behövde för att själva vara oåtkomliga. I förslaget liksom i gällande lag vore boktryckaren en av de huvudpersoner, på vilka den lagliga ansvarigheten för tryckt skrifts innehåll lades. Om en sådan ansvarsställning skulle fullt uppbäras i lagens mening, syntes det naturligare, att ansvaret helt enkelt finge utkrävas av boktryckaren och sålunda, om denne vore t. ex. ett tryckeriaktiebolag, av bolagets styrelse och om boktryckeriet innehades och drevs av en förening, en firma i konkurs eller ett stärbhus, efter samma regler, som gällde för brottslighetsansvar i allmänhet. Frestelsen att i den ansvarige föreståndaren verkligen etablera en 'ansvarig' kunde i många fall bliva alltför stark, även om bevekelsegrunderna icke vore medvetet illojala; bestämmelsen i och för sig syntes lätt kunna inge den föreställningen, att den anmälda föreståndaren kunde och finge vara någon annan än den, som eljest företrädde bolaget, föreningen o. s. v. och såväl kriminellt som civilt svarade för dess åtgärder. Under gällande lag hade visserligen den praxis utbildat sig, att ansvarig föreståndare anmäldes för boktryckerierna, men denne hade endast att svara i ordningsmål (utsättande av tryckort, avlämnande av gransknings-exemplar o. s. v.); aldrig i egentliga tryckfrihetsmål.

I yttrande över 1912 års förslag yrkade *Svenska boktryckareföreningen*, att till handelstryck skulle hänföras endast visitkort, adresskort, notifikationer, valsedlar, räkningsblanketter, etiketter och därmed jämförliga tryckalster, samt anförde. De gränser, inom vilka kommitterade funnit nödigt att sätta tryckerierna på landsbygden, hade dragits så vida, att landsbygdens tryck frigivits i en omfattning, som varken vore nödig för landsbygdens behov eller tillräddig ur den allmänna säkerhetens synpunkt. Med nutidens lätta kommunikationer torde föga svårigheter finnas för landsbygdens befolkning att från städer och köpingar erhålla alla behöfliga trycksaker. Att exempelvis från kontroll fritaga allt, som kallades affischer, program för offentliga föreställningar, stadgar för föreningar och andra sammanslutningar lämnade fältet öppet för just sådana tryckalster, som ofta plägat vara förgripliga både ur allmän och enskild synpunkt. En så långt gående frihet torde icke blott i sig själv vara vådlig, utan även vara ägnad att sätta lagens tillämpning i övriga avseenden på spel, då personer med brottsliga avsikter säkerligen skulle företrädesvis använda sig av tryckerier, som icke vore underkastade den för andra tryckerier lagstadgade övervakningen. *Svenska landsbygdens tryckeridkareförening* hemställde däremot, att i en blivande ny tryckfrihetsordning måtte stadgas, att boktryckerirörelse finge drivas var som helst med iakttagande och efterrättelse av de stadgar och förordningar, som därav bleve en likartad följd för all

boktryckerirörelse inom landet i sin helhet. Till stöd härför anfördes, att tryckfrihetsförordningen vore det enda grundlagsbud som gjorde åtskillnad mellan landsbygd och stad i fråga om rätt att utöva yrke eller näring. Fixeringen av accidenstryck vore omöjlig att göra fullt rättvis och opartisk.

Det må till sist anmärkas, att genom en år 1922 genomförd ändring Konungen erhållit rätt att medgiva, att tryckeri får anläggas jämväl uti municipalsamhälle, därest tryckfrihetsombud kan där förordnas.

Översikt av utländsk lagstiftning på hithörande områden.

Efterföljande översikt avser huvudsakligen ansvarighetsreglerna. Hänsyn har icke tagits till den under senaste tid tillkomna särskilda krigslagstiftningen.

Danmark.

Pressfriheten regleras av 'lov om pressens brug' den 13 april 1938, som antogs efter långvariga förarbeten och särskilt avsåg att avskaffa bulvansystemet beträffande ansvariga utgivare. Enligt denna lag gäller följande:

För innehållet i *periodisk skrift* varmed menas skrift, som skall utkomma minst två gånger om året, åligger straffansvaret redaktör och författare. Redaktören är ansvarig, utom om artikeln skrivits av en namngiven författare, vilken är bosatt eller stadigvarande uppehåller sig i riket samt är myndig och rättskapabel. Om den namngivne författaren uppfyller dessa fordringar, går redaktören dock icke fri från ansvar, om artikeln är skriven efter uppdrag av honom eller under medverkan av honom eller med hans gillande av någon av hans medarbetare eller slutligen om han haft vetskap om att artikelns innehåll varit oriktigt. Den namngivne författaren är ansvarig enligt strafflagens allmänna ansvarighetsregler ensam eller tillsammans med redaktören. En icke namngiven författare är straffri, om redaktören vid artikelns mottagande är bosatt eller stadigvarande uppehåller sig i riket eller när rättegång anhängiggöres befinner sig inom statens dömande myndigheters område. I motsatt fall är han straffansvarig enligt samma regler som den namngivne författaren. Den icke namngivne författaren kan påtaga sig ansvar som om han vore namngiven, såframt han icke såsom medarbetare i tidningen är att anse såsom underordnad redaktören. I fråga om annonser, som införas mot betalning, anses annonsören såsom namngiven författare. Om det kan uppgivas vem som mot betalning låtit införa annonsen, är redaktören straffri i samma omfattning som med hänsyn till artiklar av namngiven författare. Om annonsverksamheten vid en tidning icke drives för utgivarens räkning, kan i fråga om annonserna ansvaret såsom redaktör överflyttas till den person som självständigt bestämmer, huruvida beordrad annons skall införas eller icke, såframt han uttryckligen å tidningen angives såsom ansvarig för denna del av innehållet.

Skadeståndsansvaret för periodisk skrifts innehåll åvilar i princip redaktören och författaren efter i stort sett samma regler som straffansvaret. För skadestånd, rättegångskostnader och böter, som ådömts redaktören av en periodisk skrift på grund av dennas innehåll, ansvarar utgivaren, och domen mot redaktören kan verkställas hos honom. Utgivare är den för vars räkning skriften utgives.

Med redaktör för en periodisk skrift menas den som 'træffer Afgørelse om Skriftets Indhold, uanset om han betegnes som Redaktør eller som Utgiver eller paa anden Maade. Den, der kun træffer Afgørelse om Indholdet af en Afdeling af Skriftet, anses dog ikke som Redaktør, selv om det er angivet paa Skriftet, at han har den redaktionelle Ledelse af Afdelingen, medmindre det drejer sig om et egentligt Fagblad og vedkommende udtrykkeligt er angivet paa Skriftet som ansvarshavende Redaktør for den paagældende Afdeling.' Angives på periodisk skrift annan person som redaktör än den verkliga, straffes såväl denne som den oriktigt angivne, om

angivandet skett med hans samtycke, med böter eller fängelse. På samma sätt straffas utgivaren av en periodisk skrift, på vilken sådan angivelse saknas eller är oriktig. Att märka är, att den verkliga redaktören skall straffas för skriftens innehåll oberoende av om någon annan angivits såsom ansvarig för skriften.

Envar som offentliggör eller sprider periodisk skrift, som ej är tryckt i riket, skall härför svara efter strafflagens allmänna ansvarighetsregler. Samma gäller inom riket tryckt periodisk skrift, när fråga är om brott mot rikets säkerhet m. m.

Beträffande *icke periodiska skrifter* gäller, att envar som offentliggör eller sprider sådan skrift med rättsstridigt innehåll eller medverkar härtill skall svara därför efter strafflagens allmänna ansvarighetsregler.

Finland.

Den finska tryckfrihetslagen är av år 1919. Däri stadgas bland annat följande:

Periodiska skrifter, varmed menas tidningar och tidskrifter, som äro avsedda att utkomma under bestämd titel och i nummerföljd samt efter längre eller kortare mellantider, dock minst fyra gånger om året, må utgivas efter anmälan hos magistrat eller kronofogde å den ort, där skriften skall utgivas. I denna anmälan skola upp-lagas skriftens titel och tryckningsort, huru ofta den är avsedd att utkomma, tryckeriet ävensom den person vilken i egenskap av huvudredaktör äger utöva inseende över skriftens utgivande och bestämma dess innehåll. Såsom huvudredaktörer må flera personer betecknas endast om i anmälan uppgives över vilken avdelning av skriften envar av dem har att utöva inseende. Om huvudredaktören för någon tid är hindrad att fullgöra sitt åtagande, blir i hans ställe förläggaren ansvarig, om han ej gjort anmälan om ställföreträdare för huvudredaktören. Huvudredaktör för periodisk skrift må endast vara den som är finsk medborgare, åtnjuter medborgerligt förtroende och personlig frihet samt icke står under förmyndare. Straff stadgas för den som utan att vara berättigad därtill är huvudredaktör för periodisk skrift. Å varje nummer eller häfte av periodisk skrift skall huvudredaktörens namn finnas utsatt. Fullgöres huvudredaktörens åliggande i själva verket av annan person än den som uppgivits såsom huvudredaktör, stadgas straff för den sistnämnde, om den falska uppgiften med hans samtycke meddelats, samt den verkliga huvudredaktören likasom ock förläggaren, i händelse han om saken haft vetskap.

För handling vars straffbarhet grundar sig å innehållet i utgiven tryckt skrift ansvarar den eller de som enligt strafflagen äro att såsom gärningsmän eller delaktiga anse. Är huvudredaktör ej på grund härav ansvarig för brott, som begåtts genom innehållet i periodisk tryckskrift, skall han straffas för vållande till missbruk av tryckfriheten med böter eller fängelse ej över ett år, där han ej gitter visa, att han till förbrytelstens förebyggande iakttagit all den aktsamhet, som på honom ankommit. Har författare till icke periodisk skrift eller till uppsats eller annons i periodisk skrift namngivit sig, må utgivare eller huvudredaktör kunna, där synnerliga skäl äro, från straff frikallas. Samma gäller om uppgiften tidigare varit offentliggjord i annan periodisk skrift och källan angivits, om huvudredaktören handlat i god tro. Begås brott genom innehållet i utgiven skrift, varå författaren, utgivaren eller, i fråga om periodisk skrift, huvudredaktören ej finnes angiven eller med förläggarens vetskap är riktigt angiven, och gitter förläggaren ej visa för skriften ansvarig författare, utgivare eller huvudredaktör, som befinner sig eller vid den tid skriften utgavs befann sig i landet, straffes förläggaren, där han ej enligt allmän lag är underkastad ansvar för brottet, med böter eller fängelse ej över ett år. Saknar författare, utgivare eller huvudredaktör tillgång till betalning av skadestånd, som honom i anledning av åtal för skrifs innehåll ålagts att gälda, skall skriftens förläggare vara ansvarig för betalning därav. Detta gäller dock ej om skadestånd, som ådömts namngiven författare till uppsats eller annons i periodisk skrift.

Efter författaren, förläggaren, utgivaren och huvudredaktören åvilar ansvaret boktryckaren och i sista hand skriftspridaren. Med skriftspridare jämställes innehavare av allmänt läse- och lånebibliotek.

Vad i lagen stadgas om författare gäller även om översättare av annans skrift.

Bokhandlare eller annan, som låtit till landet i och för spridning införa i utlandet tryckt skrift, är pliktig att, innan skriften utlämnas från vederbörande tullanstalt, egenhändigt underskriva en förteckning upptagande skriftens titel, tryckningsår, tryckningsort och författarens namn. Denna förteckning bör av tullanstalten insändas till justitieministern. Detta gäller dock ej småtryck. Justitieministern äger rätt att på ansökan befria bokhandlare från denna skyldighet samt förordna vad i sådant fall bör iakttagas beträffande anmälan om dylik skrift. Har i utlandet tryckt skrift, vars innehåll är förgräpligt, blivit spridd, och kan författaren eller i fråga om periodisk skrift huvudredaktören eller och skriftens utgivare eller förläggare icke här i landet ådömas ansvar för det genom skriften begångna brottet, straffes den som infört skriften, därest ej omständigheterna ge vid handen att skriftens innehåll icke kunnat vara för honom bekant, på samma sätt som förläggare, försäljare eller annan spridare av skriften.

Norge.

Någon särskild tryckfrihetslag finnes icke, utan bestämmelserna om ansvar för tryckt skrifts innehåll återfinnas i strafflagen av år 1902.

Enligt denna lag straffas handlingar, föröfvade genom tryckt skrift, på samma sätt som straffbara handlingar i allmänhet. Kan den egentligen skyldige ej anträffas, finnes emellertid ett subsidiärt ansvar (böter eller fängelse högst ett år) för utgivare (redaktör). Författarens ansvar, som kan vara långt större, kvarstår emellertid ändock. Villkoret för detta subsidiära ansvar är, att författaren är okänd och icke på begäran anges, när undersökning härom är inledd införrätten, eller att författaren ej kan straffas och utgivaren kände till omständigheter, som gjorde detta sannolikt, eller slutligen att utgivaren visste, att författaren var under 18 år eller saknade medborgerliga rättigheter. Straff inträder dock ej om utgivaren (redaktören) på grund av omständigheterna varit berättigad anse, att skriften icke var av brottsligt innehåll. Kände han till det brottsliga innehållet, följer straff enligt allmänna straffrättsliga regler.

I första hand gäller det subsidiära ansvaret utgivaren (redaktören). Om ovan nämnda förutsättningar föreligga beträffande författaren, äro även förläggaren och boktryckaren subsidiärt ansvariga. Om utgivare och redaktör äro olika personer eller det finnes flera redaktörer, skall ansvaret regelmässigt åvila endast den redaktör som enligt arbetsordningen inom vederbörande tidning har att träffa avgörande om vad som där skall intagas antingen över huvud eller i vederbörande avdelning av tidningen.

Utgivare av en tidning, som befordrar till tryck något, som, om han bevisligen känt till dess innehåll, skulle ha ådragit honom straffansvar, straffes med böter eller eventuellt högst fyra månaders häkte. Utgivaren är dock fri från straff, om han visar, att ingen oaktsamhet kan läggas honom till last.

Författare och utgivare (redaktör) kunna såsom nämnts straffas samtidigt. Åklagaren kan välja vem han vill åtala. Han kan sålunda underlåta att åtala författaren i fall då ej något offentligt intresse kräver dennes straffande men det däremot kan vara av stort intresse att träffa den tidning som intagit artikeln, vilken kanske är skriven efter uttrycklig anmodan från tidningens sida.

Utgivaren (redaktören) kan vägra att uppgiva vem som författat en artikel, om han anser att denna icke är straffbar. Han blir då ej skyldig att uppgiva författaren, förrän hans protest av domstolen underkänts.

Beträffande skadeståndsansvaret åvilar även detta omedelbart författaren. Samtidigt kan emellertid även tidningen bli ansvarig, om artikelns rättsstridiga innehåll varit känt för vederbörande utgivare (redaktör). Samma gäller även om från tidningens sida visats oaktsamhet. Om samma skadegörande uttalande förekommit i flera tidningar, bli de i allmänhet solidariskt ansvariga. Emellertid är att märka, att skadestånd för annan än ekonomisk skada enligt norsk rätt icke utdömes annat än om brottet skett mot bättre vetande.

Såsom redaktör för en tidning kan blott stå en eller flera fysiska personer. Med redaktör förstås den person som i de enskilda fallen har att bestämma, om en artikel eller ett meddelande skall tryckas eller en annons insättas. Det är intet hinder, att en tidning har flera redaktörer, antingen gemensamt för tidningen eller så att envar förestår sin del. Verksamheten som redaktör kan fritt drivas av vem som helst, utlänning eller inlänning.

Utgivare (redaktör) av en tidning skall ange sig såsom sådan i tidningen. Vid riktig uppgift i detta hänseende straffas såväl den verkliga utgivaren (redaktören) som förläggaren och den oriktigt angivne, om angivandet skett med hans samtycke med böter eller fängelse i högst tre månader.

Om en skrift införes från utlandet, kan den beslagtagnas, t. ex. om den är osedlig, och i så fall ansvarar importören eller den, som utspritt eller medverkat till utspridande av skriften, för innehållet i skriften. Om en tidning tryckes i utlandet men först offentliggöres i Norge, gälla samma ansvarsregler som om skriften tryckts i Norge.

England.

I England finnes icke någon särskild tryckfrihetslag. Alla som medverkat vid ett brott genom tryckt skrift straffas härför på samma sätt som gäller för medverkan till brott i allmänhet, med undantag dock om de bevisa att brottet skett utan deras bemyndigande, vetskap och samtycke och publiceringen icke härrör från bristande skyldig omsorg och aktsamhet från deras sida samt smädelsen blivit offentligen återtagen, så snart de blivit upplysta om förhållandet. De kunna också bli fria från straffansvar genom att betala skadestånd, om brottet skett utan ond avsikt eller grov oaktsamhet.

Beträffande tidningar föres i 'Board of Trade' ett särskilt register, upptagande tidningarnas titel och deras ägare. Med tidning menas en tryckt skrift som offentligen meddelar nyheter och anmärkningar i anledning därav, såvitt den är tryckt för att säljas i England och utkommer i olika delar eller nummer med en mellantid av högst 26 dagar. Hit höra även andra periodiska skrifter, som spridas en gång i veckan eller oftare. Varje ändring i äganderättsförhållandena skall anmälas till tidningsregistret. Lagen vill först och främst göra ägaren ansvarig för tidningens innehåll. Redaktörens namn behöver ej anges å tidningen, och redaktören kan ej tvingas uppgiva författarens namn.

Alla som tagit befattning med utgivandet av en tidning straffas i likhet med författaren. Vem som helst av tidningens ägare, utgivare och redaktör kan åtalas och att ansvar ådömts någon av dessa hindrar ej, att författaren även bestraffas. Talan kan föras mot en eller flera om straff eller skadestånd. I praxis anställs talan i regel blott om skadestånd mot ägaren. Ägare, förläggare, redaktör och boktryckare äro alla ansvariga, även om de icke visste, att skriften innehöll något brottsligt. Frihet från skadestånd gäller icke, om de visa, att brottet skett utan deras vetskap, utan i så fall kunna de endast bli fria från straff.

Bokhandlare är även ansvarig men är fri från ansvar, om han icke visste, att skriften var brottslig. I vilken utsträckning han är skyldig att förvissa sig om

innehållet i tryckta skrifter är oklart. Han måste emellertid iakttaga försiktighet när han sprider notoriskt smädliga skrifter.

Ha flera tidningar intagit samma smädliga uttalande, utgives skadestånd av dem gemensamt. Skadestånden äro ofta mycket höga. Det har särskilt på sista tiden anmärkts härpå och de möjligheter till utpressning som finnas däri. Vissa tidningar ha en särskild jurist, som granskar varje nummer såsom garanti för att innehållet icke skall vara brottsligt.

Belgien.

1831 års grundlag lägger ansvaret för tryckt skrifts innehåll i första hand på författaren om denne är känd och har sitt hemvist i Belgien. Är så ej fallet, svara utgivaren, boktryckaren och skriftspridaren. Namnet på författaren eller boktryckaren skall angivas å tryckt skrift. Å periodisk skrift skall angivas redaktörens namn.

Genom en lag 1935 har införts kontroll över inflytandet å pressen från privata företag. Bankerna förbjudas sålunda att delta i tidningsverksamhet.

Nederländerna.

Någon särskild presslag finnes icke. För brott genom tryckt skrift gälla följande i strafflagen av år 1881 intagna bestämmelser. Varje tryckt skrift skall innehålla uppgift om författarens eller boktryckarens namn. Saknas uppgift härom straffas utgivare eller skriftspridare såsom om de vore författare. Utgivaren skall ej straffas, om i skriften angives gärningsmannens (författarens, resp. översättarens) namn och bostad eller den sistnämnde eljest är känd eller på domstolens första anmaning anvisas av utgivaren eller genom en rättslig undersökning klarlägges vem som är gärningsmannen (författaren eller översättaren) samt denne vid publikationstillfället var kriminellt ansvarig och bosatt inom holländska statens europeiska område. Boktryckaren kan ej straffas, om hans namn och bostad angives å skriften och den person som låtit trycka skriften är känd eller i nyssnämnda ordning angives av boktryckaren samt vid tryckningstillfället var kriminellt ansvarig och bosatt inom holländska statens europeiska område. Särskilda bestämmelser om den periodiska pressen finnas icke. Förslag till ny presslag är emellertid under utarbetning.

Schweiz.

Om ansvar för tryckfrihetsbrott finnas vissa allmänna regler i 1938 års strafflag. Däri stadgas, att för brott medelst tryckpress i första hand ansvarar författaren ensam. I fråga om periodisk skrift gäller, att om författaren av en däri intagen artikel icke kan uppgivas eller ställas inför rätta i Schweiz eller om utgivandet skett utan hans vetskap eller mot hans vilja, i hans ställe skall svara den ansvarige redaktören. Redaktören, boktryckaren, utgivaren eller förläggaren äro ej skyldiga att uppgiva författarens namn, där ej är fråga om högförräderibrott. Kan insändaren av en annons ej uppgivas, svarar den som är betecknad såsom ansvarig för annonsen, eller om sådan ej finnes förläggaren eller boktryckaren. Om redaktören endast leder en del av en tidning, skall han anses ansvarig endast för denna del. För varje del av en tidning måste angivas en ansvarig redaktör. Straff stadgas för förläggaren för det fall att 'eine vorgeschobene Person' å tidningen betecknas såsom ansvarig redaktör.

Frankrike.

Den franska presslagen är av år 1881. Ansvaret för tryckt skrifts innehåll åvilar såväl beträffande periodiska som icke periodiska skrifter i första hand 'les gérants' eller 'les éditeurs' motsvarande utgivare och förläggare, i andra hand författaren,

i tredje hand boktryckaren och i sista hand skriftspridaren. Om utgivare eller förläggare är ansvarig, kan författaren ådömas ansvar såsom delaktig. Innan en tidning utgives, skall hos vederbörande myndighet göras anmälan om tidningen och dess utgivare. Ändring häri skall även anmälas. Utgivaren av en tidning måste vara myndig fransk medborgare och i besittning av medborgerliga rättigheter. Utgivaren blir fri från ansvar, om artikelns brottslighet berodde av särskilda omständigheter, som han ej kunde känna till, eller han varit utsatt för tvång eller bedrägeri eller en händelse, som gjort det omöjligt för honom att i trots av all omtanke förekomma det skedda.

Tidningsföretag äro förbjudna att mottaga finansiellt understöd från utlandet och skola årligen lämna utdrag rörande sina inkomster och utgifter till finansministeriet.

Förenade staterna.

Någon enhetlig presslag finnes icke, utan ansvarigheten för tryckt skrifts innehåll regleras i de särskilda staterna efter flera olika system. I allmänhet gäller, att alla som deltaga i publiceringen eller spridningen av en tryckt skrift kunna bli ansvariga för skriftens innehåll. Utgivaren är ansvarig för alla i skriften intagna artiklar, vilket icke hindrar att författaren av en artikel, om hans namn blir känt, jämte utgivaren kan ställas till ansvar.

Tyskland.

Ansaret för innehållet i tryckt skrift skall i princip utgå efter allmänna straffrättsliga regler. I fråga om periodisk skrift åligger enligt 1874 års presslag emellertid gärningsmannansansaret ansvarige redaktören, om ej på grund av särskilda omständigheter hans gärningsmannaskap är uteslutet. Ansvarig redaktör, förläggare, boktryckare eller utspridare, som ej för skriftens innehåll kan straffas såsom gärningsman eller delaktig, är i stället förfallen till bötes- eller fängelsestraff för vårdslöshet, om han ej utövat 'pflichtgemässe Sorgfalt' vid skriftens utgivning eller han visar att omständigheter förelegat som gjort omöjligt att iakttaga sådan. Från detta ansvar bli emellertid samtliga fria om de före avkunnandet av dom i första instans rörande åtal för skriftens innehåll kunna giva anvisning på författaren eller insändaren eller någon som svarar såsom gärningsman. Med periodiska skrifter menas tidningar eller tidskrifter som utkomma minst en gång i månaden. Ansvarige redaktörens namn skall angivas å tidningen, och straff stadgas för förläggare eller boktryckare, om de därvid uppgivit en icke kvalificerad person eller en sådan, som ej är den verkliga redaktören. Flera ansvariga redaktörer kunna angivas om av skriftens form och innehåll klart framgår, för vilken del varje person skall svara.

Numera regleras pressrätten framför allt genom den s. k. 'Schriftleitergesetz' av den 4 oktober 1933 samt lagen om 'Reichspressekammer' av den 22 september 1933. Under 'Reichspressekammer' ingå bl. a. 'Reichsverband der deutschen Presse' och 'Reichsverband der deutschen Zeitungsverleger'.

'Schriftleitergesetz' fastslår, att journalistyrket har en offentlig uppgift. Den som ägnar sig åt detta yrke kallas 'Schriftleiter'. Journalistyrket definieras såsom medverkan vid gestaltandet av inom Tysklands gränser utkommande tidningars och politiska tidskrifters innehåll genom ord, nyhetsmaterial eller bild. Förutsättningarna för tillåtelse att bli 'Schriftleiter' äro tyskt medborgerskap, medborgerligt förtroende och rätt att bekläda offentligt ämbete, arisk härstamning (den som är gift med en person av icke arisk härstamning jämställs med person av icke arisk härstamning), att ha uppnått tjuguetå års ålder, att icke ha förklarats omyndig, att ha tjänstgjort ett år i S. A. samt att ha praktiserat såsom journalist i tre år. De antagna journalisterna äro sammanslutna i 'Reichsverband der

deutschen Presse' med underlydande distriktsförbund. 'Reichsverband der deutschen Presse' har egen yrkesdomsrätt. Första instans i detta domstolsväsen äro 'Bezirksgerichte der Presse' och andra instans 'Pressegerichtshof' i Berlin, vilkens medlemmar utses av ministern för folkupplysning och propaganda. Domstolarna kunna utesluta en 'Schriftleiter' från rätten att utöva yrket. Rörande journalistyrket stadgas, att 'Schriftleiter' är särskilt förpliktad att från publikation undanhålla vilseledande sammanblandning av egennyttiga syften med det allmänna bästa, allt som är ägnat att skada Tysklands kraft utåt eller inåt, tyska folkets gemenskapsvilja, Tysklands försvarskraft, kultur eller näringsliv eller att kränka andra personers religiösa känslor, vad som står i strid med en tysks heder och värdighet, vad som skadar en annan persons heder, välfärd eller anseende eller gör honom löjlig samt vad som av andra skäl är stridande mot god sed.

Varje tidningsägare måste utse en 'Hauptschriftleiter'. Denne är skyldig att uppgöra en arbetsplan, av vilken framgår, vilka arbeten som varje medarbetare i tidningen skall svara för, att sörja för att endast sådana bidrag införas, vilka författats eller godkänts av en av tidningens medarbetare, att i varje nummer av tidningen angiva sitt eget namn och sin boningsort ävensom namn på varje redaktör, som redigerar ett visst avsnitt av tidningen, samt att till envar, som kan påvisa sig ha intresse därav, lämna upplysning, vilken medarbetare i tidningen som bär ansvar för ett bidrag. 'Schriftleiter' i en tidning bär själv ansvaret för innehållet av artiklarna i tidningen, i den mån han författat dem eller beslutat om deras införande i tidningen. Andra personers ansvar är härigenom icke uteslutet. 'Hauptschriftleiter' är ansvarig för tidningens innehåll i dess helhet. Om tidningen ej följer föreskrivna regler om innehållet, kan den indragas och redaktören avsättas.

I år 1935 av ordföranden i 'Reichspressekammer' utfärdade förordningar har, i syfte att bevara tidningspressens självständighet, från rätten att äga en tidning uteslutits den som tjänar något visst yrkes-, stånds- eller bekännelseintresse. Vidare ha tidningskoncerner förbjudits. Möjlighet stadgas också att stänga ett förlag, om det enligt sunda affärsprinciper efter ortens förhållanden ej kan antagas ha ekonomisk bärkraft, eller om dess tidningar erhålla sin prägel därav att de referera händelser i en form som ej motsvarar händelsernas betydelse för offentligheten eller så att det skadar pressens värdighet.

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry should be supported by a valid receipt or invoice. The text also mentions the need for regular audits to ensure the integrity of the financial data.

In the second section, the author outlines the various methods used for data collection and analysis. This includes both manual and automated processes. The document highlights the benefits of using modern software solutions to streamline these tasks and reduce the risk of human error.

The third part of the document focuses on the security of the information being handled. It provides detailed instructions on how to protect sensitive data from unauthorized access, theft, or loss. Key recommendations include the use of strong passwords, secure communication channels, and regular updates of security protocols.

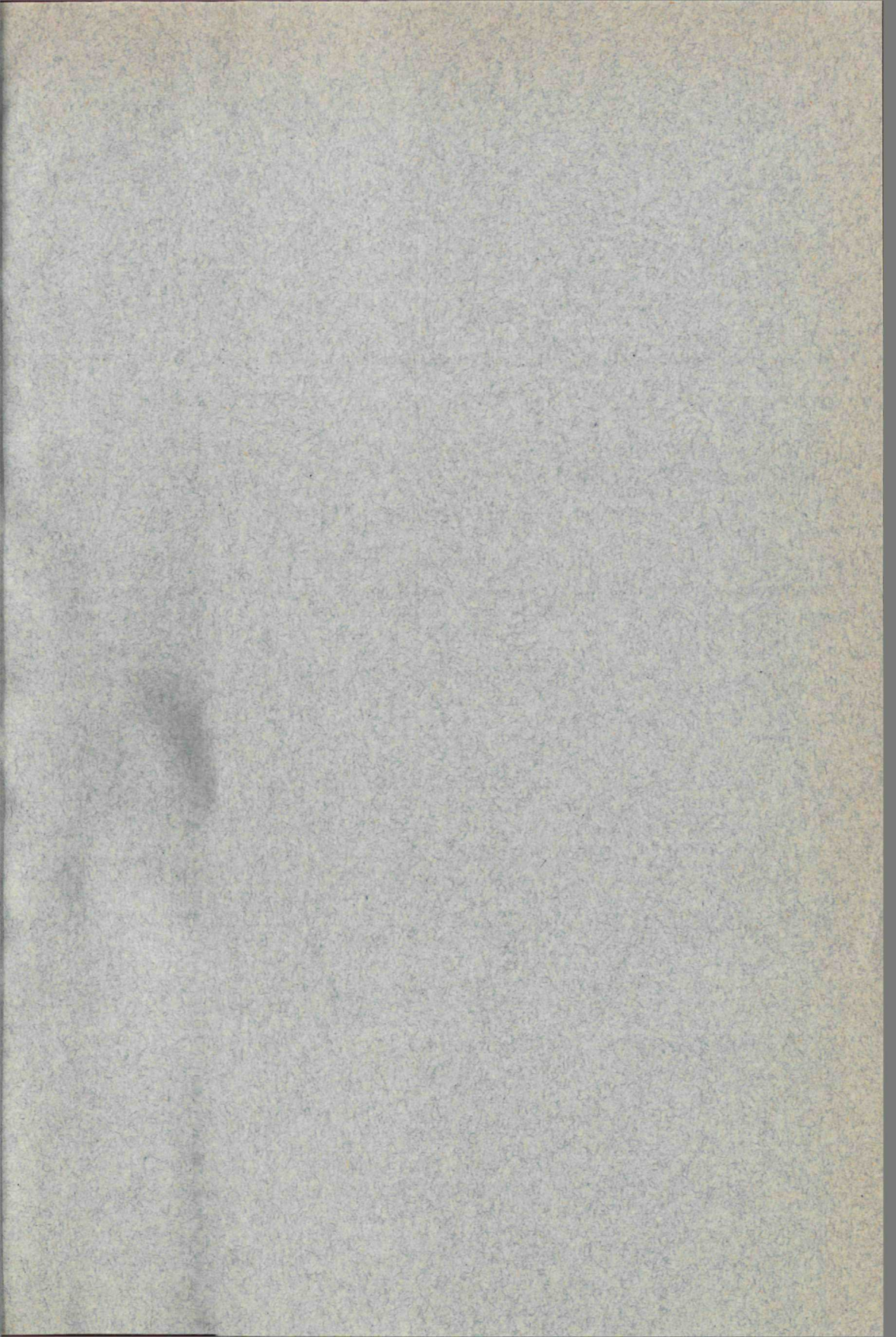
Finally, the document concludes with a summary of the key points discussed and a call to action for all staff members to adhere to the established guidelines. It stresses that compliance with these standards is essential for the overall success and reputation of the organization.

The following section contains a list of references and sources used in the preparation of this document. These include various industry reports, academic journals, and official government publications. The references are provided to support the claims made throughout the text and to offer further reading for those interested in the subject matter.

Additionally, there is a section for contact information, including the name of the author, their title, and the organization they represent. This information is provided for any inquiries or requests for more information regarding the document's content.

The document is dated and signed at the bottom, indicating the date of its final review and approval. The signature of the responsible official is included to authenticate the document and ensure its validity.

Statens offentliga utredningar 1939

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Betänkande med förslag till ändringar i vissa delar av sjömanslagen m. m. [21]

Betänkande med förslag till lag om arbetsfostran m. m. [25]

Betänkande ang. revision av tryckfrihetsförordningens ansvarighetsregler och därmed sammanhängande författningar. [32]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Betänkande ang. justitiekanslerns, justitieombudsmannens och militieombudsmannens allmänna ämbetsställning m. m. [7]

1937 års landsfiskals- och stadsfiskalsutredning. Betänkande med förslag till omorganisation av landsfiskals- och stadsfiskalsbefattningarna m. m. [9]

Betänkande om statstjänstemäns ställning vid arbetskonflikter. [19]

1937 års domsagoutredning. Betänkande med förslag till omorganisation av domsagoförvaltningen samt lönerreglering för domsagopersonalen. [29]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Betänkande ang. revision av tjänsteförteckningen i vad avser statens affärsdrivande verk. [5]

1936 års lönekommitté. Betänkande med förslag till militärt icke-ordinariereglemente. [10]

1938 års arvsskattekommitté. Betänkande med förslag till förordning om arvs- och gåvoskatt m. m. [18]

Politi.

Betänkande med förslag till vissa ändringar i beklädnadsreglementet för polispersonalen m. m. [20]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Rationaliseringsutredningens betänkande. Del 1. Motiv och förslag. [13] Del 2. Verkställda undersökningar. [14]

Hembiträdesutredningens betänkande. 2. Betänkande med förslag till lag om reglering av anställnings- och arbetsförhållandena inom det husliga arbetet. [15]

Arbetslöshetsräkningen den 31 augusti 1937. Del 2. Arbetslöshet m. m. [24]

Betänkande med utredning och förslag rörande tillgodoseendet av behovet av allmänna samlingslokaler. [30]

Hälsö- och sjukvård.

Ledningen av landstingens hälso- och sjukvårdsverksamhet. [23]

Betänkande ang. vissa med vården av civila patienter å garnisonssjukhusen sammanhängande organisationsfrågor. [31]

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

Underlättandet av kvinnornas arbete i de mindre lanthemmen. [6]

Betänkande rörande ett ändamålsenligt utnyttjande av kronans fiskevatten. [28]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Betänkande och förslag rörande befrämjande av avsättningen av den svenska stenindustriens produkter. [11]

Betänkande rörande industriellt utnyttjande av halm. [12]

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Betänkande ang. grunder för intagning av enskild väg till allmänt underhåll ävensom ang. statsbidrag till enskilda vägar. [1]

Betänkande med förslag till taxa för befordring av gods m. m. å statens järnvägar. [3]

Betänkande med förslag till exporttariffer. [8]

Betänkande och förslag ang. vissa med beviljande av tillstånd till yrkesmässig automobiltrafik förenade frågor. [22]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Svensk namnbok till vägledning vid val av nya släktnamn. [4]

Utredning och förslag ang. fortsatt förstatligande av kommunala mellanskolor. [16]

Utredning och förslag rörande fri undervisningsmaterieell för folk- och fortsättningsskolor. [17]

Betänkande med utredning och förslag ang. rätt för folkskollärare m. fl. att inskrivas vid universitet och högskolor samt där avlägga examina. [27]

Försvarsväsen.

Utredning och förslag rörande plats i Stockholms skärgård för förläggning av Stockholms örlogsbas. [2]

Sociala försvarsbereidskapskommittén. Betänkande. Del 1. Förslag till familjebidragslag m. m. [26]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.